سەرۆك بەكری تێكۆشەر : شۆڕشەكەمان نەخشەی كێشاوە بۆ دەسكەوتەی مەزنتر

نەخشەی پڕۆژەی نوێی كشتوكاڵ لە كوردستاندا

ئەو لیژنەیەی كە لەوەزارەتی كشتوكاڵدا پێگهێنراوە ، كۆبوونەوەیەكی بەست تیایا ئەو پێشنیارانەیان خستە بەرچاو كە وەزارەتی نەخشەكێشان بۆ هەندێ لە پڕۆژەكانی كوردستانی دانابوو ، وە هەروەها چاویان خشاند بەو پڕۆژانەدا كە وەزارەتەكە پێشكەش ئەنجومەنی بەندی كشتوكاڵی كرد ، وەلەسەر ئەو شتانە بەم جۆرە پێشنیاركرا :

یەكەم : لیژنەكەی ئەو پێشنیارەی گرت كە وەزارەتی نەخشەكێشان بۆ دوورکردنی چەند عەمارێكی مەیانەدنو پاراستنی میوە لەگەڵ ئامادەكردنی ئۆتۆمبیلی تایبەتی بۆ گواستنەوەی میوە كووی ، وە لیژنەكە وای پێشنیاركرد كە لێكۆڵینەوەی پێویست لەم بارەیەوە بكرێت بۆ دیاریكردنی جێگاو فروانیو خەرجی ئەم عەمارانە .

دووەم : لیژنەكە پشتگیری ئەو پێشنیارەی كرد كە بۆ دروستكردنی كارگەی ووشك كردنەوەو پێچانەوەی میوە كرابوو بە گوێرەی پێویستیی كوردستان ، ئەمەش پاش لێكۆڵینەوەی تەواوەتی بۆ بڕیاردان لەسەر جێگاو فراوانی ئەم كارگانە ، وە هەروەها لایەنی دروستكردنی ئەو كارگەیەی گرت كە بۆ دروست كردنی سنووقی پلاستیكی یە بۆ گواستنەوەو پاراستنی میوەی تازە .

وە لە بارەی پەرەپێدانی كیلگەكانی ترێوە بەرێوە بەرایەتی گشتی چاندن مەسحێكی تەواوی بێستانەكانی ترێ كرد لە كولدستاندا بۆ ئەوەی ئەم بێستانانە پەرەیان پێبدرێ بە بڵاوكردنەوەی ئەو جۆرانەی كە باشو جۆری چاندنیان پێشتر بخرێت .

وە هەروەها لیژنەكە لایەنی ئەوەی گرت كە كارگەیەكی شەربەتی مێوژ دوورست بكرێت وە هەروەها پێشنیاركرا كە سوود لەو كارگەیە ببینرێت كە بڕیاردراوە لە دهۆكدا دروست بكرێت بۆ دەركردنی شەربەت جگە لە ئاو تەماتە .

وە لەبارەی پەرەبێدانی كێلگەكانی سێوو هەرمێوە پێشان پڕوژەیەكی فراوان بۆ ئەمە دانراوەو پێشكەش بە ئەنجومەنی بەرزی كشتوكاڵیش كراوە .

سێیەم : بەڵام لەبارەی دروست كردنی كێڵگە بۆ پەروەردە كردنی پەلەوە ، دەسكراوە بە دروست كردنی كێڵگەیەكی گەورە بۆ بەرهەم هێنانی هێلكەی خواردنو گۆشت لە محافەزەی هەولێردا .

وە هەروەها وەزارە تەكە پێشنیارێكی پێشكەش كرد بۆ فراوان كردن كێڵگەكانی پەلەوەر لە ئیستگەی پەروەردە كردنی ئاژەڵ لە بەكرەجۆدا وە دروست كردنی كێڵگەی تر لە دهۆك ئامادەكردنی جووجەڵەی چاك رەسەن بۆ كرێكاران .

وە هەروەها لیژنەكە هانای بردە بەر ئەو رێكەوتنەی نێوان حكوومەتی عیراقیو حكوومەتی سۆڤێتی لە بارەی پەرەپێدانی بەرهەمی ماسییەوە لە حەوزی دەربەندیخانو دوكانو روبارەكانی كوردستاندا .

وە ئەم لیژنەیەش بە سەرۆكایەتی كاك خالص العبللی جێگری وەزارەتی كشتوكاڵو بە ئەندامێتی هەریەكێك لە كاك طالیس سلمان بەرێوەبەری گشتی چاندنو كاك عبدالرحمن اسماعیل بەرێوەبەری گشتی بەرهەمەكانی ئاژەڵو كاك محمد رضا سعید بەرێوەبەری گشتی بەرهەمەكانی كێڵگەكانو كاك كاظم المصطاف بەرێوەبەری بەشی هونەری لە دیوانی وەزارەتی كشتوكاڵدا .

***

هاوكاری

اتضامن

ژمارە : ( ) سالی دووەم

رۆژنامەیەكی هەفتانەی گشتییە دەزگای گشتی چاپەمەنیو بڵاوكردنەوە دەری ئەكات

٩ی كانونی دووەم ١٩٧١

نامەكەی سەرەك بەكری تێكۆشەر بۆ گونگرەی ڕۆژنامە نووسەكان

لە دووشەممەی رابوردوكونگرەی رۆژنامە نووسەكانی جیهانی لە هاڤانادا دەستیكرد بە كارە ئاساییەكانی ،وەسەرك بەكری تێكوشەر نامەیەكی گرنگی ئاراستەی رۆژنامە نووسەكان كردبوو سلاوی گەرمی خۆی پێشكەش كردبوو لە نامەكەیدا دەوری گرنگی رۆژنامەگەری روونكردبووەوەی دەستنیشان كرد كە رۆژنامەگەری چەكێكی هەرە گرنگە لە چەكەكانی خەباتدژی ئیمپریالیزمو سەهیونیزمو كونەپەرستی ، وە لە رێی رۆژنامەگەرییەوە بیری شورشگێرانە بلاوئەبێتەوە . لە دوواییدا سەرەك بەكر ئەوەی دەربری كە ئاواتەخوازی سەركەوتنی كونگرەكەیە .

سەركەوتن بۆ سوپای كوردو عەرەبی تێكۆشەر

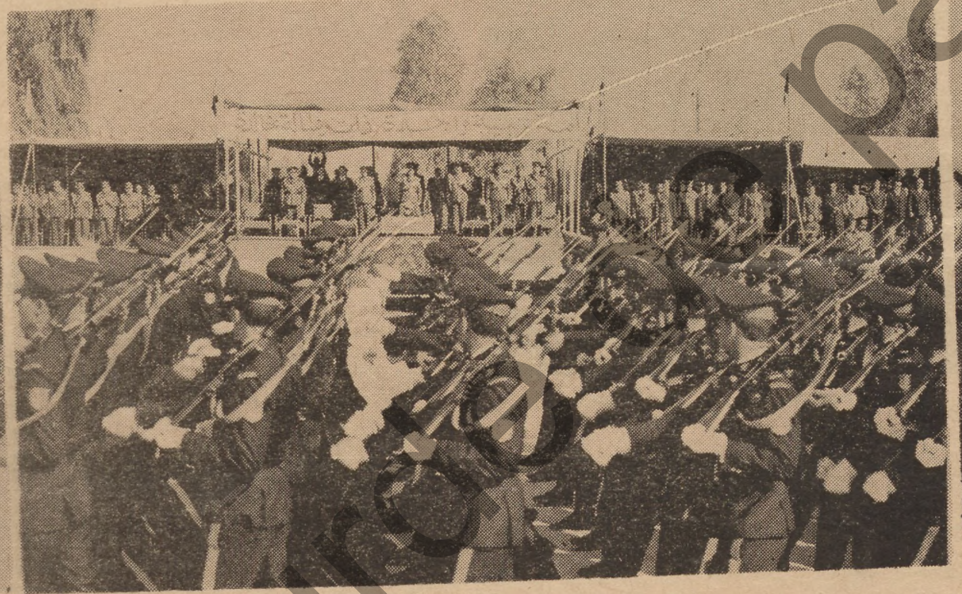

لە رۆژی شەممەی رابوردوە كۆماری عیراق ئاهەنكی یۆبێلی ئاڵتونی بە بۆنەی تێپەربوونی پەنجا ساڵەوە بەسەر دامەزراندنی سوپادا دەست پێكرد . وە هەر بەم بۆنەیەوە لە فرۆكەخانەی مثنی دا نیشاندانێكی سەربازیی رەمزی كرا لە رۆژی چوارشەممەدا .

سەرلەبەیانی رۆژی سێ شەممەش سەركۆمار كاك احمد حسن البكر چەپكێ گوڵێكی لەسەر گۆڕی سەربازی ناسراو داناو بەیداخی بەسەراوحدە تازەكانی سوپادا دابەشكرد .

لە خۆپێشاندنەكەی فرۆكەخانەی مثنی دا جێگری كۆمارو هەڤاڵ شبلی العیسمی و فەریق روكن صالح مهدی عماشو سەرۆكەكانی نێراو ونۆماسیو ئەندامانی وەفدەكانی ولاتە دۆستو هاورێكانی لێ هاتبوون بۆ بەشداربوون لەم ئاهەنگانەدا ئامادە بوون .

وە ئەو هێزە رەمزییانەی لە خۆپیشاندانەكەدا بەشداربوون بریتیبوون لە چەن بەشێكی سوپاو زانكۆی هێزی ئاسمانیو هەڵۆیانی ئاسمانیو زانكۆی پۆلیسی .

ئەم ئاهەنگە هەر لە بەیانییەوە تا ئێوارە بەردەوام بوو وە لە ئێوارەشدا بە سەرپەرشتی وەزیری بەرگری ئاهەنگێك لە هۆڵی سینەما سمیرامیس دا گیرا .

كاك احمد حسن البكر لە سعات ١٠ی سەرلەبەیانی گەیشتە ئاهەنگەكەو پاش پێشوازی لێكردنی لەلایەن فەریق روكن صالح مهدی عماشو فەریق روكن حماد شهابو فەریق روكن عبدالجبار شەنشەلو ئەندامانی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕشو وەزیرو ئەفسەرانی سوپاوە ، ووتارێكی گرنگی بەم بۆنەیەوە خوێندەوە تیایا ووتی :

سەربازانی ئازا ..

گەلی عیراقی خۆشەویست

پیرۆزبایی لە ئێوەو نەتەوەی عەرەبی ئەكەم بە بۆنەی بیرەوەری پەنجا ساڵەی دامەزراندنی سوپای عیراقەوە . لەم رۆژەدا یەكەم وحدەی سوپاكەمان دامەزرا كە بریتی بوو لە فەوجی یەكەمی لیوای یەكەم - فەوجی موسی الكاظم لە كاظمیە .. خوا لە گوناهی دامەزرێنەرانو كارگەرانی خۆشی بێت .

سوپای عیراقی هەر لەیەكەم رۆژییەوە بەشداری جەماهیری گەلی عیراقی كردووە لە گۆڕینی روو و رواڵەتی مێژووی عیراقو لە زۆر لە رووداوە مەزنەكانی بەشداری كردووە وەكو لە شۆڕشی ١٩٤١دا كە بە گەلو سوپاوە ئیمپریالیزمی بەریتانیایان دەركرد ، پاشان لە شۆڕشی تەمووزی ساڵی ١٩٥٨و چواردەی رەمەزانی ساڵی ١٩٦٣و شۆڕشی تەمووزی ساڵی ١٩٦٨ وە هەروەها لە هەردوو جەنگە چارەنووسییەكەی عەرەبدا بەشداربووە لە ١٩٤٨و ١٩٦٧ لە فەلەستیندا دژ بە زایۆنیستە داگیركەرەكانو ئیستاش بەسەر بەرزییەوە بەرەنگاری هەڵویستی دوژمنانەی كارەكانی ئیمپریالیزم و نۆكەرانی ئەبێت .

لەم بارەیەوە هەرچی ئەووتری با بووترێ ئێمە ئەوەندەمان بەسەر كە سوپا شەر راوەستاوەو لە پێناوی قارەمانەكەمان لەسەر خەتی مافی نەتەوایەتیدا كۆشش ئەكاو ئەجەنگی .

شۆڕشەكەتان لە ١٧ی تەمووزەوە دەسكەوتێكی زۆری بەدیهێناوە لە كۆری ناوخۆییو دەرەوەشدا وە شتی گەورەتریش دانراوە بۆ جێبەجێ كردنی لەمرۆ بەدواوە بۆ پێشخستنی گەلەكەمانو بەرز كردنەوەی وە سوپاكە ئیستا بەجۆرێك ریكوپێك كراوە لە هەموو بارێكەوە باوەرمان پێی هەیە كە هەموو پێویستییەكی خۆی بەجێدێنێ لە شەرو دروست كردنو پاراستندا وە من لێرەدا ئەمەوێ هەندێ شتتان پێ رابگەیەنم كە لای خوتانیش شاراوە نییە كە پارێزگاری هەموو بەرژەوەندییەكی تایبەتی خۆتانو گەلەكەتانو نەتەوەكەتان بكەن لەژیانی سەربازیدا دژی دوژمنانو پیاوخراپان وە هەمیشە لە هەموو كۆڕێكدا چاوكراوەو خاوەن بەهرەبن .

ئیتر بەكۆتایی زۆرسوپاسی وەفدەكانی ووڵاتە هاورێو دۆستەكان ئەكەم بۆ بەشداربوونیان لەم رۆژە مێژوویییەدا لەگەڵمانا هیواداری خۆش رابوردنیانم .

پاشان خۆپیشاندانە سەربازییەكە بە هەموو كەرتو بەشەكانییەوە خۆیان نواند وە چەن فعالیاتێكی رێكوپێكی سەر زەویو ئاسمانییان كرد كە توانای سوپای عیراقی دەرئەخست ، وە لە نێوەرۆدا سەرۆك خواحافیزی كرد .

●

سەرۆكی دەزگای چاپەمەنی گشتی كاك كەریم مطیری ئەڵێ :

رۆژنامەگەری شۆڕشگێر ئەوەیە كە لە خزمەتی گەلدا بێت

ساڵێكی كۆنمان بەرێكردو پێشوازیی ساڵێكی تازەمان كرد ، ساڵی كۆنمان لە هەندی لاوە خۆی تاریك ئەنواند ، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەو ساڵە پر بوو لە تێكۆشانو زۆر شتی ئاشكرا كردەوە دیسانەوە سەرلەنوێ بۆمان دەركەوت كە رێگای سەركەوتن بە گوڵو رەیحانە رانەخراوە ، بەڵكو بە درکو كوسپو ناخۆش هەڵخراوە ، بویە ئەوەی تێكوشەری راستەقینە نەبێت ناتوانی لەگەڵیا دەرەبەبات .

مەسەلە چارە نووسییەكەمان - مەسەلەی فەلەستین لە ساڵی ١٩٧٠ دا - تووشی درندانەترین هێرشی ئیمپریالیو كۆنەپەرستی بوو بەوەی حوكمی نوكەری لە ئوردندا پێی سپێررا كە كاری فیداكاری لە ناوبەری وەكو بەشێك لەو نەخشەیەی كە چارەسەری خۆبەدەسەوەدانی سەپاند وە پاشان گەمارۆدانو لێدانی شۆڕشی عەرەبی مەبەست بوو بەگشتی لە مانەش لەناوبردنی رژێمە عەرەبییەكانو لە پێش هەموو شیانەوە رژێمی شۆڕشی ١٧ی تەمووزی سەركردە ، كە قۆڵی راستی شۆڕشی عەرەبییە .

ئیستا لە كاتێكا پێشوازی ساڵی تازەمان ئەكەین لەوانەیە گەورەترین مەترسیی كە بەرەنگارمان ئەبێتەوە ، ئەو هەوڵانە بێت كە هێزەكانی ئیمپریالیزمو كۆنەپەرستی ئەیدەن لەگەڵ بێباوەرەكان دا بۆ جیاكردنەوەی شۆڕشی فەلەستینی لە هاوپەیمانە راستەقینەكانی كە لە پێش هەموویانەوە شۆرشگێرە ، ئازاكانی ١٧ی تەموزە ئەوانەی كە بە هەموو هێزیكیانەوە وە لەسەر بنچینەیەكی قوولو بتەو پشتگیری شۆڕشی فەلەستینی ئەكەن ، لە ژێر روشنایی ئامانجەكانی پارتی بەعسی عەرەبی ئیشتیراكیدا ، پارتی یەكێتیو رزگاریو .. ئیشتراكییەت

شۆڕشەكەی ١٧ی تەمووز بە سەركردایەتیی پارتە نەبەردەكەی لە پاڵپشتكردنی شۆڕشی فەلەستینیدا بەموو لانادا كە وەكو قۆڵێكی پێشرەوی وایە لە قۆلەكانی شۆڕشی ئازایانەی عەرەبدا . وە زۆریش دڵنیاین كە هەموو گەلانی عەرەب لەم كارەماندا پشتگیریمان فەلەستینی وە پیلانو نەخشەیەكی لە ناوبردنی مسەسەلەی فەلەستینی وە پەیرەوی ئەو ئەیدۆلۆژییە شۆرشگێرییە ئەكەین كە سەلماندوویەتی هەر شۆرشێك

بڕوانە ل ٢

پەیامی هاوكاری

جەژنی سوپای مەزن

● رۆژی چوارشەممەی رابوردوو ٦ - كانونی دووەمی - ١٩٧١ ، گەلی عیراقیمان بەگشتیو لەشكری شورشگێری بەتایبەتی ، ئاهەنگیان گێرا بە بۆنەی تێپەربوونی پەنجا ساڵی تەواو بەسەر دامەزراندنی سوپای ئازای عیراقدا .

● سوپای گەل بە پێچەوانەی ویستو ئارەزوی چەپەلی دامەزرێنە ، ئیمپریالیستەكان ، كە ئەیان ویست لە دژی میللەت بەكاری بێنن ، هەمیشە بەشێكی لە جیابوونەوە نەهاتوی گەل بووە ، وە بەدرێژایی پەنجا ساڵ بەرگری كردووە لە بەرژەوەندەكانی گەلو چەندها جار دلێرانە راپەرێوەو شورشی بەرپا كردووە دژی داگیركەرە ئیمپریالیستەكانو نوكەرە ئەڵقە لە گوێیەكانیان .

● گەلی عیراقی تێكۆشەرمان هەمیشە لەیادی ناچێ كە لەگەل گزنگی خوری رۆژی ١٤ تەموزی ١٩٥٨ی پیروز ، لەشكرە جگەر سوزەكەی كۆتایی هێنا بە حوكمی گەندەڵی بنەماڵەی هاشمی نوكەرو شەوەزەنگی چەوساندنەوەو دیلێتی بۆ یەكەم جار لە مێژوی عیراقدا ڕاماڵی .

● هەر ئەو سوپایە قارەمانەش بو كە بە رەهبەری پارتی بەعسی عەرەبی سوشیالیست شورشی ١٧ تەموزو راپەرینەكەی ٣٠ تەموزی كردو جارێكی كە ئیمپریالیستە ئاوانبارەكانو نوكەرە بەكرێ گیراوەكانی تێگەیاند كە هەرگیز سوپا جیا ناكرێتەوە لە میللەتو هەمیشە ئامادەیە سەدان قوربانی پێشكەش كا لە پێناوی پاراستنی نیشتمانو سەربەستی گەلەكەی .

● ئەمرو كە بەبۆنەی تێپەربوونی نیو سەدە بەسەر دامەزراندنی سوپای قارەمان ئاهەنگ ئەگێرێ لە هەموو سوچێكی وولاتەوە ، باوەری بەهێزو پتەوی میللەت دەرئەخات بە سوپاكەی ، كە ئێستا بووە سوپای ئاوەدان كردنو پێشخستنی وولاتسەرەرای ئەركە سەرەكیەكەی كە هەرگیز درێغی نەكردووە لەجێبەجێ كردنی .

● بێگومان ، سوپای عیراقیمان ، ئێستا بە هۆی بەیاننامە مێژوییەكەی ١١ ئازارو گەرانەوەی ئەمنو ئاسایش بۆ وولاتو چەسپاندنی ، لە هەموو كاتێك زیاتر ئەتوانێ دەوری مێژویی خۆی ببینیو پتر یارمەتی بزوتنەوەی رزگاری خوازی گەلانی روژهەلاتی ناوەراست بەگشتیو بزوتنەوەی رزگاری خوازی عەرەبی بەتایبەتی بدات ، وە هەموو

بڕوانە ل - ٥

بەیانێك لە وەزیری كار وە كاروباری كۆمەلایەتیەوە .

بەیاننامەی ژمارە (٨١)ی ساڵی ١٩٧٠ لە وەزیری كارو باری كۆمەڵایەتیەوە سەبارەت بەجێبەجێ كردنی مادە(٢٦٠)ی یاسای كاركردنی ژمارە (١٥١)ی ساڵی ١٩٧٠

لەبەر ئەوەی كەمادە(٢٦٠)ی یاسای كاركردنی ژمارە (١٥١)ی ساڵی ١٩٧٠ وای پێویستكرد كە تەصفیەی هەمو مكافەئاتی كریكارەكان بكرێت لە جیاتی تەعویزاتی كۆتایی خزمەت گوزاریان بە پێی یاساو رژێمی كاركردن پیش دەرچونی یاسای كاركردن وە چونكە چونیەتی دانی ئەو پارەیەی كەموستەحەقە وكاتی

بڕوانە ل - ٥

ژمارە : (١)
٩ی کانونی دووەم ١٩٧١

چەند سەرنجێك لە بزووتنەوەی قوتابیانی ئێران

بەشی دووەم

حکومەتی شا بە تایبەتی بەرامبەر قوتابیانی گەلە زۆر لێ کراوەکان « وەکو ئازەربایجانی و کوردو بەلوج و عەرەب » سیاسەتێکی تایبەتی و پڕ ڕق و کینەی هەیە، قوتابیانی ئەم گەلانە مافی قسەکردن و خوێندن و نوسینیان نیە بە زمانی زگماکی خۆیان، وە زمانەکانیان بە سووك سەیر ئەکرێت لە لایەن دەسگا سەقافیەکانی شای ئێرانەوە وە زوربەی زمانەکان بە « لەهجەیەکی فارسی » لە قەڵەم ئەدرێت ·

یاخی بوونی شۆڕشگێرانەی قوتابیانی ئێران دژی ئەدەب و سەقافەتی کۆن لە دەیان ساڵ لەمەو پێشەوە دەستی پێ کردوە و تا ئێستەش هەر بەردەوامە . وە لە هەر ساڵێك دا وە لەگەڵ هەر یاخی بوونێکی نوێ دا، جیهان بینی و بیری خۆیان روون تر و پاکتر ئەکەن ·

ئەبینین لەگەڵ هەموو دەسەڵات و نفوزی ئیمپریالیزم دا لە ئێران وە لەگەڵ ئەوەشا کە بە هەموو جۆرێ ڕیگە ئەگرن لە چاپ کردنی ڕوژنامە و کتێبی پێشکەوتوو، کەچی لە زروفی نهێنی دا و لە ژێر مەترسی اعدام و زیندان و ئازاردنا، قوتابیان و ڕۆشن بیرانی ئێران تا رادەیەکی زور توانیویانە کتێبی شۆڕشگێرانە و پێشکەوتو و بڵاو بکەنەوە ·

بە تایبەتی دوای شەڕی جیهانی دووەم، وە شکانی بیر و رای نازێتی و شەپۆلی فکری دیموکراتی لە سەرانسەری جیهانا، کتێب و ڕوژنامەی مارکسی بە شیوەیەکی فراوان لە ئێرانا بڵاو کرایەوە، وە ژمارەیەکی زور لە لاوان و قوتابیانی ئێران بە بیری مارکسی شۆڕشگێرانە ئاشنا بوون، بەڵام دوای انقلابی کۆنەپەرستانەی تەمموزی ١٩٥٣، هەموو ئەو چالاکیانە قەدەغە کران وە ئەو کەسانەی ئەم کارانە هەڵئەسان دەو چاری گرتن و محاکمە کردن و ئازاردان بوون، بەڵام قوتابیانی ئێران لەم دەوایی بەش دا هەر بەنهێنی و لە ژێر زروفی نهێنی دا هەوڵێکی زور ئەدەن بۆ ئەوەی بیروڕای شۆڕشگێرانەی مارکسی لە ئێرانا بڵاو بکەنەوە، وە هەمیشە لەگەڵ ڕوشن بیرانی تری ئێرانا لە ڕیزەکانی پێشەوەی بزووتنەوەی نشتمانی خۆیان جەنگاون و دژی ئەدەب و سەقافەت و نەریتی کۆن خەباتێکی بێ پەروایان کردوە ·

دوابەدوای راکردنی ڕەزاخان « باوکی شاهەنشای ئێستە » لە ساڵی ١٩٤١ بۆ ئینگلترە، ژمارەیەکی زۆر لەلاوانی ڕۆشن بیر کە دیلی بەندیخانەکانی ئەو بوون، ئازاد بوون وە چەندەها دەستەی شۆڕشگێرانەیان پێك هێنا، وە خەباتی شۆڕشگێرانە فراوانتر بوو وەتایبەت لەهەموو ڕوویەکەوە گەشەی ئەکرد ·

لەو کاتانەدا قوتابیانی شۆڕشگێری دانیشگای تاران ئازایەتیەکی بێ هاوتایان پیشان دا، وە لەخەباتی سەختیانا ··· تامردن پارێزگاریان کرد لەئامانجەکانی گەلو وەفا دار بوون بۆ ڕێگەی شۆڕش، وەلاوانی ڕۆشن بیری وا پەیدابوون لە دانیشگاو قوتابخانەکانو هەروەها لەکارخانەکانو لەشکردا کە وەکو پۆڵا بەرامبەر دوژمنانی گەل قارەمانانە ڕاوەستانو بەرگریان کرد، وە بە دەیان لەو لاوە ڕۆشن بیرانە لە خۆپیشاندانو مان گرتنو ڕاپەڕینەکانی ئەو سەردەمەدا، بەدەم گوللەی جەندرمەکانی شاوە گیانیان سپاردو سەریان نایەوە، بەسەدان قوتابیش لە بەندیخانەکانی شا دا ئازاری دڕندانەدرانو ڕزینو لەناو چوون، وەیان بەدەستی پیاوکوژو چەقۆ وەشێنەکانی شا ئازار ئەدران و بریندار ئەکران وەهەندێك لەو شەهیدانەی بزوتنەوەی ڕۆشن بیری ئەوکاتە ئەمانەی خوارەوەن کە زوربەیان قوتابین :–

ڕەزا خواجە نوری (قوتابی معهدی پیشەسازی تاران، یەکەمین شەهیدی قوتابیان بوو کە لە خۆپیشان دانی مانگی مارتی ١٩٤٤ دا لە پیناوی پشتیوانی دوکتۆر مصدق لەمەیدانی بەهارستان شەهید کرا) · عەسکەر مرتضی ئاقا لەگەڵ چوار کەسی تر – کمال ٢٩ی مارتی ١٩٥٤ دا شەهید بوون – حسن کمالی (قوتابی معهدی پیشەسازی نەوت لە عەبادان) – أسکندری ڕەوشەن لەگەڵ چوار کەسەتر – کمال فروردین و چوارکەسی تر – علی حبیبیان – أحمدی کەیوان لو (شەهیدانی شاری بابول بوون لە ناوچەی مازندەران لە خۆپیشاندانەکانی کۆتایی حوزەیرانی ١٩٥٣ دا) مصطفی بزرگ نیا – شریعت رضوی – قندچی (شەهیدە قارەمانەکانی کلیەی هندسەی دانیشگای تاران لە ڕوو داوی ١٦ی تشرینی دووەمی ١٩٥٤ شەهید کران) – غلام رضا بیوکی (قوتابی، لەخۆ پیشاندانی دژی مجلسی سەنا (پیران) لە ١٤–٢–١٩٥٤ شەهید کرا) أولیائانی (لە تشرینی دووەمی ١٩٥٤ بەدەستی چەقۆ وەشێنێکی بەکرێگیراو لەشاری سەبزەوار شەهیدکرا) – وارتان سالا خانیان – محمود کوچك شوشتری (لەژێر ئازار دانا شەهید کران) – حسین حریری (قوتابی کلیەی هندسە، خەڵکی شاری ڕەشت بوو بەزەبری ئازاردان شەهید بوو) – جهانگیری باقدانیان – آرا مایس (لەسەرجادە شەهیدکران بەدەستی پیاوکوژەکانی شا) ·

ئەمانە چەند نمونەیەکی فیداکاری و بەرگری و قوربانی یە بێشومارەکانی لاوانو قوتابیانی ئێران بوون لەو ساڵانەدا، کە بێگومان سەدان لاوانی تریش ئەم زنجیرە خەباتەیان بەردەوام کرد لە ڕاپەڕینە گەورەکانی وەکو ٢١ی ئازەر – ٣٠ تیر – ١٥ خرداد وەیان ڕاپەڕینەکانی ئەم ساڵانەی دوای کوردستانو ناوچەی فارس، جگە لەوەی کە زۆر لاوان وقوتابیانی تێکۆشەریش فڕێندرانو بێسەرو شوێن کران، وە چەندەها شۆڕشگێری گومناوی تریش کە لەشوێنە جۆربەجۆرەکانی ئێرانا شەهیدکران، هەزاران لاوی تریش لەهێرشو ئازاردانی دڕندانەی پۆلیسی شادا سەقەتو عەیبدار کران، وە بە سەدانی تریشیان هێشتا لەبەندیخانەکانی شادان کە مانەندی بەندیخانەکانی سەدەکانی ناوەڕاستە ·

لاوانی ڕۆشن بیر و قوتابیان لەم قۆناغەدا گەلێك دەسکەوتی بەنرخیان هەبوو وە لە ڕێڕەوی خەباتی خۆیانا گەلێك تاقی کردنەوەی پڕ بایەخیان بەدەست هێنا وە بونە خاوەنی جیهان بینییەکی قووڵی شۆڕشگێرانە لەخەباتا، گەلێك لاوانی هەڵکەوتوو قاڵ بوولەو قۆناغی خەباتەدا پەروەردە کرانو هاتنە ڕێزەکانی شۆڕشەوە ·

لە ڕووداوەکانی ئنقلابی سەربەئیمپریالیزمی ٢٨ مرداد – ١٣٣٢ – ئابی ١٩٥٣ کاتێ شای ڕاکردوو پیلانەکەی گێڕا بۆ ڕووخانی حکومەتی نیشتمانی دکتور مصدق بەیارمەتی دۆلاری ئەمریکاو بەهۆی (أشرف) خوشکیو جەنراڵ زاهدی یەوە، لە دوای ئەو پیلانەش بزوتنەوەی قوتابیانی شۆڕشگێڕ دەورێکی شەرەف مەندانەی بینی و قارەمانانە لەدەسکەوتەکانی گەل بەرگری کرد بەپێچەوانەی هەڵوێستی خائینانەو ترسنۆکانەی سەرکردەکانی ئەو سەردەمەی بزوتنەوەی شۆڕشگێڕانەی ئێرانەوە ·

لەژێر ئازارو ئەشکەنجەدا، بەدەیان قوتابی گیانیان سپارد بێ ئەوەی نهێنی هاوەڵەکانیان و بەرژەوەندی شۆڕش بخەنە مەترسیەوە، وە بە سەدانیان لەژێر دەبابەکانی شای بەکرێ گیراودا شەهید بوون، وە بەهەزارانیان لێ بەدیل گیرانو زوربەیان بۆماوەی درێژخایەن گرفتاری بەندیخانەکانی شا بوون ·

مان گرتنو خۆپیشاندانی سەرانسەری وڵات لە کوتایی تشرینی یەکەمی ١٩٥٣، وە ڕاپەڕینە خوێناویەکەی دانیشگا لە (١٦ی ئازەر) وە بەشداری کردنی کاریگەری قوتابیان تیایانا، نمونەیەکی هوڵکەوتووی بەرگریو خەباتی قارەمانانەی قوتابیانی ئێران بوو لە قۆناغی شکستی بزووتنەوەکە دا ·

ڕژێمی شا کە بێدەسەلات دامابوو لەئاستی ڕاپەڕینی بەردەوامی قوتابیان، دانیشگای بە لەشکر داگیر کرد، وە ٣ قوتابی شۆڕشگێڕی، (قندچی بزرگ نیا، شریعت رضوی) لەناو دانیشگادا بەدەست ڕێژی جەندرمەی شا شەهید کران ·

دوای انقلابەکە، بزوتنەوەی لاوانو قوتابیان زۆر توند لێدرا، وەکەوتە بەر هێرشێکی سەخت، بەڵام شکانی وەختی شۆڕشو سەرکەوتنی پیلانەکەی ئیمپریالیزم وە زەحمەت تر بوونی زروفی خەبات، قوتابیە تێکۆشەرەکانی ناهومێدنە کرد بەڵکو خەباتی بەتین تر کردن ·

وەهەر لەدوای انقلابەکە هەموو ڕێکخراوە سیاسیو پیشەیەکان حەل کرانو چالاکیان قەدەغەکراو سەرکردەکانیان بەندکران، وەلەو ساڵە بەدواوە هیچ ڕێکخراوێکی سیاسی وەیان قوتابیانە مافی ئیش کردنی قانونیو ئاشکرایان پێنەدرا جگە لە ڕێکخراوە (زەردە)ەکانی سەربەدەستگاکانی ئەمن · ئەگەرچی بە ڕواڵەت وەبەپێی حوکمی مادەکانی دەستوری ئێرانی، دامەزراندنو چالاکی نواندنی ڕێکخراوی سیاسیو پیشەیی کارێکی ئازادو ڕێگە پێدراوە ·

دوا بە دوای ئەم تەنگ پێ هەڵچنینە، زوربەی قوتابیانی شۆڕشگێڕ لەڕێکخراوو کۆمەڵو دەستەی نهێنی پچوکو جۆر بەجۆرا کۆبونەوەو بەشێوەی نهێنی خەباتی خۆیان بەردەوامی پێدا · ئەم ڕێکخراو ودەستانە کە ڕابەری سەرەکی خەباتی قوتابیان، وە هەندێ جار ڕابەری خەباتی گشتی جەماهیر بوون، ڕۆژ بەڕۆژ گەشەیان ئەکرد، وەئەبوون بەخاوەنی تاقی کردنەوەی بەنرخی خەبات وە بە چەکی ئەیدیولوجیەتی شۆڕشگێڕانە خۆیان چەکدار ئەکرد، هەرچەندە شتێکی ئاسایە، لەزروفێکی وانهێنیو سەختدا ئەم دەستەو ڕێکخراوانە بوارێکی ئەوتۆیان لەبەردەما نەبوو بۆ نواندنی چالاکی خۆیان ·

چونکە لەزروفیکی وەهادا گەشەکردنی بزوتنەوەکە خاو و زەحمەتە، وەلەکاتی ڕاپەڕینەکانا زۆربەتوندی لێ ئەدرێ، وە ئەمەو نەبوونی پەیوەندی فراوان لەنێوان ئەم ڕێکخراوانەدا هۆی ئەوەبوو کە زیاتر ڕوویان ئەکردە خۆشاردنەوەو خۆ پاراستن لەترسی ئاشکرا بوون هێرشی ڕژێم ·

هەموو ئەم هۆیانە کاری کردبوە سەر گەشەکردنی بزوتنەوەکەو ڕەوتی شۆڕشی خاو کردبووەوە بەڵام نەتیوانی بەیەکجاری ببێتە هۆی شکانی عەزمو ئیرادەی شۆڕشگێڕانەی قوتابیانی ئێران · ئەمەش خۆی ئەنواتد لەفراوان بوونی ئیشیانو چاك بوونی جۆری (نوعیەت)ی ئەم ڕێکخراوانە · سەراکردایەتی شایستە ولێهاتووی ئەمدەستەو ڕێکخراوانە بەتایبەتی سەرکردەکانی تاران لە لەزستانی ساڵی ڕابوردوو و بەهاری ئەمساڵدا گەلێ سەرکەوتنی بەدی کراوی بەدەست هێنا وەڕەوتی بەرەو پێش کشاوی گەشە کردووی ئەم بزوتنەوەیەی پیشاندا ·

لەساڵانی انقلاب تا ئێستە بەدەیان لەو ڕێکخراوانە، بەدەستی فەرمانداریتی لەشکرو دەسگای جاسوسی لەشکرو سازمانی ئەمن ئاشکرا بوون وەبەسەدان لە ئەندامەکانیان بەندکراوە ·

تۆمەی سەرەکی کە ئەدرێتە پاڵ ئەم ڕێکخراوانە لە دادگادا (ئیش کردن بۆ ئامادەکردنی شەڕی پێشمەرگانە)، وە زوربەی ئەندامانی ئەم ڕیکخراوانە مارکسی – لینینی بوون، بەتایبەتی لەم ساڵانەدا ژمارەیەکی زۆریان لێ کەشف بوون وەبەندکران کە بۆنمونە ئەتوانین ناوی ئەم ڕێکخراوانە بەرین :–

- لە ساڵی ١٩٦٤ کۆمەڵێکی مارکسی – لینینی (١٤) کەسی ئاشکرابوو وە دەرکەوت کە ئەندامانی ئەم ڕێکخراوە بەهۆی سەربازێکەوە کە ناوی (رضا شمس آبادی) تەقەیان لەشا کردبوو لە قەسری مەرمەڕ بەڵام پارێزەرەکانی شا سەربازەکەیان شەهید کرد و دوا بە دوای ئەم ڕوداوە کۆمەڵەکە ئاشکرابوو وەبەشێکیان حوکمی اعدام درانو ئەوانی تریش بۆماوەی درێژی حوکم دران ·

  چالاکی کۆنفدراسیون (یەکیتی قوتابیانی ئێران لە دەرەوەی وڵات) وە پارێزگاری کردنی لەبەندەکان بوو بە هۆی ئەوەی کە حوکمەکانیان کەم بکرێتەوە وە دادگاشیان بە ئاشکرا بکرێت ·
- کۆمەڵێکی تری (٥٣) کەسیقوتابیان هەر ئەو ساڵە ئاشکرا بوون، وە توهمەکەیان ئەوەبوو کەخەریکی ئامادە کردنی شۆڕشو خەباتی چەکدارن، وە هەوڵدانی (کونفدراسیون) نەبوایە (٨) کەسیان لەسێدارە ئەدران ·
- کۆمەڵێکی تری قوتابیانو دەرچووەکانی دانیشگا کەناویان (کۆمەڵی جەزەنی) بوو وە ١٤ کەس بوون لەساڵی ١٩٦٧ بەعەینی ئەو توهمەیە گیرانو دران بە دادگا، وە ڕژێمی شا داوای لەسێدارە دانی ٨ کەسیانی کرد بەڵام پشتگیری کردنی کەسانی دیموکراتی و ئاشتیخواز لە سەرانسەری جیهان داو هەوڵو تیکۆشانی کۆنفدراسیون ڕێگەیان لەم نیازەی شا بەستەوە ·
- هەر لەوساڵەدا ١٩٦٧ ٣ کۆمەڵی تر گیران کەیەکێکیان ٢١ کەسی قوتابیو لاوانی لە دانیشگا دەرچوو بوو بەناوی (کۆمەڵی دوکتۆر دەمقانی) بە توهمەی ئامادەکردنی شەڕی پێشمەرگانە درا بە دادگا، بەڵام دەربارەی دوو کۆمەڵەکەی ترو چارەنوسیانو توهمەکانی دراوەتە پاڵیان تائێستە هیچ نەزانراوە ·

خەباتی یەکگرتووی کۆنفدراسیون گیانی زۆر لەم نیشتمان پەروەرانەی لە مەترسی مردن ڕزگارر کرد ·

وە لە ساڵی ١٩٦٩ ڕێکخراوێکی (٥٥) کەسی لە قوتابیانو کرێکاران ئاشکرا بوونو گیران، نیازی ئەم ڕێکخراوە پەیوەندی کردنو هاوبەشی کردن بوو لە شۆڕشی ئازاد یخوازانەی فەلەستینا وە خۆ ئامادە کردن بۆ شۆڕشو بەرپاکردنی شەڕی پێشمەرگانە ·

وە ئێستە ئەندامانی ئەم ڕێکخراوە لە بەردەم دادگادان، وە چارە نوسیان دیاری نەکراوە ·

خەباتو تێکۆشانی ئەم دواییەی قوتابیانو جەماهیری گەلانی ئێران لەپێناوی ڕزگاری کردنی ئەم شۆڕشگێڕانەیە لە حوکمی مردن ·

ڕژێمی شا لەکاتی گرتنو لێپرسینەوەی ئەندامانی ئەم کۆمەڵەی دوایی‌دا زۆر شێوەی دڕندانەی ئازاردانی بەکارهێناوە ·· بەهیوای وەرگرتنی اعتراف و نهێنی لەدەم ئەم شۆڕشگێڕانە و شکاندنی عەزمو بەرگریان، وەهەندێکیان بۆماوەی چەند مانگێك ئازار دراون بە لەکاره بادانو نینۆك دەرکێشانو دەرمانی زەرەر بەخش بە ئەعصاب وشێوەی تر ·

وە هەندێك لەتێکۆشەرەکان لەژێر زەبری ئازاردا گیانیان بەشەهادەت سپارد ·

« ماویەتی »

ڕژێمی سەرمایەداری ئەمریکا لەپیلان گێڕی ئەیەوێ ڕێکخراوی – پڵنگی ڕەش – لەناوبەرێ

یەکێ لەپێشەوەکانی بزوتنەوەی پڵنگی ڕەش ··

بزوتنەوەی هێزەکانی دژ بە ڕژێمی ئیمپریالی ئەمریکا ·· وە نەبێ تەنیا ئەو بزوتنەوە فراوانەبێ کە لەدەرەوەی سنووری وولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا دابێ ·· بەڵکو لە ناوەوەی ئەمریکاشدا ئەم بزوتنەوەیە گەیشتوەتە رادەیەکی ئەوتەو کە تەنگی بەدەست داریەتی سەرمایەداری ئەمریکا هەڵ چنیوە ·

یەکێ لەو بزوتنەوانە ·· تێکۆشانی ڕێکخراوی « پڵنگی ڕەشە » کەئێستە ١٣ پێشەوای ئەم ڕیك خراوە لە نیویوك لە بەردەم محکمەیەکی ئەمریکی دانو گوناهبار کراون بە « هەوڵ دان بۆ سوتاندنو کوشتنو پیلان گیران »و « گوایە چەکیان لەلا گیراوە » · ئەم گوناهانە کە دراونەتە پاڵ پێشەواکانی ئەم ریكخراوە شورشگیرە لەلای هەموو رای گشتی ئازاد خوای ناو ئەمریکاو جیهان سەلماوە کە هیچ نیە لە درۆزنیو بیانو زیاتر بۆ لیدانی ریكخراوەی – پلنگی رەش – و لەناو بردنی ··

بەڵام گومانی تیانیە دەسەڵات داریەتی وولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا چەندە هەول بات وای دەرخات کە – ریكخراوی پلنگی رەش – گوایە ریك خراویکی – ئاژاوە چیەتیو شەرنانەوەیە – ناتوانی ئەو راستیە بشارێتەوە کە ئەم بزواتنەوە بەر پەرچ دانەوەیەکی توندی قولەرەشە چەوساوەکانی ئەمریکایە بەرامبەر کاروباری نارەواو نامروڤایەتی رژێمی سەرمایەداری ئەمریکا ·

راستە – ریك خراوی پلنگی رەش – پەنای بردوتە بەر بەکار هێنانی توندو تیژی بو لیدانی سوودی سەرمایەدارەکان لە ناوەوەی ئەمریکا، وەك رەد دانەوەیەکی توندی ئەو ژیانە پر ئەشکەنجەیەی لە ئەنجامی نارەوای ئەو رژیمەدا تیا ئەژین ·· بەلام ئەمە لەجوهری پیروزی ئەو راپەرینە شورشگیریە کەم ناکاتەوە ·· بەتایبەتی دوای ئەوەی سەلماوە کە ئەو جورە رژیمانە محاڵە بێنە سەر ریگای ماوەدان ؟ بەسەربەستی دابی ئەوچەو ساوانە لەریگای – خەباتی سیاسیو تەنیا رێ گرتنی ناتوندوتیژی – ·

قولە رەشەکانی ئەمریکا، کە قوربانی زۆرداریو بیروباوەری نامروڤایەتیو سیاسەتی جیاوازی رەگەزایەتی سەرمایەدارەکانی ئەمریکان ·· ئەو رژیمە سەرمایەدارە بەهەڵەدا چوبو کەوای ئەزانی ئەوانە هەر بەمل کەچی ئەمێننەوەو نەوەی نویشیان هەرچاوەری بەزەی ئەبێ لەدانەوە ··

لەبەر رووناکی ئەم راستیەدا ·· وە لە قوڵای ئازارو ئەشکەنجەی زور روژانی رابووردوی ئەو قولە رەشە چەوساوانەدا « ریك خراوی پلنگی رەش » هاتە مەیدانی تیکوشان ·· کەدەستەیەك لاوی رەشی شۆڕشگیر پێشەوایەتی ئەکەن ·· ئەم ریكخراوە ·· بزوتنەوەی ئەو ریكخراوە رەشانەی تری وەستان کە باوریان ئەخستە سەر تەنیا تیکوشانی بەئاشتی –و نارەزای لەسەر لاپەرەکانی روژنامەکان بەناوەی – ناتوندو تیژی–ەوە ··

پاشماوەی : سەرەکی دەزگای گشتی ····

خۆگرتنو بەردەوامی تیابێت، وە هیچ کەم تەرخەمی نەکات لە بۆپێشەوە چوون هەر سەرکەوتن بەدەس دینێو دوژمن ئەشکێنێ ·

لەگەڵ دەرکەوتنی ساڵێ تازەیا شورشەکەمان لەگەڵ هەموو ئەوبارە ناخۆشانەی کە پێیدا تیپەری وە لەگەڵ هەموو پیلانو نەخشەیەکی ئیمپریالیزمو هێزە کۆنەپەرستیەکاندا وە لەگەڵ ئەو ئەرکە نەتەوایەتییە گەورەیەی سەرشانی، ئەڵێین لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا توانی چەندەها دەسکەوتی، شۆڕشگیرانە بەدەس بهینێت لە ناوخۆدا، وە چەندین هەنگاوی گەورەی نا لە کۆڕی چارە سەرکردنو دروست کردنو بنیاتنانو پەرەپێدانا، وە لە کۆڕی کشتوکاڵو پیشەسازیدا کە چاکترین بەڵگەیە بۆ ئەم شتە ·

یاسای تازەی چارەسەر کردنی کشتوکاڵ لە ساڵی ١٩٧٠دا لە دایكبوو، ئەو یاسایەی کە بە شۆڕشێکی کشتوکاڵی بنەرەتی ئەژمێرری لە ریگای چارەسەرکردنی راستەقینەی کشتوکاڵو، نەهێشتنی دەرەبەگایەتیدا، نەهێشتنێکی راستەقینە وەکو مەنتەقێکی بنجی لە دامەزراندنی کۆمەڵێکی ئیشتیراکیدا · وە لەگەڵ لەدایك بوونی ئەم یاسایەشدا چەن هەنگاوێکی شۆڕشگێرانەی تریش نرا هەروەکو لەو کارگوزاریەی جاندندا دەرئەکەوێ کە بە تەواوەتی توانی بەرنگاکەیدا برواتو کاری ئیجگار گەورە وەدەس بێنێت ·

ساڵی ١٩٧٠ لەدایك بوونی بەیاننامەی ١١ی ئاداری مێژوویش بینی کە بەردی بناغەی بتەوی یەکیتی نشتیمانی بەو رەگو ریشەی زیاتر بەو یەکیتیە داکوتاوەو ئەو ئاسۆ فراوانەی ئامانجەکانی شۆڕشی سەلماندوە لە بیناوی مرۆڤایەتیدا کە بە بەشێك ئەژمێرێ لە ئامانجەکانی، کە جیا نابێتەوە لە ئامانجە نەتەوایەتیەکانی ·

وە شۆڕشەکەمان هەمیشە یارێدگاری ئەم یەکیتیە ئەکات وە لە پێناوی قوولکردنو فراوان کردنو پەرەپێدانیدا هەوڵ کۆشش ئەکات بۆ داکوتانو پالپشت کردنی رژێمی شۆڕشگێری ·

وە هەروەها دەرچوونی یاسای ئەنجومەنی نیشتیمانی، وەکو چەسپاندنێکی نوێ وابوو بۆ باوەری شۆڕش بەو ئامانجو رێڕەوانەی کە هەیەتی، وە بۆ باوەری بەگەل کە هەر خۆی خاوەنی دەسەڵاتی راستەقینەیە، وە داکوتانی شۆڕش بێگومان ئەبێ ببێتە هۆی لابردنی هەندێ کاروباری نائاساییو فروان کردنی دەزگا میللییە دیموکراتییەکان بۆ ریگادان بە هەموو کەرتە نیشتیمانییەکانی گەل بۆ ئەوەی دەوری خۆی بەجێ بهێنێ لە بنیاتنانو پەرەپێدانیدا ·

وە ئەگەر ئێمە پێشوازی ساڵی تازەمان بە باوەرێکی بتەوەوە ئەکەین بەوەی کە ئاڵای گەلەکەمانو شۆڕشەکەمان هەمیشە هەر بە بەرزیو شەکاوەییەوە ئەمێنێتەوە، لە هەمان کاتیشدا هیوامان هەیە بتوانین خزمەتی زیاتر پێشکەش بە گەلەکەمانو نەتەوەکەمان بکەین لە کۆڕی راگەیاندندا کە دەورێکی تایبەتی بنەرەتی هەیە بەرامبەر ئەو جەنگە دەروونیەی کە ئەمرو زایۆنیزمو ئیستیعمار بەرامبەر ئێمە ئەیکەن ··

دەزگای گشتی رۆژنامەگەریو چاپەمەنی پێشوازی ساڵێکی تازە ئەکات لە تەمەنیا

بروانە ل – ٥

جیهانی ئەمڕۆ

سەوتنەکانی شۆڕشگێڕی ڤیێتنامی خواروو

هێزە شۆڕشگێڕیەکانی ڤیێتنامی خوو لە ماوەی ئەو شەرانەی هەفتەی یەکەمی مانگی رابوودا توانیان زیاتر لە ٨٠٠ ئەفسەرو سەربازی ئەمەریکیەکانو هێزەکانی کوومەتی سایگۆن لە ناوبەرن کوشتنو بریندار کردنو دیل گرتنەوە لەو شەرانەدا لە ناوچەکانی کوانگتۆ سیوسین – تاینینەو بینهۆوگانو ترافنەوکانتۆدا رووی داوە

ڕۆبونەوەی تاقیدنەوەکەی کوبا

رۆژنام نویس دویتشلاند کە گەورەین رۆژنامەکانی ئەلمانیا دیموکراتی یە لە نووسینێکیا بە بۆنەی جێژنی نشتمانی [illegible] باوە نوسیویەتی ئەڵی : [illegible] مەوزوعی وولاتو چەسپاندنی تیورە بنچینەکانی مارکسیزم لینینزم بۆ دانانی ستراتیژی تاکتیکی شۆڕش گرنگترین [illegible] سەرکەوتنی شۆڕش [illegible] .

بەنام [illegible]ی رۆژنامەکە ئەڵێ : [illegible] کاتەوەو قارەی ئەمریکای [illegible] هانۆتە حۆشە تاقیکردنەوە کوبا بەردەوام کار ئەکات بەر وولاتانی کە لە سەر [illegible] راپەرانی کوبا لەو ناوەی [illegible] کە خەباتی چەکدارانە ئەمریکای لاتین ئەگرتەوە بەر داری شلەقو سەرمایە[illegible] ئەمریکاو سەرکەوتنی [illegible] کەتە خەرازەکان شتێکی دەور نیە · وە رۆژنامەکە لە کۆتاییدا ئەڵێ کوبا ئاهەنگ گێڕا بە بۆنەی حەژ نشتمانیەوە بە گیانێکی پرباوا مەعنەویەکی بەرز ··· دەوری نەقابەکان زۆر بەرەی بەندوە لە خەباتدا بۆ سەرکەوتنی بەسەر هەموو تەنگو چەڵەمەیەك و بە تێکرای بۆ بەرەپێدانی رادەی بەرهەمو کارکردن

سەرکۆمار شیلا دەست بەسەراگرتنی بانقەکان رائەگەیەنێت

سەرۆك کۆماری شیلا دوکتۆر سلفادور النیدی رایگەیاند کە بانقەکانی [illegible] دەستیان بەسەردا گیرا · لە وتارێکدا کە ئەڵەفزیۆنێ ئێستگە بلاوی کردەوە وتی، میری بەرەی ملیلی لە هەفتەی داهاتودا لائیحەی یاسای بەرز ئەکاتەوە لەم رووەوە بۆ پەرلەمان بۆ بریار لەسەردانی، هەروەها وتی لەسەرەتای مانگی کانونی دووەمی ساڵی ١٩٧١وە میری سەرپەرشتی بانقەکان ئەگریتە ئەستۆی خۆی ·

گفت‌وگۆیه‌ك له‌گه‌ڵ عبدالله په‌شێو

عبدالله په‌شێو بۆ دیده‌نی له چه‌ژنا .. هاتبوه سلیمانی .. له‌وه‌وپێش زور پێکه‌وه دانیشتبووین .. به‌ڵام ئه‌مجاره‌یان زۆرتر دواین .. وه‌ك خۆی وتی :

– تا ئێسته دوو دیوانی شیعرم چاپ کردوه،(فرمێسك‌و زام)و (بتی شکاو) .. وه ده به‌رهه‌می تازه‌شم هه‌یه . پێمان وت :

● چ جیاوازی‌یه‌ك له نێوان به‌رهه‌مه تازه‌کانتاو دوو دیوانه که‌تدا هه‌ست پێ ئه‌که‌یت ؟.

– به لای خۆمه‌وه به‌رهه‌مه کانی ئه‌م دوایی‌یه‌م له‌گه‌ڵ دوو دیوانه‌که‌مدا جیاوازیان هه‌یه. جیاوازی‌یه‌ش ناگه‌رێته‌وه بۆ بابه‌تی شیعر .. به‌لکو گۆرانیکی زۆر رووی داوه له که‌ره‌سته‌ی هونه‌ری‌و شێوازو فه‌لسه‌فه‌مدا . له دوو دیوانه که‌مدا ئافره‌ت .. جوانی .. کوردایه‌تی .جیاوازی چینایه‌تی .. ئه‌مانه هه‌موو که‌ره‌سه‌ی نووسینم بوون

● وابزانم ئێستاش هه‌ر ئه‌وانه که‌ره‌سه‌ی نوسینتن .

– به‌ڵێ .. ئه‌مرۆش هه‌ر ئه‌مانه که‌ره‌سه‌ی نوسینمن ، به‌ڵام باری سه‌رنج‌و شێوه‌ی چاره‌سه‌رکردنی ئه‌و بابه‌تانه گۆڕاون . جاران بێده‌نگ ئه‌گریام .. ئێستا ده‌نگم ده‌رئه‌چێ . جاران له رووی کاره‌ساتدا دائه‌مام‌و خۆم ئه‌دا به‌ده‌سته‌وه .. به‌ڵام ئێستا یاخی ئه‌بم .. ئه‌مه‌ی ئه‌یلێم ئه‌وه ناگه‌یێنێت که له‌جاران سه‌رکه‌وتووتر بم ، چونکه ئه‌و حوکمه به‌ده‌ست منه‌وه نیه مه‌رج نیه گۆڕان پێشکه‌وتنی له‌گه‌ڵدا بێت .

● به‌م جۆره‌ی بیر ئه‌که‌یته‌وه .. چۆن له (روانگه)ئه‌گه‌یت؟

– ئه‌گه‌ر (روانگه) دروست کردن‌و داهێنان بێ .. ئه‌گه‌ر سووتاندنی په‌ره زه‌ردو ئێسك گرانه‌کان بێ .. ئه‌گه‌ر تووڕدانی ئه‌و بنێشته هه‌ڵبزرکاوه تفته بێ که ساڵه‌های ساڵه ئه‌یجووینه‌وه . ئه‌ڵێم ئه‌گه‌ر (روانگه) ئه‌مانه بێ ئه‌وا هه‌رکه‌سێ باوه‌ڕی پێی نه‌بێ به مه‌یموونێکی ئه‌زانم که به ئه‌قلیه‌تی دارستانانی ئاده‌مزادی ئه‌م چاخه ئه‌خوات .

● ئه‌ی ئه‌گه‌ر وا نه‌بێ ؟

– ئه‌مه‌یان نه‌ختی سڵه‌مینه‌وه‌ی ئه‌وێت ، ئه‌گه‌ر وه‌ك ته‌نیا بانگه‌وازێك بێت به‌س .. چونکه ئه‌بێ تازه خوازه‌کان هه‌ندێ نموونه‌ی ئه‌و ئه‌ده‌به تازه‌یه بده‌ن به‌ر له‌وه‌ی بانگه‌وازه‌که ده‌رکه‌ن بۆ ئه‌وه‌ی بانگه‌وازه‌که ببوایه به حوکم‌و هه‌ڵێنجان استنتاج نه‌ك کۆمه‌له قاعیده‌یه‌ك .

هه‌رچۆنێك بێت به کورتی‌و به ته‌عبیریکی (کاکه‌مه‌م) انه روانگه – بوومه له رزه‌یه‌ك بوو له گومێکی مه‌ندا – !.

● به‌کورتی راتان به‌رامبه‌ر به‌م شاعیرو نووسه‌رانه : جه‌مال شارباژێری . کامه‌ران . د . مارف خه‌زنه‌دار . هه‌ردی . حه‌مه‌ی ملا کریم .

– جه‌مال شارباژێری : هوزاریکه که ئازار درا ئه‌خوینی .. که خوینیدیشی که‌س بیزار ناکات .

مه‌م : چیرۆك نووسی کوردایه‌تی‌و چینایه‌تی ، ئه‌یخوێنمه‌وه خۆم ده‌وری هه‌موو پاڵه‌وانه‌کانی چیرۆکه‌کانی ئه‌بینم .

کامه‌ران : زرووفی ساڵانی په‌نجا خولقاندنی .. ده‌وری خۆی بینی‌و کشایه‌وه .

هه‌ردی : (شیللی)ی کورده ، پیاوکه شیعره‌کانی ئه‌خوێنێته‌وه هه‌ست به ئازاریکی شیرین ئه‌کات .

د . مارف خه‌زنه‌دار : فه‌رهه‌نگێکه بۆ که‌له‌پووری نه‌ته‌وایه‌تی‌و که‌ره‌سته‌ی ئه‌ده‌بی کلاسیکی .

حه‌مه‌ی ملا کریم : ئه‌گه‌ر له سووچی مرۆڤی کورده‌وه ته‌ماشای مرۆڤایه‌تی بکات به لای منه‌وه به‌هره‌دارترین نووسه‌ری کورده .

● رووی بێهێزی له شیعری تازه‌دا به لای تۆوه چیه ؟

– رووی بێهێزی له شیعری تازه‌ماندا زۆره ، گرنگترینیان ئه‌مانه‌ن :

١ – زۆر بلێیی‌و که‌م راگه‌یاندن . واتا حه‌جمی زمانه‌که گه‌وره‌تره له حه‌جمی ناوه‌رۆکه‌که له شیعری تازه‌ماندا .

٢ – پێکه‌وه نه‌ڕۆیشتنی فۆرم‌و ناوه‌رۆك . بۆ نموونه شێرکۆ بێکه‌س ئه‌وه‌ندی بایه‌خ به ناوه‌رۆك ئه‌دات به فۆرمی نادات . به پیچه‌وانه‌ی مه‌م جه‌مال شارباژێری زیاتر خوی له‌گه‌ڵ فورمدا خه‌ریك ئه‌کات تا ناوه‌رۆك .

٢ – گیروگرفتی اکێش وه‌زن زۆربه‌ی زوری شیعری تازه‌مان ده‌سته‌و یه‌خه‌ی ته‌فعیله‌ی چوار په‌نجه‌یین .. ئه‌مه‌ش له‌که‌یه‌کی ره‌شه نیشتۆته سه‌ر چه‌هره‌ی شیعری تازه ، چونکه ئه‌م کێشه ده‌ست نادات بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو بابه‌تێکی شیعری پێ بنووسرێت ، هه‌روه‌ها دامه‌زراندنی ته‌فعیله‌کان ، گوێچکه بیزار ئه‌که‌ن ، له‌به‌رئه‌وه‌ی دێری شیعره‌که یان له ته‌فعیله‌یه‌ك پێکهاتووه یاخود له دوو تێپه‌ر ناکات .

● بۆچی لقی – یه‌کێتی‌ی نووسه‌رانی کورد – له هه‌ولێر ده‌نگی نیه ؟

– ئه‌م سه‌ربه‌ستی‌یه‌م نیه له‌م باره‌یه‌وه هیچ بلێم .. چونکه ئاشکراو روونه .

● هیچ ناکۆکی‌یه‌کی ناو خۆتان ده‌ور له‌م بێده‌نگیه‌دا ئه‌بینێ ؟

– نه‌خێر .. ئێمه له‌ناو خۆماندا زۆر ته‌باو گونجاوین . ئه‌گه‌ر له رووی ئایدۆلۆژیه تیشه‌وه یه‌ك نه‌بین ، ئه‌ده‌به‌که به یه‌کمانه‌وه ئه‌به‌ستێت .

● باوه‌ڕت به چ په‌ندێك هه‌یه ؟

– باوه‌ڕم به هیچ په‌ندێك نیه ، ته‌نها ئه‌و په‌نده نه‌بێ که له ئه‌نجامی تاقی کردنه‌وه‌ی ژیانی خۆمدا گه‌ڵاڵه‌ی ئه‌که‌م چونکه (په‌ند) پروگرامێکه خه‌ڵکی‌تر پێش بوونی من دایان ناوه ، منیش هه‌ر پرۆگرامێك ره‌ت ئه‌که‌مه‌وه که ژیانم بخاته ناو قالبێکی هه‌نده‌سی‌یه‌وه ! .

● له شاعیره عه‌ره‌به‌کان کیت به دڵه ، وه بۆچی ؟

– زۆر تام له شیعره‌کانی بدر شاکر السیاب‌و محمود درویش‌و نزار قبانی وه‌رئه‌گرم له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌سایه‌تیان له شیعره‌کانیادا دیاره‌و هیچ دیوارێك نیه شیعریان له‌گه‌ڵ ژیانیاندا جیا بکاته‌وه .

● زۆر رقت له چی ئه‌بێته‌وه ؟

– هه‌ژاری .. هه‌ژاری .. هه‌ژاری .

مانگ له‌زنگاودا

م . ئارام

له ده‌لاقه‌ی ده‌رگا شه‌ق‌وشڕه‌که‌وه ، سه‌رنجێکی ماندووی تێك شکاوی دا له مانگ که‌له‌ناوجه‌رگه‌ی ئاسمانه‌وه تریفه‌ی په‌خش ئه‌کرده‌وه به‌سه‌ر ئه‌وزه‌مینه به‌رینه سپی‌یه‌دا که له‌مه‌وه دیارنه‌بوو، به‌ڵام ته‌ووژمی‌ساردی‌یه‌که‌ی که هه‌ستی پێ ئه‌کرد ، ده‌ماره‌کانی له‌شی کرژ کردبوو . سه‌رنجه تێك شکاوه‌که‌ی گواسته‌وه به‌رده‌می بۆ سه‌ر زه‌وی‌یه شێداره ته‌ڕه‌که‌ی ژێر پێی ، که‌له په‌نجه‌ی قاچی راستی له لووتی پێڵاوه لاستیکه دڕاوه‌که‌وه‌سه‌ری هینابووه ده‌ره‌وه‌و ره‌ش‌و شین هه‌ڵگه‌ڕابوو ره‌نگی لاستیکه‌که‌ی گرتبوو .

له گۆشه‌یێکی ئه‌و کوخته رووته‌ڵه‌دا به‌ردێك به ئه‌ندازه‌ی مسته کۆڵه‌یێك‌فڕێ‌درابوو وه‌کو به‌تایبه‌تی بۆ ئه‌وانه دانرابێت که له‌م کوخته‌دا به‌ند ئه‌کرێن‌و ئه‌یانه‌وێ ته‌نها جارێك بمرن.. ئه‌گینا بیر له‌هیچ مه‌به‌ستێکی‌تر نه‌ئه‌کرایه‌وه .. ده‌رگاکه له‌ودیوه‌وه توند داخراوه‌و پاسه‌وانه‌که‌ش به‌رده‌وام دێت‌و ئه‌چێ .. پرسیارێکی کرد :

– مانگ بۆ ئه‌دره‌و شێته‌وه ؟

ویستی وه‌ڵامی خۆی بداته‌وه سه‌ری هیناو سه‌ری برد له که‌لینه‌کانی مێشکیا وه‌ڵامێکی وای چنگ نه‌که‌وت ، له دڵی خویا ووتی :

– له‌وانه‌یه بۆ ئه‌وه‌ی هه‌ندێ له تاریکی شه‌و بره‌وێنیته‌وه‌و ببیت به چرای رێبوارو جانه‌وه‌وو مارو مێروو .

به‌ڵام ، له‌به‌ر هه‌ر هۆو مه‌به‌ستیك بیت ، هه‌ر ئه‌و مانگه نیه که ئه‌می تووشی ئه‌م چه‌رمه‌سه‌ری‌یه‌و زیندانه کردووه‌و وا خه‌ریکه له‌سه‌رمانا رِه‌ق ئه‌بیته‌وه ! وه‌ڵامه‌که‌ی راسته‌و هیچ گومانی تیا نیه . « مانگ ریگا بۆ جانه‌وه‌ران رۆشن ئه‌کاته‌وه » . ئه‌وانه‌ی له پێستی ئاده‌میزادان‌و چاویان خوین گرتوویه‌تی ، قورقوشم به‌خشه‌کان .. لانه شێوێنه‌کان .. دێوه‌کانی خوای شه‌ڕ .

– تۆبڵێی تاوانێك له چاره‌ی ئه‌م شه‌وه سامناکه نووسرابێت؟

جارێکی تر سه‌ری هه‌ڵبڕی یه‌وه‌و له ده‌لاقه‌ی ده‌رگا په‌رپووته‌که‌وه سه‌رنجی‌دا له مانگ ، ناوبه‌ناو تارمایی‌یێکی ره‌ش به‌ر ده‌لاقه‌که‌ی ئه‌گرت‌و خێرا لائه‌چوو ، ته‌په‌ی پێ‌یێکی زلیش – که هه‌موو جارێ چالێکی له به‌فره‌که‌دا ئه‌نه‌خشاند – ئه‌هاته به‌ر گوێی .

– له‌وانه‌یه ئێستره تۆڕه قوتاربووه‌که گه‌یشتبێته‌وه ماڵه‌وه‌و مژده‌ی چاوه‌ڕوانی دابێت به مناڵه‌کان .

– ئه‌بێ چه‌ند کات ژمێری ئه‌م شه‌وه ترسناکه له بۆته‌ی خامۆشی‌یا توابیته‌وه ؟ له‌وانه‌یه‌دوو یان سێ شه‌و بێت !..

به کردنه‌وه‌ی ده‌رگاکه له‌ده‌لاقه‌ییکی فراوان تره‌وه مانگی خشتی به ته‌واوی بینی که‌له‌سه‌روو لووله‌ی تانکه‌کانه‌وه ئه‌دره‌وشایه‌وه . نه‌ی‌ئه‌زانی بۆئه‌دره‌وشێته‌وه . ئه‌مجاره‌یان له‌گه‌ڵ خۆیان وینه‌ییکیان‌هینابوو ، پێیان ووت :

– له‌گه‌ڵ تۆمانه .. له که‌لی‌شه‌یتانه‌وه‌ره خواره‌وه .

– .. .

– جوێن بده ، جوێن بده به گه‌وره گه‌وره‌کانتان .

– چۆن جوێن ئه‌ده‌م به باووباپیرم .. گه‌وجینه .

له دلێ خۆیـا وای وه‌ڵام‌دانه‌وه ته‌نها سه‌ری نارِه‌زایی‌و سه‌رپێچی بۆ راوه‌شاندن .

لێی مور بوونه‌وه‌و چاوه‌سووره‌کانیان لێ زه‌ق کرده‌وه ، وینه‌که‌یان له‌به‌رده‌میا داگرت‌ویه‌کیکیان له پشت سه‌ری‌یه‌وه ده‌نکه شخارته‌ییکی داگیرساندوینه‌که‌یان نزیك‌تر خسته‌وه له چاوی ، رووی وینه‌که‌زیاتر له گڕی ده‌نکه شخارته‌که چاوه‌کانی بریسکانده‌وه ..ئه‌یناسی ..

– تفیکی زلو قایم له‌م‌وینه‌یه بکه .. ئه‌وسا به‌ره‌ڵلات ئه‌که‌ین

– له وینه‌که‌شی ئه‌ترسن ؟!چۆن تف له باوکم ئه‌که‌م ..من کوردم .. گه‌وجینه .

هه‌ر له دلێ خۆیا ئه‌مه‌ی‌ووت ، پێکه‌نینیکی زه‌رد به‌سه‌ر لیۆه‌کانیا گوزه‌ری کرد که‌به هه‌زار جوین‌و تف ئه‌چوو له روویانا .

له پشت ملیانه‌وه لووله‌تانکه‌کان به ته‌نیشت یه‌که‌وه شۆر کرابوونه‌وه ، تریفه‌ی‌مانگ ساردو سری کردبوون . سه‌ر شێت‌بوون‌و که‌لله‌یان‌گه‌رم بوو ، رق زایه هه‌موو ئه‌ندامه‌کانی له‌شیانه‌وه ،مستیان لێ به‌رزکرده‌وه ، ئه‌وه‌یان که قسه‌ی له‌گه‌ڵ ئه‌کرد مستیکی توندی دا به ناو ده‌میا ده‌ستی له لووڵاقه‌کانی ترازاوکه‌وت به پشتا .. له‌و کاته‌وه که مانگ گوریسێك له‌لووتکه‌ی شاخه قووچه‌کانه‌وه به‌رزبووبووه‌وه‌و بۆ به‌یده‌س کردنی ئه‌م بوو به رابه‌رو خزاندیانه ئه‌م کونه تاریکه‌وه، ئه‌مه سێ‌یه‌م جاره لێی ئه‌ده‌ن . ده‌ستیان دایه یه‌خه‌ی‌و هه‌ڵیان سانه‌وه ، چاوی زه‌قی ئاگراوی‌یان تێ‌بری‌یه‌وه به تووره‌یی‌و هه‌ره‌شه‌وه دوا بیانوویان پێ‌گرته‌وه‌و لێشاوی پرسیاری سه‌یریان به‌سه‌را باران :

– ئه‌ی .. ئه‌و ته‌نه‌که نه‌وتانه‌ت بۆ کوێ ئه‌برد ؟

وه‌کو چۆن جاره‌کانی پێشوو وه‌ڵامی دابوونه‌وه دیسانه‌وه ووتی :

– بۆ ماڵه‌وه ..

– بۆ چیت بوون ؟

– بۆ سووتاندن‌و رووناك کردنه‌وه ..

– درۆ ئه‌که‌ی .. وا ئه‌زانی ئێمه ساویلکه‌ین ؟ نه‌، بۆ خۆت نیه ، بۆ ئه‌وانت بوو ..

پیکه‌نینه زه‌رده جوێن ئاسایی‌یێکه سه‌ر لیوه شین هه‌ڵگه‌راوه‌کانی گرته‌وه :

– ئاگری ئه‌وان پێویستی به نه‌وت نیه‌و ریگاشیان رووناکه .

به چاو ده‌رپه‌راندن‌و هه‌ره‌شه‌وه په‌نجه‌یان له چاوی نزیك خسته‌وه .

– ... .

بێ ئه‌وه‌ی له‌وه زیاتر ئازادی بده‌ن یان پرسیاری لێ بکه‌ن ، به‌جێ‌یان هێشت‌و خڕ ده‌رگاکه‌یان له‌سه‌ر داخسته‌وه .

له‌و ته‌نیایه‌ی‌دا سه‌رما زیفی لێ‌سه‌ندبوو هه‌موو جه‌سته‌ی سڕبوو ، خۆی گرموله کرده‌وه زه‌وی‌یێکه‌ی به چنگ هه‌ڵ ئه‌کۆلی‌و چۆقه چۆقی دانه‌کانی ئه‌هات ، مانگ‌و تریفه‌که‌ی له بیر چووه‌وه .. مه‌لی بیری هه‌ڵفری بۆ لانه‌یێکی تر .

ئێستا چوار مناله‌که‌ی‌و ژنه‌که‌ی له کونجی ژووریکی پچووك‌و تاریك خزاون به‌دیار ئاگردانه‌که‌وه چیچکه‌یان کرده‌و ده‌ستیان به‌و سێ چوار پشکۆ ئاگره سووره گه‌رم ئه‌که‌نه‌وه که خه‌ریکه به‌ره‌و لاوازی‌و ساردبوونه‌وه ئه‌چێ .

– له‌وانه‌شه ئێستره تۆوره‌که ریگای هه‌ڵه نه‌کردبێ‌و گه‌یشتبیته‌وه لایان .

له‌پڕ ده‌رگاکه خرایه‌وه سه‌رپشت‌و پالتۆ له‌به‌ره چه‌ك به شانه‌که قوت بووه‌وه .. سنگ پان‌و لنگ بڵاو ، چه‌که‌که‌ی له شانی کرده‌وه‌و ده‌می لووله ره‌شه باریکه‌که‌ی لێ نزیك خسته‌وه ، نه‌ختیك مرانی‌و هیدی هیدی لێی هاته پیشه‌وه ، به ده‌سته‌که‌ی تری بالی گرت‌و هه‌ڵی‌سانه سه‌رپێ‌و خستیه پێش خۆی‌و له کوخته‌که کردیه ده‌ره‌وه ، به‌سه‌ر به‌فره باریوه‌که‌ی به‌یانی‌دا که هیشتا نه‌چووبووه‌وه ، قاچه سڕبووه کانی به دوای خۆیا کیش کرد، که سه‌ری هه‌ڵبری ته‌ماشای

بروانه ل ٧

وانه‌ی یه‌که‌م

عبدالله په‌شێو

منالّه‌کان !.
ئه‌ی یاخی‌یه ، ژین تالّه‌کان !
سبه‌ی ئێوه ، که پێ‌ئه‌گه‌ن
له لاوکا .. له حه‌یرانا ،
له مزگه‌وت‌و دیوه‌خانا ،
له چیرۆکا ،
له هۆنراوه‌ی ،شاعیرێکی ترسنۆکا ،
ره‌نگه ، زۆرتان به‌ر گوێ که‌وێ
باسی ئێمه‌و ئازایه‌تی
باسی ئێمه‌و کوردایه‌تی
به‌ڵام نه‌که‌ن
بڕوا بکه‌ن
هه‌مووی درۆن ، درۆی په‌تی

⊙ ⊙ ○

منالّه‌کان !
ئێمه تووشی سه‌د کوێره رێ‌ین
چرای بیرمان ، ئێجگار کزه،
هه‌نگاوی کوێرانه ئه‌نێین

⊙ ⊙ ○

منالّه‌کان ! ..
ئه‌ی یاخی‌یه، ژین تالّه‌کان
ئێوه‌ن ژه‌لکاو ئه‌شڵه‌قێنن
ئێوه‌ن ئه‌و بوومه‌له‌رزانه‌ی
سبه‌ی کانی‌ی ئه‌ته‌قێنن
ئێوه‌ن سبه‌ی ،
سنووری ده‌سکرد، ئه‌شکێنن
قه‌فی زنجیری لێك پچڕاو
به یه‌کتره‌وه، ئه‌لکێنن

⊙ ⊙ ○

منالّه‌کان ! ..
ئه‌ی یاخی‌یه، ژین تالّه‌کان
ئێوه‌ن سبه‌ی ،
له قامیشلی ،
له دیاربه‌کری شیخ سه‌عیدا
له سلێمانی بریندارا
له مه‌هابادی قازی‌یدا
به یه‌ك فه‌لسه‌فه پێ‌ئه‌گه‌ن
چاك تێ‌ئه‌گه‌ن
(ئه‌وه‌ی کورد بێ، ئه‌وه‌ی نوێ بێ
ئه‌بێ توێشووی ، رێی یه‌کێتی کوردی پێ بێ)

⊙ ⊙ ○

نه‌خشه‌ی شاره‌که‌م

هیشام به‌رزنجی

نه‌خشه‌ی .. شاره‌که‌م.. کێشا .
هه‌موو .. شتێ له شوێن خۆیدا .
هاته بیرم ..
چۆن .. بینیرم ..
بیخه‌مه ناو کۆشی‌جیهان
دێڕی سنووری .. کوردستان
په‌یام‌به‌رێکی .. ترسنۆك
چاو لاوازی .. ئه‌ندام.. له‌رزۆك ..
ووتی : نایبه‌م
شه‌پۆله‌کان .. په‌لاماری‌ده‌ستم ئه‌ده‌ن
نامه‌کانم .. لێ وون ئه‌که‌ن ..

⊙ ⊙ ○

که‌وته یادم چه‌ندوشه‌یه ..
له ژێر ناوی (باوه‌ڕچی‌یه)
باوه‌ڕ .. چه‌کی جه‌نگاوه‌ره
بانگه‌وازی ..
ده‌م سه‌ربازی ..
ناو سه‌نگه‌ره . .
جریکه‌و .. جووکی ..
ده‌م بالداری ئێسك‌سووکی ،
ژێر خه‌نجه‌ره ..
ئه‌و ئه‌ستێره‌ی چاوه‌کانی
پڕ له تریفه‌ی گۆرانی
وا به په‌لی ئه‌و داره‌وه
له ناو .. باوه‌ڕدا سه‌وز بووه

⊙ ⊙ ⊙

ئه‌بێ .. برۆم ..
هه‌موو شتێ .. وا له‌ئه‌ستۆم ..

* * *

دوای ماوه‌یه ..
له‌سه‌ر په‌ڕه‌ی .. رۆژنامه‌یه
ژماره‌یه‌کی نوێ ده‌رچوو
وا نووسرابوو
(ئه‌مه نه‌خشه‌ی کوردستانه ..
چقلی .. چاوی دوژمنانه) ..

له‌بیره‌وه‌ری کۆچی دوایی « به‌ختیار زیوه‌ر » دا

● ناوی فائق کوڕی عبدالله‌زیوه‌ر ناسراوی اکورده ، له ساڵی ١٩٠٨ی زایینی‌دا له‌شاری سلێمانی هاتۆته دنیاوه .

● خوێندنی سه‌ره‌تایی‌و ناوه‌ندی له سلیمانی ته‌واو کردوه‌و به یارمه‌تی باوکی توانیویه‌تی شاره‌زاییه‌کی باش له زمانی تورکی‌و فارسی‌دا په‌یدا بکات .

هه‌ر له ته‌مه‌نی ١٧ ساڵی‌یه‌وه‌خووی داوه‌ته هه‌ڵبه‌ست دانان. به‌ڵام بۆ ماوه‌ی ده ساڵێك وازی له شیعر دانان هێناوه .

● له فه‌رمانی میرییدا چوارده ساڵی به‌سه‌ر بردوه .

● به‌ر له مردنی به چه‌ند ساڵێك ژنی هێناوه ، منالّی نه‌بووه .

● به هۆی زیره‌کی‌و زۆر بیرکردنه‌وه‌وه مێشکی تێك چوه‌و هیچ چاری نه‌کرا .. تا له دوایی ته‌مه‌نیا عه‌مه‌لیاتی سه‌ریان کردو کاسه‌ی سه‌ری هه‌ڵگیرا به‌ڵام بێ‌هووده بوو.. هه‌تا له رۆژی ٣١–١٢–١٩٥٢دا کۆچی دوایی کردو له سلێمانی له گردی جۆگه له ته‌نیشت باوکی‌یه‌وه نێژرا .

● به ده‌سته‌وه‌یه له‌م ماوه‌یه‌دا دیوانه‌که‌ی چاپ بکرێت .

به‌ختیار زیوه‌ر له سه‌ره‌تای شیعر ووتنیه‌وه که له (١٧) ساڵانیا بووه رێباز‌و شێوه‌ی شیعر ووتنی زێوه‌ری باوکی کاری تێ کردوه .. به‌ڵام پاش ئه‌وه‌ی بۆ ماوه‌ی ده ساڵ وازی له شیعر هێناوه‌و کاتێ گه‌ڕاوه‌ته‌وه سه‌ری رێبازو شیوه‌یه‌کی تری گرتۆته به‌ر که له رووی شێوه‌و ناوه‌ڕۆکه‌وه زۆر جیاوازی له‌گه‌ڵ سه‌رده‌می ده‌ست پێ‌کردنیا هه‌بوو .

ئه‌و ماوه‌یه‌ی ته‌مه‌نی به‌ختیار زێوه‌ر له شیعر ووتن‌و بیرکردنه‌وه‌و ره‌فتاریا کتو مت پڕ به پڕی پێویستی‌یه‌کانی ئه‌و سه‌رده‌م‌و رۆژگارانه‌بوو که شاعیره هاو چه‌رخه‌کانی خۆی به تایبه‌تی بێ‌که‌س پێیدا ئه‌رۆیشتن .

به‌ختیار زیوه‌ر له‌و

سه‌رده‌مه‌یه‌دا زۆر نزیك بوو له‌و ریبازه نوێ‌یه‌ی – گۆران – پێشه‌نگی ئه‌کردو له هه‌نگاونانی گه‌وره‌دا بوو له‌و مه‌یدانه‌دا که به ته‌واوی روخساره‌کانی له‌و شیعرانه‌یا ده‌ر ئه‌که‌ریت که له‌و ماوه‌یه‌دا ووتویه‌تی .

له باسی جوانی‌و سروشتا ده‌ستێکی هونه‌رمه‌ندانه‌و به‌هره داری هه‌بووه . له مه‌یدانی نیشتمان په‌روه‌ریشدا هه‌ڤاڵی بێ‌که‌س بووه .

ئه‌میده‌وارین بلاوکردنه‌وه‌ی ئێسته که‌م باسی ئه‌م شاعیره‌مان کراوه .. که‌م نوسه‌رو ره‌خنه‌گرمان هه‌بووه که جارێك باسێك له شیعره‌کانی‌و ریبازی شیعری‌و پله‌ی شاعیرێتی به‌ختیار زیوه‌ر بکات .

میلله‌تێك ..

میلله‌تێك هیوای به‌رزی‌ژیان بێ
تینووی ئازادی‌و دیلی‌زه‌مان بێ
به‌ندی‌و هه‌ژاری زۆر لاگران بێ
هێزی مه‌ردانه‌ی که هاته گه‌ردش
وه‌ك (ئه‌تۆم)زه‌مین دێنێته جونبوش
میلله‌تێك زۆربه‌ی که خوێنده‌وار بێ
چه‌وساوه‌ی ده‌ستی سه‌رمایه‌دار بێ
جه‌رگ هه‌ڵکزاوی ئاگری‌زۆردار بێ
که جووڵابه‌وه‌وا خۆی ئه‌نوێنێ
که تۆڵه‌ی‌رۆژی ره‌شی بسێنێ
میلله‌تێك مێژووی رووناك‌و جوان بێ
ئه‌و لای ئه‌رده‌ڵان ئه‌م لای بۆتان بێ
کانگه‌ی ئاڵتوون‌و نه‌وت‌وسامان بێ
هیچ هێزێ نیه رێی بباته به‌ست
به زانست‌و فه‌ن خۆی ئه‌کا سه‌ربه‌ست
میلله‌تێك چاوی له خه‌و هه‌ڵێنێ
ببینێ دوژمن زۆری بۆ دێنێ
سته‌مه سه‌ری بۆ دانه‌وێنێ
بێگومان ژیان له خۆی تاڵ ئه‌کا
تا لاشه‌ی دوژمن له ناو چاڵ ئه‌کا
میلله‌تێك نه‌وه‌ی کاوه‌ی ئازا بێ
به سه‌رکه‌وتنی خۆی‌دڵنیا بێ
بۆ ژیانیشی دڵ پڕهیوا بێ
زۆری پێ ناچێ ئه‌گاته ئاوات
ئاڵای سه‌ربه‌ستی به خوێن هه‌ڵ ئه‌کات

ژمارە : (١)
٩ی کانونی دووەم ١٩٧١

ئەمەبزانە

برایم حاجۆن

هەر لە سەرەتای پەیدا بونی سروشتەوە تا ئەمرۆش ، گشت خەڵکەکانی سەر زەوی ، لە هەر پارچەیێ لەپارچەکانی‌دا مافی ئەوەیان هەیە کە هەموو هێزو تواناو بەهرەو زانایی خۆیان لە پێناوی ئەم پارچە زەوی‌یەدا کە – نیشتمان – ە بخەنە کار ، ئەم مافەی خەڵکیش هەر وەك رون بوەوە مافێکی سروشتیو ڕەوا بوو . بەڵام لەگەڵ ئەوەش‌دا ، وە لەبەر بونی چەند هۆیەك ، دەستەیەکی هەرە کەم لە خەڵك دەست بەسەر هەموو خێرو بێرو بەروبومی وولات‌دا دائەگرن ، وە پتر لەوەش دەسەڵاتی خۆیان بەسەر حوکم‌دا ئەچەسپێنن ، وە بە پێی بیرو باوەڕو بەرژەوەندی خۆیان دەستکاری حوکم ئەکەن ، بەڵام لەگەڵ ئەوەش‌دا بەم هەموو دەسەڵاتەشیان ناوەستنی لەبەر ئەوە داوای زیاتر ئەکەن بۆ چەوساندەوەی زۆربەی خەڵك و مژینی خوێنی گەل .. لە ئەنجام‌دا زۆربەی گەل لە هەموو مافە سروشتی‌یەکانیان‌دا بێ بەشی ئەبن ، بۆ ئەوەی زۆربەکە هەر بە بەشی بمێنێتەوە ، دەسەڵات‌دارەکان هەولی ئەوە ئەدەن کە زەوی‌و زارە کشتو کاڵی‌یەکان و ئاڵەت‌و مەکینەکانی بەرهەم بەدەستی خۆیان بەکار بهێنن بەڵام لە بەر ئەوەی کە ئەم کارە لە توانای ئەوانا نی‌یە بە ناچاری دان بە هەژاریەتی‌و کەسادیەتی زۆربەکە ئەهێنن وە لە پێناوی بەختیاری‌و کامەرانی خۆی‌یان‌دا بەکاری‌یان دێنن ، وە نەبێ ئەم بەکار هێنانەش هەر تەنها تاقە کەسێك وەیان دەستەیەك لە خەڵك نگرێتەوە ، بەڵکو بەشی زۆری گەل بەم ڕێگایەوە ئەچەوسێنەوە ، کە جەماهیری زەحمەتکێش ، چەوساندنەوەی ئەم جەماهیرەش لە خودی خۆی‌یەوە لە هۆیە بنەڕەتیەکانی دواکەوتنی کۆمەڵە ، بە پێی ئەوە ووڵاتی دواکەوتو ، ئەو ووڵاتەیە کە کەسەکانی لە هەموو جۆرە مافێکی سروشتی‌دا بێ‌بەش بن ، وە ئەم دواکەوتنەش بەتایبەتی لە باری تەندروستی وزانیاری‌و بەرهەمی ئابوری‌دا پەرە ئەسێنێ ، مانەوەش لەسەر ئەم دواکەوتنە ڕەورەوەی ووڵات هەر خێراتر بەرەو دوا ئەبا ، وە مافی زۆربەی گەلیش لە خوراندا هەر بەردەوام ئەبێ ، ئەم زۆربەیەی کە یەکە پیویستن لە پیویستەکانی هێنانەدی ئەم خێروبێرەو بەرهەمە ، وە هەروەها ئەبێتە هۆی ئەوەی کە بەشی هەرە کەم لەم بەروبومەی ووڵات بخرێتە ژێردەستی زۆربەکە ، ئەمەش ماوەی ژیان لەبەر دەم زەحمەت کێشەکان دا سنووردار ئەکات بەسنورێکی تەسك بەو مەرجەی کە لە نێو ئەم سنورەدا نەخۆش و ترس و نەخوێندەواری و بەندایەتی یاو بێ ، بەوجۆرەی کە ئەم ژیانە هەر وەك مردنێك بێت بە زیندی چاو . وە بۆ ئەوەی زاراوەبەك ببیتیەوە ، کە بەتەواوی دژی ئەم جۆرە ژیانە بێت ، ئەبێ بەرەو زاراوەی سوشیالیستی برۆین چونکە

سۆشیالیستی بەم واتایەوە پاراستنی مافی ڕەوای سروشتی مروڤە ، کە برێتی‌یە لەوە هەر یەکی لە نیو نیشتمان‌دا مافی ئەوەی هەیەکە بەهرەو توانای خۆی بخاتەکار ، وە هەروەها ڕێگا لەبەر دەم گەلیش‌دا فراوان بکاتەوە بۆ ئەوەی بە پێی توانا بە هرەو زانایی بەکار بهێنێ لە پێناوی پێشکەوتن‌دا .

بزوتنەوەی لەناوبردنی نەخوێندەواری لە پارێزگاری هەولێر

کاك عزیز عبدالقادر سکرتێری لیژنەی قەڵاچۆکردنی نەخوێندەواری لە شاری هەولێر لە دووانێکی تایبەتی لەگەڵ هاوکاری ئەم ڕاستیانەی خستە بەرچاو :

هەر لەوکاتەی بەشەکەمان کرایەوە لە بەرێوەرایەتی پەروەردەو فێرکردن لە شارکەمان‌دا ، فەرمانبەرانی بێ‌ووچان هەوڵیان داوە بەچاکی بەوئەرکە پیرۆزەی سەرشانیان هەڵسن ، کە لابردنی نەخوێندەواری‌یە ، بەتایبەتی لەو چەند ساڵەی ڕابردوودا نەك هەر قوتابخانەکانی سەرەتایی‌و میری زوربەی داخرابوون بەڵکو زۆر لەو منالە ساوایانەی دێهاتەکان ، تەنانەت هی شارەکەشمان ، بەهۆی ئەوبارە نالەبارەو نەبوونی ئاساوودەیی ، بێ بەشی‌بوون لە خویندن . وە بگرە ئەگەر منالێ لە تەمەنی خوێندنا بووبی کە حەوت ساڵەو ڕێگای خوێندنی نەبووبی لە ساڵی ١٩٦١ تاکو ١٩٧٠ ، واتە ئەم منالە ئێستا تەمەنی (١٦) وەیا (١٧) ساڵەو هیچ ڕیگایەك نیە بۆ ئەوەی تۆڵەی ساڵانی ڕابوردووی پێ‌بکاتەوە لە خوێندن ، تەنیا ئەوە نەبێ کە خۆی تۆمار بکات لە بنکەیەکی قەڵاچۆکردنی نەخوێندەواری . وە هەر ئەم بەرێوەبەرایەتی‌یەی پەروەردەو فێرکردن نوسراوێکی دەرهێنا بۆ گشت دائرەکانی میری لە شارکە داوای لێ‌کردن فەرمانبەرێکی خۆیان هەڵبژێرن بو ئەوەی ببێت بەئەندامی کۆمیتەی بەرز بو لەناوبردنی نەخوێندەواری ، وە داوای لەگشت‌ڕێکخراوە نیشتمانیەکان‌و پیشەیەکان کرد کە ئەوانیش ئەندامێکی خۆیان تەرخان کەن بو ئەم مەبەستەو لە ١-٥-١٩٧٠ ئەم لیژنەیە پێك‌هات‌و بەو کارە گرنگانەی خوارەوە هەڵسا لە یەکەم کۆبوونەوەیدا :-

١ – داوای‌کرد لە گشت دائیرەکانی میری ، ناوی بەردەست‌و شوفیرو ئەوانەی بەروژانە کارئەکەن‌و زوربەیان نەخویندەوارن ، بو لیژنەکە بنیرن ، بو ڕێکخستنیان لە بنکەکان ، بەکوتەکیش ئەگەر پێویستی‌کرد ، بەگوێرەی ڕاپورتی وەزارەتی پەروەردەو زانیاری ژمارە ١٢٤٩ ، لە ٢٧-٥-٩٧٠ دا .

– یەکێتی ماموستایانی کوردستان ئەم بانگەوازەی بەدڵێکی فراوان پەسندکرد وە لە ١-٧-١٩٧٠ حەوت بنکەی کردەوە وە بۆ ماوەی (٣) مانگی هاوین نزیکەی (٢١٠) ماموستای تەرخان کرد بۆ وانە گوتنەوە بە خۆرایی .

٣ – لە ١-١٠-٩٧٠ بریاردرا ماموستایانی ناو شار لە بنکەکانی ناوشار وانە بلێنەوە .

٤ – دەورەیەکیمان کردەوە بۆ چونیەتی وانە گوتنەوەو ئیش‌کردن لە بنکەکانی قەڵاچۆکردن کە نزیکەی (٨٠) فەرمانبەر بەشداربوون وە بو ماوەی دوو هەفتە . وە لەوانەی کە وانەیان ئەدا ، (بەریوەبەری پەروەردە ، بەریوەبەری پولیس بەریوەبەری تەندوروستی ، بەرێوەبەری چارەسەرکردنی کشتووکاڵ) لەگەڵ چەند ماموستایێك لە پشکنەران‌و ، چاودێری بەشی قەڵاچۆکردن لە بەرێوەبەرایەتی‌دا .

٥ – بەستنی چەند کۆبوونەوەیێك لەگەڵ ، دانیشتوانی شاراو بوکردنەوەی بانگەواز بۆ هاندانی هاونیشتمانیان بۆ تەسجیل کردنی خۆیان لە بنکەکاندا .

٦ – کردنەوەی چەند بنکەیەك لە دەرەوەی شار وەك بنکەی صلاح الدین لەلایەن ماموستایانی بەرێوەبەرایەتی پەروەردەی بنچینەی (التربیه الاساسیه) وەبنکەی ئافرەتان لەلایەن موستایانی قوتابخانەی پیرمامی کچان . چەند بنکەیەکی تریش بەیارمەتی کۆمەڵانی جوتیاران‌و یەکێتی لاوانی دیموکراتی کوردستان لە دەرەوەی شار کرایەوە .

٧ – بنکەکان ئەمانەی خوارەوەن :-

أ – لەناو شارو بۆ پیاوان ، بنکەکانی (بۆتان – ژمارەی قوتابیانی (٥٠) ، سوران – ژمارەی قوتابیانی (٧٦) ، زانین – ١١٠ ، برایی – ٤٨ ، سیداوە – ٩٠ ، بابەگورگور – ١١٢ ، ١١ ئازار – ٥٦ ، ئازادی – ٣٨ ، زێوەر – ٥٢ ، ئەحمدی خانی – ١١٠ – تایبەتی‌یە بە سوپاوە ، سەرای (بەندیخانە) – ٤٥ ، ڕاهێنانی یەکەمی هەولێر – ٥٠ بو بەندکراوان ، بابەتاهیری هەمەدانی – ٧٦ – تایبەتی‌یە بە پولیسەوە ، هەڵمەت – ٧٠ – ، بەرێوەبەرایەتی تەندروستی – ٢٠ واتە هەمووی ئەکاتە (١٥) بنکە کە (١٠٠٣) قوتابی تیا ئەخوێنێت .

ب – لە ناوشار بو ئافرەتان بنکەکانی (سەفین – ٥٧ ، هەڵاڵە – ٥٥ ، ١١ ئازار – ٧٨ کانی – ٩٤ ، هونەر – ٦٠ ، کوردستان – ٥٦ ، شۆڕش – ٢٥ ، ماردین – ٢٥ ، هەولێر – ٦٠ ، شیلان – ٧٠ ، خاتووزین – ٩٢) .

کە هەمووی ئەکاتە (١١) بنکەو (٦٧٢) قوتابی تێدا ئەخوێنێ .

ح – لە دەرەوەی شار سێ بنکەی قلاچوکردنی نەخوێندەواری بو ئافرەتان هەیە کە (گوێر – ٣٥ ، ژییان لەکوێی – ٤٢ ، دیبەگە – ٣٨) .

د – لە دەرەوەی شار بو پیاوان (٣٦) بنکەی قەڵاچو کردنی نەخوێندەوا هەیە کە (١٢٠٤) قوتابی تیایە .

سەرنجێکی سەرپێیی دەربارەی : گیروگرفتەکانی بەرێوەبەرایەتی پەروەردەو فێرکردن لە هەولێردا

ممتاز حیدری

ئەمە چەن سەرنجێکی سەرپێیی خێرایە لە بارەی گیروگرفتەکانی فێرکردنەوە لە هەولێردا ، ئەمەش لەو گەرانەدا پێما ڕابورد کە لە بەرێوەبەرایەتی‌یەکەدا کردم ، تەنها بڵاوکردنەوەو خستنە بەرچاوی ئەم گیروگرفتانە هیچ سوودێك ناگەیەنێت ئەگەر کاربەدەسەکانی محافەزەکەو لێ‌پرسراوان هەولێ دڵسۆزانەی بۆ نەدەن .. هەر لەبەر ئەمەیشە ئێمە داوا لەو لایەنە لێ‌پرسراوانە ئەکەین وە هیوامانیش زۆرە کە ئەوانیش کەم تەرخەمی لێ‌ناکەن بۆ بەدی هێنانی ئامانجی گشتی لە ڕۆشنبیرکردنو پێگەیاندنی نەوەکانی نیشتیمانەکەمان بە تایبەتی ڕۆڵەکانی چینی ڕەنجدەران گیروگرفتەکانیش ئەمانەن :-

١ – کەمی جێگای خوێندنو قوتابخانەی پێویستی بۆ تە هۆی ئەوەی‌زوربەی قوتابخانەکان زیاتر لە یەك جوون قوتابی تیادا دەوام بکات .

٢ – کەمی پێویستی‌یەکان ناو قوتابخانە لە ڕیحلەو سەبوورە ئەسکەمیل‌و دۆڵاب‌و شتی‌تر ، ئەمەش بە هۆی کردنەوەی ئەو قوتابخانانەوەکە داخرابوون جگە لە کردنەوەی چەندەها قوتابخانەی تازە ، ئەمە لە لادێکاندا زیاتر دەرئەکەوێ .

٣ – دواکەوتنی وەرگێرانی کتێبەکان بۆ زمانی کوردی – بە تایبەتی ئەو چاپە تازانەی بۆ قۆناغی سەرەتایی دانراوە – ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی کە جیاوازی هەبێت لە نێوان ئەو کتێبانەدا کە بەسەر قوتابی‌یە سەرەتایی‌یەکان‌دا دابەخش کراوە ، واتە چاپە کۆنەکان بەسەر ئەو قوتابخانانەدا دابەش کراوە کە بە زمانی کوردی تیایا ئەخوێنن پاش ئەوەی وەرگێراوەتە سەر زمانی کوردی بەڵام چاپە نوێ‌یەکان بەسەر ئەو قوتابخانانەدا دابەش کراوە کە بە عەرەبی تیایا ئەخوێنن .

بەڵام لە قوتابخانە ناوەندی‌یەکان‌دا .. بە تایبەتی پۆلی یەکی ناوەندی » هێشتا هەر کتێبە کوردی‌یەکانیان پێ نەگەیشتووە تەنها کتێبی پەروەردەی ئایینی نەبێت ، کە ئەمەیش ئەبێتە هۆی سەر لێ‌شێواندنی قوتابیانو ماموستایان لەبەر ئەو دوو جۆری‌یەو کەمی کتێبەکان .

٤ – دواکەوتنی تەعین کردنی دەرچوان لەسەر میلاکی سانەوی لەگەڵ ئەوەشدا کە جێگای بەتاڵ یەجگار زۆرە ئەمەش ئەبێتە هۆی کەمی وانەکانی ڕۆژانە بەتایبەتی لە زمانی ئینگلیزی‌و ماتیماتیك‌دا ، بۆ ئەم مەبەستەش بەریوەبەرایەتی پەروەردە ناچاربووە هەندێ لە ماموستایان بەشێوەیەکی کاتی تەعین بکات لەسەر میلاکی سەرەتایی بۆ پرکردنەوەی‌جێگا بەتاڵەکان بەڵام ئەمە هیچ چارەسەرێکی ئەوتۆی گیروگرفتەکە ناکات .

وە لە لایەکی تریشەوە کەمی ماموستایان لە پیاو و ئافرەت بۆ ووتنەوەی وانەی کوردی بۆتە دواکەوتنی بەکوردی فێرکردن لە پۆلەکانی یەکی سەرەتایی‌دا لە هەندێ قوتابخانەکان‌دا .

٥ – دواکەوتنی تەعین کردنی ماموستایان لەسەر میلاکی سەرەتایی‌و کەمی ئەو پلانەی کە بۆ پرکردنەوە تەرخان‌کراوە لە چاو جێگا بەتاڵەکانەوە .

ئێمەوە بەشی کوردی لە دانیشگای بەغدا

بەغدا – یوسف دەرگەلەیی

دوای ئەوەی شورشی ١٤ی گەلاوێژی پیروز بەرپاکرا لە سەرەتاکەیدا گەلی هەنگاوی بە نرخ نراو لەم سەردەمەو دوای ماوەیەك لە دانیشگای ئاداب لە بەغدا بەشێك کرایەوە بەناوی بەشی کوردی . لەراستی‌دا ئەمە هەنگاویك بو بۆ چەسپاندنی مافی زانیاری گەلی کوردمان ، هەر بویەش بوو خەلکی کوردستان خوشحالی خویان لەم بارەوە دەربری‌و پشت‌گیری ئەم هەنگاوە شیاوەیان‌کرد .. قوتابیان .. کچو کور روویان تێ‌کرد ، جا هەر چەندە لەپیشەوە قوتابیان گوێیان پێ نەئەدا ، وایان ئەزانی شتیکی کەمە .. بویەش بوو هەتا بەشەکانی تر وەرگیرابان نەئەهاتنە ئەوێ .. بگرە زور لە قوتابیانی بەشەکانی تر گاڵتەیان بە بەشەکە ئەکرد بەبیانوی ئەوەی کە هیچ نازانن .. ماموستا نیە ! پەرتووك ئامادە نەکراوە وە لە هەموان گرنگتر ئەم بیانویەیان پێ ئەگرت کە گوایا لە ئەنجام « تەعین ناکرین » ! بەڵام دوای کە دەورەی یەکەم ودووەم دەرچوون‌و باوەرنامەکانیان جیاوازیەکی نەبو لەگەڵ باوەر نامەی بەشەکانی تری دانیشگای بەغدا وەوەکو قوتابیە دەرچووەکانی تر بەپێی پیویست لە فرمان دائەمەزران ئەمە باریکی تری بو بەتایبەتی لەم ساڵانەی دوای کە هەموو ساڵیك پتر لە «١٥٠» قوتابی وەرگرتن ئەکا لەم بەشە .. ئەوەی پیویستە بیزانین ئەم داواکردنە وەك جاران نیە کەلە بەشەکانی وەرناگیرین بویە رووی تێ‌ئەکەن ..! بەڵکو گەلی لە قوتابیەکان لەراستی دەروونیکی پاکی کوردایەتیەوە دینە ئەوێ بو ئەوەی لەئەنجامی دەرحوونیان بتوانن ، کارگوزاریەك پیش کەش بەکومەلێ کوردەواری بکەن چ لەبارەی زمان‌و ویژەوە وەیا لەبارەی پەروەردە کردنی قوتابیان لەژێر ووروشمی « پەروەردەیەکی نەتەوایەتی شورشگیرو زانیاریەکی پیش‌کەوتوانە » .. بویە ئەبینین قوتابیانی دوای ئەوەی کەلە پیشان‌بە بێ‌نرخی باسی ئەم بەشەیان ئەکرد ئیستا بەدلیکی پر لەشانازیەوە باسی ئەکەن‌و بگرە خوشیان پێ هەل ئەدەنەوە .. لەوەدا هەموو کەسیك لەگەلیانەو جیگای خویەتی بو ئەو کەسانەی کە هەولی ئەوە ئەدەن خویان لەهەموو باریکی کورد و کوردستان شارەزا بکەن . بەڵام بەداخەوە نەك ئەوەندەو بەس! جیگای سەر سورمانیشە بو ئەو کەمو کورتیانەی کەلە دەرچووانی ئەم بەشە ئەبینین! شتیکی ئەوتو فیر نەبوونە کەشایانی باس بیت .. لەم بارەوە باسەریك بکیشین بەقوتابخانە ناوەندی‌و ، دواناوەندیەکان لە کوردستان .. باتەماشای پەراوی کوردی قوتابیەکان بکەین وەیا لەمانەش پتر با تاقی کردنەوەیەکی ماموستاکانی کوردیان بکەین نەك بو سزادان بەلکو هەروا بو زانین .. وەیا بەراوردیك لەنیوان ماموستاکان خویان بکەین .. خۆ گەلی شتی وامان بو دەرئەکەوی کە عەقل نایبری !! ئەبی ئەمانە لە دەرچووانی بەشی کوردی بن ؟! ئەبێ ئەمانە چوارساڵ لە لە بەشیکیان خویندبی کە پێی ئەلین بەشی کوردی ؟!ئەبێ ماموستاکانی ئەوانە کورد بووبن ؟! گەلی پرسیاری لە مانەش سەیرترمان بە بیرادیت ئەمان لەولاوە قەیناکات .. چونکە رەنگە هەندی لەوانە لەکاتی خوی کە هاتوونەتە بەشەکە لەدلی خویان هەر بەنیازی ئەوەوە بوونە « کوردی لە قوتابخانەکان ناخویندری‌و هەرچونیکیش‌بێ ئەتوانن ، وانەکانی کومەلایەتی بلینەوە » ئەمە لەلایەك وەلەلایەکی تریشەوە رەنگە بەنیازی ئەوەوەش بووبن کە بە فەرمانبەر لە دایەرەیەك دابمەزرین‌و لەم لایەشەوە هەر چونیك بێت ئەتوانن چ بەخویان وەیا بەهوی دەورو بەرەکەیان روژی چەند نوسراویکی رەسمی بنووسن . تەماشا ئەکەین ئەو قوتابیانەی کە لە بەشەکە دەرچوونیە هەتا ئیستا سەر کەوتوون لە نیازەکانیان بەڵام لەم دواییەدا کت‌وپر لەگەل فرمانەکەی خویان تیك هەڵنگوتن‌و تووشی ئەم گیرو گرفتە بوون ، وە لە وانەیە تا ماوەیەکی زور بویان بمێنێتەوە ، جا لیرەدە وەنەبێ ئەم کەمو کورتیە هەر لە قوتابیانەوە بوبی بەلکو ماموستاکانی ئەم بەشەش بەشدارن لەم رووەوە وبو راستی‌و دورستی ئەم ووتەیەمان با سەریك لە بەشەکانی تری دانیشگا بدەین و لە پیشەوە بابچینە بەشی ئینگلیزی ئەبینین ئەو قوتابیانەی کە لە دوای پولی پینجەمی‌قوتابخانەی دواناوەندی دینە دانیشگاکە وانیە بلیم ئینگلیزی هەر نازانن بەلام شتیکی ئەوتۆشی لی نازانن ..

پروانە ل ٧

پرۆژەی کارەبای گەڵاڵە

ئامادەکردنی : عبدالرحمن نقشبندی

ڕۆژنامەی هاوکاری لە چاوپێ‌کەوتنێکا لەگەڵ ئەندازیاری پرۆژەی کارەبای گەلاڵە کاك‌عزەدین نورەدین ، چەند پرسیارێکی ئاڕاستە کردوئەمەش وەلامەکانیەتی وا بەسوپاسەوەبلاویان ئەکەینەوە:

پرسیار : – تاچ رادەیەك‌پرۆژە کارەباییەکەی ناوچەجێ‌بەجێ‌کراوەو وزەی بەرهەمی چەندە ؟

وەلام : لەوەلامی ئەم‌پرسیارەدا پێویستە ئەوە بزانین‌کە پرۆژەکە لەدوو بەش پێك هاتوە :

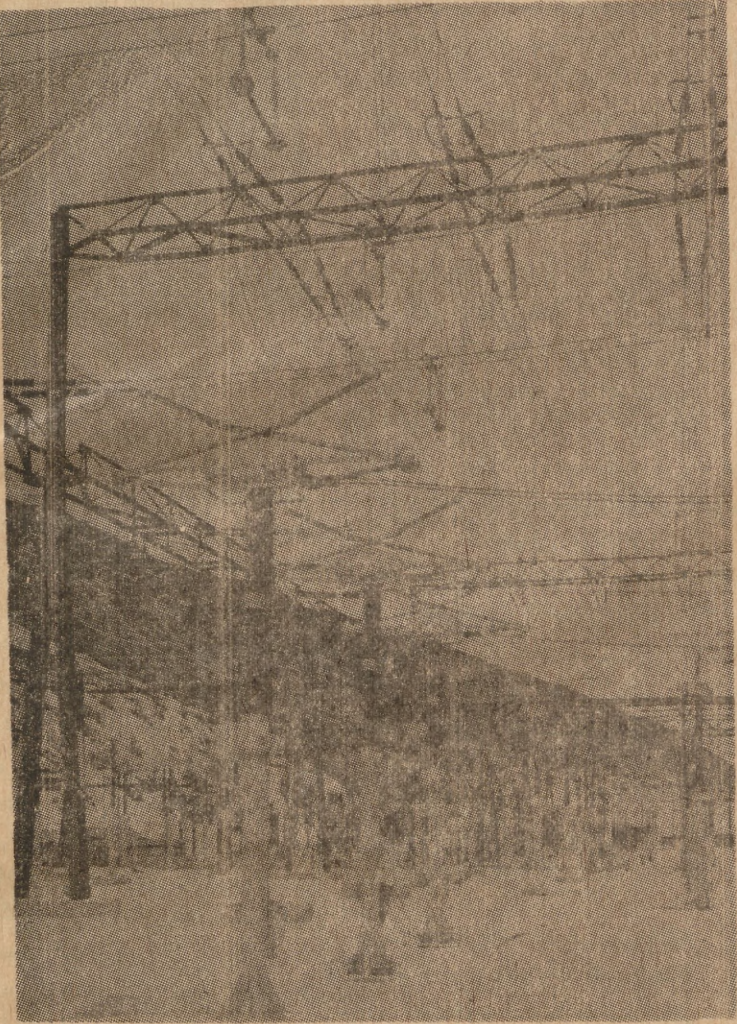

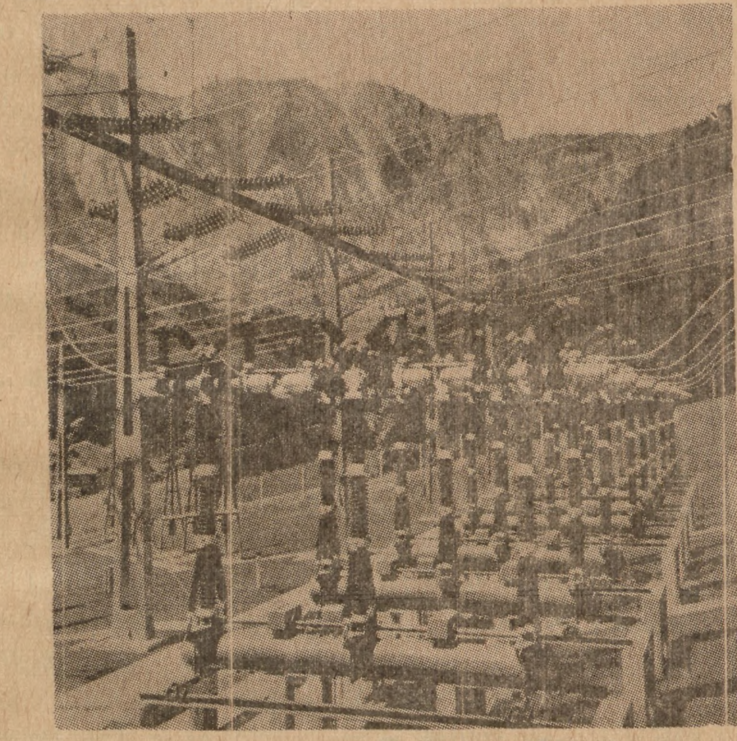

١ – ئاماد کردەنی تۆڕی کارەبایی .

٢ – دامەزراندن‌و دانانی پێویستەکانی کارەبایی .

وە لەسەتا هەشتای پرۆژەکە تەواو بوەو کاریش هەر بەردەوامە بۆ تەواو کردنی ئەوەی کەماوە . بەم زوانەش روناکی ئەگەیەنریتە گوندی قەسرێ‌و دیلمان هەموو پێویست‌و برشتیکی بۆ ئامادەکراوە لەم رووەوە .

پرۆژە ئالەتریکیەکە لەسێ (طاقم)ی کارەبایی پێك‌هاتووە وزەی طاقمی یەکەم‌و دوەم (٢٠٠) کیلۆواتەو وزەی سێ هەمیان (٥٠) کیلۆواتە ئەم طاقمانەش لەجۆری ستۆکی هۆلەندین .

پ : ئەتوانین بزانین‌پرۆژەکە چەند پارەی بۆ تەرخان کراوە ؟

و : بەتێکرایی سێ طاقمە کارەباییەکە لەگەڵ ئەو شوێنەی بۆ تەرخان کراوە٤٣٢٠٤٥٠٠ دیناری تێ ئەچێ‌و تۆرەکان (٧٦٨٠٠) دیناریان بۆ تەرخان‌کراوە .

پ : تا چ رادەیەك روناك کردنەوەی ناوچەکە کار ئەکاتە سەر پەرەسەندنی‌و گەشەی پرۆژەی پەرەپێدان لەو ناوچەدا ؟

و : گومان لەوەدا نیە کە پێشکەوتنی هەر ناوچەیەك بەگۆێرەی چەندیەنی بەکار هێنانی‌وزەی‌کارەبایی ئەژمێریت وە ئەو ناوچەیەش دوای ئەوەی کارەبای بۆ ئەچێ پێش‌ئەکەوێت‌و کاریکی گرنگ دەکاتە سەر بارو ژیان‌و گوزەرانی ئابوری ناوچەو کردنەوەی پرۆژی پیشەسازی تێیدا .

پ : کەی‌پرۆژەکەبەیەکجاری تەواو ئەبێت ؟.

و : هیوامان‌وایە لەماوەی دوو مانگی‌کەدا تەاوبیت .

پ : ئایا هیچ پرۆژەی کە بەدەستەوە هەیە ؟

و : چەند پرۆژەیەکی کەمان بەدەستەوەیەو خەریکی لێکۆڵینەوەین لەمانەش :

١ – کێشانی هێلێکی زەختی بالا لە شەقلاوەوە بۆ ناحیەی خۆشناو .

٢ – کێشانی زەختی بالا لە مێرگەسورەوە بۆ ناحیەی مزوری بالاو شیروان – مازن .

٣ – کێشانی هێلی زەختی بالا لەبلەوە بۆ بارزان‌و گوندی ڕێزان .

پ : ئەو پرۆژەیە چەند گوند ئەگرێتەوە ؟.

و : بەتێکرایی ئەو پرۆژەیە قەزای چۆمان‌و ناحیەی گەلالەو ئەو گوندانە ئەگرێتەوە :

ناوپردان – رایات – زینو – دەربەند – ئازادی – حاجی هۆمەران – شیوەرەش – جگە لە گوندی دیلمان‌و قەسرێ‌و خەلان . وەناوچەکانی تریش کارەبایان بۆ ئەچێ پاش کێشانی نەخشەو ئامادەکردنی پلان و پێویستی لەم رووەوە .

پ : ئەتوانین بزانین ئەو کۆسپانە چین کە هاتونەتە ڕێگاتان ؟.

و : لەراستی‌دا کۆسپێکی وامان نەهاتۆتە ڕێگا کە شایانی وتن بێت جگە لە کەمی کرێکاری هونەری‌و سەرماو سۆڵەو ساردی ناوچەکە بەرادەیەك کە خێرایی جێ‌بەجێ‌کردنی پرۆژەکەی دواخستوە ، لەگەڵ ئەوەشدا توانیومانە لەسەتا هەشتاو پێنجی پرۆژەکە تەواو بکەین .

لە کۆتاییدا ماموستا زۆر سوپاست ئەکەین‌و هیواداریـن بەزوترین کات هەموو ئەو پروژانەی کە بۆ کوردستان تەرخان کراون بەشیوەیەکی تایبەتی‌و بۆ عیراق بەگشتی بێنەدی .

بۆ باوکم لە مەزار دا

لە پرخەی خەوتا کە
چاوت هەڵێنا
بۆ بەخشینی دوا هەناسەی
ژینت
شەوە زنگێکی کانوو
ن بوو
دنیاش کپو بێ‌دەنگ‌و
زەبوون بوو
سات سات
ئاخ‌و ئۆخی بێ چا
رەت

ئەبوە ، ڕۆ ڕۆیەکی گەرم
لە دڵی کەس‌و کارت
لە پرێکا
لە سەعات یەکونیوو
چارەکێکا
لێدانی دڵت وەستا
بەڵام ڕەنگت سور
هەڵگەرا
ئەم کاتەش ، لە سێی
کانوونی یەکەم بوو
بوو بە دوا ڕۆژ
لە ڕۆژانی ژینت لە سەر
دنیا
ئێمەش بەهاوارو ڕۆ رویی
چاوە نوار بوین
چاوەنواری گزنگی بەیان
بوین
بۆ ئەوەی بەرەو ماڵی
دواییت بەرین
تەرمی داپۆشراوت بە
چارشەوی یەکەم بەفری
ساڵ لە سەرکەوتو
خرایە سەرشان
ئەوجا تیپ تیپ لە دەور
کەژاوەکەت‌دا ..
بەکزی و بەماتەمی ، ڕوە

و مەزاری
پیرۆزت ، ڕێگامان گرتە
بەر .. بۆ
ناشتنت لە گۆڕستانی
نزیك ماڵ ..
لە گۆڕستانا
جەنازەکەی کوردەواریت
بەدەستی ئەم‌و ئەو
بە گۆڕ بەخشرا روولە
قیبلە ..
لەگەڵ ئەمەشا داواکر
دن
بۆ خوا لێ خوشبونت
وەك شەپۆلی دەریا
بەرەو ئاسمان هەنگاوی
خێرایی ئەنا
بەم شێوەیە کۆتایی
پێ‌هێنرا
ئێمەش گەڕاینەوە ..
ئەگەڕامەوە بەتاسەو
ئازار ..
بەخوا حافیزیەکی نا
چار ...

برایمی عەزیزی برایم حاجۆن
رواندزی

Institut kurde de Paris

ژمارە : (١)
٩ی کانونی دووەم ١٩٧١

دوابەدوای کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان چیان ئەوێ

هونەر
محمود زامدار

لە رۆژنامەی هاوکاری خۆشەویست ژمارە (٥٠) وە لەسەر لاپەرەیەکی رەنگینی رۆژنامەکەدا نووسراویك نووسرا بوو بە ناونیشانی – کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان چیان ئەوێ – بە پێ‌نووسی (مهــدی عزیز خۆشناو) ناویك ..

پێش ئەوەی کە چەند سەرنجیك‌و روون کردنەوەیەك لە سەر رۆشنایی ئەو نووسینە بخەمە پێش‌چاوی خوێندەوارانی خۆشەویست بەتیکرایی وەخوێندەوارانی رۆژنامەی هاوکاری شیرین بەتایبەتی ئەمەوی بلێم کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردی لە سلێمانی لە رۆژی (٣١)ی مانگی ١٢ی دامەزراندیا ... وە لەم ١٩٧٠ ساڵێك تێ‌ئەپەڕێ بەسەر ماوەیەدا بەچەندەها فەرمانی هونەری‌و وێژەیی هەستاوە وە بیرەوەری چەندەها ناودارانو نووسەرانو بوێژانی کوردی کردوەتەوە ... ئەو کارانەی پێی‌هەستاوە (یادی شاعیری کورد شیخ‌سەلام) دوابەدوای ئەوە چیرۆکی شانۆگەری (کیچ) لە ١٠ی مانگی (٣)ی ١٩٧٠ کە ماوەیەك لـەوەو پێشیش ئامادە بوو بوون بۆ ئاهەنگی شانۆگەری (کیچ) لە سلیمانی ... وە بەشـداری بوونی کۆمەڵ لە ئاهەنگەکانی جەژنی نەورۆزی پیروز لە ئاهەنگی سلێمانی وەیان لە تەلەفزیونی کەرکوك ... ئینجا بیرەوەری شاعیرو نووسەرانی کورد شـاعیرو نووسەرانی کوردو عەرەب بەشداریان کردبوو .. وەگیرانی ئاهەنگی جـەژنی ساوایانی کوردستان لە جەژنی ساوایانی جیهان کە یەکەم جار بوو لە مێژوی سلێمانی‌دا ئەو ئاهەنگە بکرێت.. وەهەڵسانیان بەگیرانی ئاهەنگی هونەر لـە سلێمانی کەبریتی بوو لـە ئاهەنگی گۆرانی‌و موسیقاو (٣) چیرۆکی شـانۆگەری ... وە یادکردنەوەی‌شاعیری بەناوبانگی کورد (گۆران)ی نەمر . لە سلێمانی .. وە بەشدار بوونی ئەندامانی لە (بەغدا) لـە ئاهەنگی بیرەوەری گۆران کـە یەکیەتی نووسەرانی کورد لـە (بەغدا) پێی هەستابوون .. وە پیك هێنانی ئاهەنگیـــکی تایبـەتی بۆ گواستنەوەی تەرمەکەی بوێژو نووسـەری کوردی خەیر نەدیو (مامۆستا نجم الدین ملا) لە گـردی سەیوان بۆ چیای ئەزمر بـه هاوکــاری یەکیتی لاوانی دیموکراتی کوردسـتان لقی سلێمانی ... کـه زۆربەی دانیشتوانی سلێمانی بەشداریان کردبو .. وە لەم دواییەشدا یادی شاعیری نیشتمان پەروەر (بی‌کەس) یان‌کردەوە لـە هۆڵی یانەی فەرمان بەران ... لیرەدا ئامەوی بەشـانو باڵای کومەڵی هونەرو وێژەی کوردیا بیم‌و باسیکی فراوانی بـکەم جونکە لیرەدا وە لە هەمـوو لایەك روونەکەکومەڵ لە پێناوی خزمەتی نەتەوەکەی‌و بزوتنەوەو گەشە پی‌دانی هونەرو وێژەی نەتەوەکەی اهاتوەتەکایەوە .. هەروەکو ئەڵین (تیشکی خۆر بە بێژنگ ناگیرێت . وەئەمەوی کاتی نووسینی چیروکـی شونۆگەری (کیچ) بخەمـە پیش‌چاو .. هەروەك بـرای نووسەرمان (خۆشـناوی) دەرکی پی‌نەکردوە . وەتفەنگی بەتاریکە شەوەوە ناوە .. لـە برامان وایە نووسینی ئـەم چیرۆکە دوای‌بەیان‌کەی (١١)ی ئازار وەك بـرای (مهـدی خۆشناو) لە نووسینەکەیـدا فەرمویەتی .. بەلآم پێش‌ئەوەی باس (کیچ) وئاهەنگی کیچ لـه نووسەری بەرێز بەگەیەنـم ئەڵیم ئایا لە کوردسـتانی ئازیزدا تەنها هەولیر شـاری خۆیناوی بوو ئایا هەر دایکیکی بە جەرکو (سەخی) بـوو ورۆڵەی زۆری دا بەقوربانی ؟. براله وابزانم کەس لەم ووتەتا یاوەرت پی‌ناکات جونگـه سووچێکی کوردستان لـه دەسانەی رابوردوا خوێناوی بوو وە کەسیش ناڵیت هەولیر بی‌بەبەش بوو لەو خوێنە ..لە بن هەموو بەردیکی رەنگینـی چیاکانی کوردستان خوێنـی ئازادی ومەردایەتی‌و نەبەزینی تیا رژاوە .. ئەوەش لە لایەك لە لایەکی‌ترەوە برای‌نووسەرمان سەری سوور ماوە وئەمێنی کە ئاهەنگی کۆمەڵ لەشاری هەولێر بۆ خێزانی‌شەهیدانی‌کوردستان بوو ... هیچ‌پی‌ویست بە سەر سوورمان نی‌یە .. جونکە نەك بەچیرۆك وەیان بەلکو پێویستی سەرشانی هەموو کوردیکـی دلسوزە کە ناوی شەهیـدانی نەمرینی‌و کۆرپەکانی خێزانانی ئەو شەهیدانە لە بیرنەکات .. برامان (خوشناو) باسي (حەس حەس) و (خوله) و (عەبە) ئەکات .. بەشێوەیەك خویشی وەك ئەڵیت ئامادە بوە لە چیرۆکەکەدا بەلآم بەداخـەوە هیچی لی‌تێ‌نەگەیشـتوە .. وەنازانی مانای چیرۆکەکە چی‌یە ئەگینا نەی‌ئەووت (حەس‌حەس) دزی ئەکات (خوله) کـەس لی‌ی‌ناپرسێتەوە .. یان چوونە لای (علی ئاغا) بۆ تۆڵە سەندو پیاو کوشتن ... براگیان تکات لی ئەکەم بۆ چەند جاریك وە بە بیریکی فراوان‌و سافەوە برۆ بۆ بینینی چەند ئاهەنگیکی شانۆ گەری بۆ ئەوەی باش لە چیرۆك بگەیت .. ئای چەند خۆشـە بەکیك کەمیك بیر لە شت بکات ئینجا (حوکم)ی خوی بدات وەیان لە مانای ووتە بگـات ئینجا بەپی‌ی ئەو ووتەیە قسە بکات .. ووتەی (کیچ) خۆی مەبەستی (خوێن مژە) مەبەستی (علی ئاغا) یە مەبەسـتی تاوانبارانە بۆ بەرژەوەنـدی خۆیان چەندەها کەس ئەکـەن بەدارده‌ستی خۆیان ..

« ئەسوەدهەلکەوت »
سلێمانی

هونەرمەند نوزاد أحمد

کاکە نەوزاد احمد ئەو دەنگە کۆرپە ناسکە خۆشەیە ، کـە چاوەنۆری پاشـەرۆژیکی پڕ بەرهەمی لێ‌ئەکرێت ، تەمەنی لەدوانزە ساڵ تێپەر ناکات .. لەشاری کەرکوکی ئازیز لـە دایك‌بوەو پێ‌گەیشـتوە ..

.. ئەم چەند پرسیارەم لێ‌کرد بەو پەری شانازی‌و بلیمـەتی‌و رێزەوە وەلامەکانی رێك خست:

پ – تا ئێستا چەندگۆرانیت تۆمار کردوە ، یەکەم گورانیت کامەیە ؟

و – تا ئێستا حەوت گۆرانی کوردیم لەئێزگەی رادیۆی بەغدا – بەشی کوردی – تۆمار کردوە .. دوو گۆرانیش بۆ تلفزیۆنی کەرکووك .. ناوی یەکـەم گۆرانیم (وەرە وەرە) یە کەلە فۆلکلۆرەوە وەرگیراوە .

پ – ئایا بەرهـەمی تازەت هەیە بۆ تۆمار کردن ؟

و – سرودێکی کوردی‌یە لە دانانی خوشکە (جوان شوان)ە نیازم وایە بیگەیەنمە تۆمار .

پ – هیوای چی بۆ گۆرانی‌و سروودی کوردی ئەخوازی ؟

و – هیوادارم کـەگۆرانی کوردی زیاتر پێشـکەوێتو ئامانجی راستەقینەی‌بێنێتەدی .

(کەرکووك – شوان)

پاشماوەی بەیای هاوکاری

هێزو توانایەکی تەرخان‌کـات بۆ بەشداری کردنێکی سـەر کەوتووانە لە رەزمی عادیلانەی گەلی فەلستین دژی داگیرکەرە سەهیۆنیستەکان . ئەو رەزمەی کە رووە ئابرومەندو درەخشانی بزوتنەوەی خوازی گەلانـی ناوچەکەیە لە قوناغی ئیستامان

● سەرکەوتن‌و سەرفرازی بۆ سوپای گەل ، سـوپای شورش‌و ئاوەدان‌کردن‌و گورین‌و پێشخستن .

ئەزم بریندار
عبدالرحمن مزوری

ئەزم بریندار ، پڕێش‌و هەژار
بو ئاخا کوردا ، سوتم هەی هەوار
وەکی دیبارا ، روندکێت تێنە خار
کانێنە خـورت‌ودلسوزو ندلـدار ؟
ئەزم بریندار ، کوزری دلێ مـن
ئاگر بەربویە جان‌وەلاتـێ من
سوتن نیرگزو سورگول‌و سیسن
گەلەك بێ‌بەختن ،کرێتن ، دوژمن
ئاخا کوردستان‌هەمی لێك‌ڤەکر
دەری زیندان‌و گۆڤالمـە ڤەکر
ژوێران و کوشتنێ‌زور خرابتر کر
تالان ڤەکێشان ،وەلات خرابـکر
ئەزم بریندار نـەشێم چ بێژم
گەلەك روندکا ، ژچاڤاد رێژم
خوینا دوژمنا ئـەڤروکەد مێژم
بو مللەتێ خـو ،خوینا خود رێژم
برین گەنی بوون ،دەرمان بونینە
تژی دلێ من ، ئـاگرو خوینە

پاشماوەی : سەرەکی دەزگـای چاپەمەنی گشتی

بەمەش ئەم دەزگایە وا هەست ئەکا کە توانیویەتی بەگوێرەی تواناو تەقەلا ئەو شـتانە بەدەس بهێنێت کە کەوتۆتـە سەرشانی ، وە توانیویەتـی بەپێی ئامانجەکانی شـۆرشی ١٧ی تەموزو پارتە پێشرەوەکەی تا رادەیەك بە رۆژنامەکانی‌و هۆیەکانی تریەوە توانی ببێتە دەنگێکی زۆر بەرزی ئامانج‌و دەسکەوتەکانی شـۆرش .

ساڵی ١٩٧٠ جوولانـەوەو پەل‌وەشاندنێکی تازەی زۆری دی لە دەزگاکەمان‌دا کە کـۆرە راگەیاندنەکان‌و چاپەمەنـی یەکانی گرتـەوە . لەوانـەش دروست‌کردنی نووسـینگای بڵاوکردنەوەی رۆژنامـەو گوقارەکان کە بەتەنها کەوتـە سەرشانی دەزگاکەمان بەمەش ۆای لێ‌هات پارەی بەنرخ ئیتر هەرگیز لەم رێگەیەوە نەچێتـە دەرەوە کە جاران نووسینـگا تایبەتی‌یەکان ئەیان‌کـرد ، وە هەروەها ئەم کارە بووە بەشدار بوونێك لە گۆرینی جوولانەوە ئابووری‌یەکان‌دا ، جگە لەمەش نووسینگایەکی ئیعلان پیکهێنرا کە ئەمەش تا رادەیەکی دوور توانی دەس بخاتە سـەر جوولانەوەی ئیعلان لە کەرتـی رەسمی‌و بازرگانی‌دا کە ئەمەش زۆر لـە خەرجی‌یەکـانی دەزگاکەمان کەم ئەکاتەوە وە بریارەکەی ئەنجومەنی سـەر کردایەتی شۆرش لەبـارەی سەرپەرشتی کردنی دەزگاکـە مانەوە بە سەر نووسـینگا تایبەتی‌یەکانی ئیعلانی‌دا کاریکی باشی کردە سـەر پەرەپێ‌دانی کار لەم کورەدا،وە دەزگاکەمان لەگەل هەموو کۆسپو تەگەرە یەك‌دا توانی کاغەزو کەرەسەی چاپەمەنی بەگوێرەی پێویست بخاتە بازارەوە پاش ئەوەی ئەم کارەی کەوتە سەر شـان ، بەمەش نرخی ئەم کەرەسانە زۆر کەمتر بـووەوە ، ئـەو گیروگرفتانەی کەمی کاغەز کە لە چارەکی یەکـەمی سـالێ رابوردووا دروستی‌کرد ئەتوانین بلێین ئەگەر دەزگاکەو هەنگاوە خێرایی‌یەکانی نەبوایـە بـە جۆرێکی وا گەورە ئەبووەوە کە مەترسی‌ی لێ بکرێت .

جگە لەوانـەی سەرەو دەزگاکەمان ئەم دەسکەوتانەشی بەدەس هێناوە :

● فراوان کردنی چاپخانەی – الجمهوریە – بە هێنـانی مەکینەی چاپو رۆژنامەیـی تازە . ئەمەش بووە هـۆی فراوان‌کردنی تواناکانی بەرهەم هێنان‌و زیاتر کردنـی قازانجەکانی .

● فراوان‌کردنی عەمارەکان بەرادەی دە بەقەدەر سـاڵی ١٩٦٩ .

● رێکخستنی کار لـە دەزگاکە ، بەمەش بەرهەمـی چاپەمەنی لە ٦ ملیۆنـەوە گەیشتە ١٢٫٥ ملیون لـە مانگێك‌دا لە ماوەی ٩ مانگی دوایی‌ی ساڵی ١٩٧٠دا . وە لە رێگای نەخشە کێشـان‌و بەرنامـەدانان‌و پەیرەوی ، کردنیەوە چاپخانەکە ئەتوانێ ئێستا گەورەترین کار لەکاتی دیاری کراودا بەجێ بهێنـێ چونگە چاودێری‌یـەکی زۆر ووردی ئەکرێ .

● وە لە کۆری بەرێـوە بردن‌دا بە تەواوەتی کاروبارەکانی بەرێوە بردن لە دەزگاکەو چاپخانەکەدا رێکخـراوە وە حیساباتەکان بەشێوەیەکـی وورد بە پێی پێشنیارەکـانی نوسینگا یاسایی‌یەکـان ، رێکخراوە . وە لێ‌پرسینەوەی چاپخانەکەو نووسینگاکـان ، دراوەتە دەست پیاوانی خاوەن توانای هونەری بەرزو روشنبیری بەتواناو دڵسۆز بۆ حیـزب‌و شـۆرش .

ئەمە ئەو دەسکەوتانەیە کە دەزگاکەمان – دەزگای گشتی چاپەنی‌و بلاوکردنەوە – بەدەسی هێناوە لەگەل گەلێ شتی تریش‌دا لە کۆری راگەیاندن‌و بازرگانی‌دا .

ئێمە بە دڵسۆزی‌یەوە ئاواتە خوازین کە زیاتر خزمەتـی گەل‌و شۆرش بکەین لە ماوەی ساڵی تازەمان‌دا بە پشتیوانی‌و یارمەتی هەموو کەسێـکی دڵسۆزو چاك کە دەزگاکەمان خستویانیەتی‌یە ژێر باڵیوە .

کریم ابراهیم المطیری
سەرۆکی دەزگای گشتی بۆ چاپەمەتی‌و بلاکردنەوە

پاشماوەی : بەیانێك لەوەزیری کاروباری ....

دانی ، یاسای تەقاعدو زەمانی کۆمەلایەتی کریکاران کـەبەو زوانە دەرئەچێت ، دەسـت نیشانی ئەکات .. جا ئیمـە هەمو لایەك ئاگادار ئەکەیـن کەچونیەتی‌و کاتی دانی ئـەو مەبلەغانە لە مکافەئاتی کۆتای خزمەت گوزاری کریکـاران لەگشت بەریوەبەرایەتی‌و خاوەن کارەکان بەگوێرەی ئەو یاسایە ئەبێت کە یاسای تەقاعـدو زەمانێ کۆمەلایەتی نۆی دیاری ئەکات‌و بریاری لەسەر ئەدات بەبێ ئەوەی هیچ مەسئولیەتیکی یاسای بکەویتە سەر ئـەو لایانەی کە پەیوەندیان هەیـە تاوەکو ئەو یاسایەی سـەرەوە دەر ئەچێت . ولەبەر نەهێشتنی گومان ئەم بـەیاننامەمـان دەرکرد .

وەزیر کارو باری کۆمەلایەتی
مرتضی سعید الحدیثی

گفتوگۆیەك لەگەڵ هونەرمەند فاضل جاف

لەم دواییەو لە ئاهەنگێکی یانـەی سولاڤدا چیروکی (سەری گرێ کوێرە) لـە دەرهێنانی هونەرمەند « فاضل علی جاف » پێشکەش کرا ، ئەم چیروکە شانۆییە کومیدیە لـە ئامادەکردنی کاك « عـەلاو رەنجەرۆ »و وەرگێرانی مامۆستا « عثمان شکر فرج » بوو .

بەم بۆنەیەوە کاك کریم أحمد چەند پرسیارێکی ئاراستەی کاك « فاضل جاف »ی کردووە، وا لـە خوارەوە پێشکەشی خوێنەرە بەرێزەکان ئەکەین .

پ : کاك فاضل ، کورتـە باسێکی ژیانی هونەریت ؟

و : هەر لـە منالیمـەوە ئارەزوی نواندم لـە دلا چەسپیوە ، بەلام لە سالی ١٩٦٦ دا بۆ یەکەم جار پێم نایە سەر تەختەی شانۆ لـە چیروکی شانویی « کوڵ نادەین » دا . کەبەزمانی عـەرەبی بوو ، وە دەوری پالەوانییم وەرگرت ، تا ئێستـا لـە (٩) چیروکی شانۆیی‌دا بەشداریم کردووە .

پ : دەرهێنانی شـانۆگەری کوردی چونی ئەبینی ؟ ئەبینی ؟

و : ناتوانم رای خـۆم دەربرم بەرامبەر بەدەرهێنـانی شانوگەری ، چونکە تاکـو ماوەیەکی کەمی بەر لە ئێستـا شـانوی کوردی نەبووە ، وە هەروەها شانوگەری کوردی زور کۆرپەو سـاوایە چاووەرێی دەرهێنەری بەتوانـا دەکات ، دەرهێنەرێك هەموو مەرجێـکی هونەری کوردەواری لە خۆیـدا کۆبکاتەوە ، هەر بەو بۆنەیەوە شانۆی کوردی لـە کەرکوك دا ئێستا بێ‌باوکە لە دەرهێناندا ، تاکو ئەتوانم بلێم زوربەی ئەو دەرهێنەرانە بێگانەن‌و لەزمـانی کوردیا کۆڵەوارن .

پ : رات چـۆنە دەربارەی چیروکی «سەری گرێ کوێرە» ؟

و : « سەری گرێ کوێرە » بۆ زانین شانۆگەریەکی کومیدیە بۆ یەکەم جـار دەرم‌هێنا وە دەوری پالەوانیشم تیا بینی .. رام وایە ، توانیمان هەنگاوێك بنێین بۆ رون‌کردنەوەی ژیبانی کۆمەلایەتیمان هەرچەندە بـە ماوەیەکی کەم ئەم شانوگەریە-مان هێنایە کایەوە ، جوانترین بەلگەش لای من ئەوەیە کـە جەماهیری کەرکـوك داوای دوبارەکردنەوەی ئەم چیروکەیان کرد لە چوارەمین شەوی‌دا .

پ : ئایا چ قوتابخانەیەکی شانۆگەری پەسند ئەکەیت ؟

و : قوتابخانەی ریالیـزم – الواقعیە –م لاپەسندە ، بەلام قوتابخانەی – وجودی – م لا لە هەموو پەسندترە .

پ : بەرهەمی داهاتو چیت بەدەستەوەیە ؟

و : بەرهەمی دهاتومـان ئەمانەن : (نەوروزی کـورد) بەشێوەیەکی نـوێ نوسراوە ، تازەکردنێکی فراوان خراوەتە ئەو چیرۆکەوە ، نوسـینی مامۆستا (فریدون عثمان)ە کە چاوەرێی دوواروژێکی رونی لێـوە ئەکرێت ، هەروەهاش تەمادارین « چیروکی سـەری گرێ کوێرە » « نەخوشـخانەی شەیتان » لـە تەلەفزیونـەوە پێشکەش بکەین لەژێر سەرپە-رشتی یانەی سولاڤدا .

هاوکاری: هیوادارین هەول‌و کوششی هونەرمەندانی کـورد سەرکەوتوو بێ ، بەتایبەتی لەم شارە ئازیزەمانا .

سوپاس

پڕ بەدل سوپاسی گـەرمی‌هەموو دانیشتوانی شـاری هەلبجەو خەلکی دیهات وأترافی‌شار ئەکەین بەو هەسـتی دڵسوزی‌دوستانەو کەسایەتیەی‌نوانیان لە ناشتنی تەرمی کوچ کردومان وهاتنە فاتحـه وە بەرگەرمی سوپاسی هەموو ئەو گەورانە ئەکەین ژن وپیـاو کەزەحمەتی دوری ریگایان دایە بەر چە لە بەغداد و کرکـوك‌وسلێمانی وهەموو خەلـکی دیهاتەکان بۆ هاتنە فاتحە وەیابەناردنی برقیات وتعزی‌نامـە وهەموو ئەوانەی لە بەغـدادهاتنە فاتحەوهەستی دلسوزیان دەربری کە مایە سـبوری بو بومان وباری غەمی تەنك کردین لە یەزدانی مەزن داواکاریں کەرووی خیری لێیان بی ومەرگی ئازیزیان نەبنینی وهـەردەم سەربەرزو دور لە ئازار بن .

عبداللە اسماعیل امین
پاریزەر رووف رشید

وەزارەتی پیشەسازی

دەزگای گشتی پیشەسازی یەکان کیمیایی وخواردەمەنی یەکان

کۆمپانیای گشتی بۆ چەوری یەکانی درەخت

هەموو ئەوکەسانەی سەر بە کۆمپانیای گشتی ی چەوری یەکانی درەختن جوانترین پیروزبایی پێشکەش بە سەرکۆمارو سەرکردەی گشتی هێزە چەکداری یەکان موهیب کاك احمد حسن البکرو ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش ئەکەن لەگەڵ هەموو پاڵەوانانی سوپا نەترسەکمان وهەموو گەلی عێراقی پاڵەوان دا بەبۆنەی یادی دامەزراندنی سوپای عێراقی خۆشەویستمانەوە ...

ژمارە : (١)
٩ی کانونی دووەم ١٩٧١

میرزا حەسەنی جوانەمەرگ

نوسینی : رەفیق صابر

کوردستانی خۆشەویستمان‌لەبەرئەوەی لەزوووەوە لەژێر دەستی داگیرکەران‌و کۆنەپەرستان نالاندویەتی ، میللەتەکەمانیش توشی جۆرەها گیروگرفت‌و ئازارو ئەشکەنجەبووە، وەلەبەر ئەوەی شاعیر زیاتر لەتەواوی میللەت خاوەنی هەستێکی ناسك‌و بیرێکی‌وردترە بۆیە دەبینین ئەوانەی کە ئەوبەهرەیان تێدابووە ،وەلە هەمان کاتا وەکو هەموو رۆڵەیەکی ئازاو نەترسی میللەتەکەمان خاوەن گیانێکی پۆلایین بوون دەبینین بەهەموو توانایەکیانەوە کەموو کوری میللەتەکەمانیان خستۆتە ڕوو ، وە هەوڵیان داوە بۆ چارەسەرکردنی ئەم کەموو کوری‌و دواکەوتنە وەکەوتونە هاندانی میللەت بۆ یەك گرتن‌و خەبات‌و راپەرین‌و پچرانی کۆتو زنجیری دیلیەتی‌و رامالینی کەلاوەی تەپیوی ئیمپریالیزم‌و داگیرکەر بەڵگەشمان حاجی قادری‌شۆڕش گێرو گۆرانی مەزن‌و قانعی نەبەزو دلداری جوانەمەرگو دڵزاری تێکۆشەرو بێکەسی نەترس‌و .. هتد هەر لەبەر ئەمەشەکە داگیرکەران‌و کۆنە پەرستان هەوڵیان داوەو هەوڵ دەدەن کە ئەم جۆرە شاعیرانەو تەواوی رۆڵە دڵسۆزەکانی میللەتەکەمان ئازار بدەن‌و دەربەدەریان بکەن‌و لەناویان ببەن •

شاعیری ناوبراو یەکێکە لەوانەی کەدەستی چەپەلی داگیرکەرو کۆنە پەرست نەك هەر ئازاریان داوەو دەربەدەریان کردوە بەڵکو خۆیشی‌و بەرهەمە کەیشیان لەناو گێژاوی تاوان کاریا کاریان وون کردوە ، هەر لەبەر ئەمەشە کەمێژوی لەدایك بوون‌و ناوی باوکو باپیری تائیستا بەتەواوی ، وەبەشێوەیەکی ئەوتۆ کەگومانی لێ‌نەکرێ روون نەبۆتەوە وە ئەوەی هەیە دوای پرسیاریکی زۆر بەتایبەتی لەوانەی کە هاورێی خواڵێ خۆش بوو بوون لە سەر ئەم رایەن‌کە :

ناوبراو لەدەوروبەری ساڵی ١٩٢٥ ی زاینی لەناوچەی سەقزی کوردستانی ڕۆژهەڵات لەدایك‌بووە ، وەلەوێ تاپۆلی شەشەمی سەرەتایی خوێندووەو چۆتە حوجرە ، وە لەناوەراستی چلەکان دەربەدەر بووەو هاتۆتە کوردستانی عیراق ، وەلەناوچەی پشدەر لای ئاغاکان بووە بەمیرزا ، وەلەساڵی ١٩٥٦ لەبەر چەند هۆیە ئەوێش بەجێ دیلێ‌و دەچێ بۆ دەربەندی خان وەنزیکەی ساڵێك لەوێ دەبێ‌و دەگەڕێتەوە ناوچەی پشدەر وەلەنیسانی ١٩٥٨ بەدەستی کۆنەپەرستێکی خۆفرۆش شەهید دەکرێ • خواڵی خۆش بوو لەباوەشی نیشتیمانیکی بەش کراوو لەناو میللەتێکی ژێر دەستدا پەروەردە بووە ، وەبەچاوی خۆی میللەتەکەمانی دیوە کەچۆن بەدەستی داگیرکەران‌و کۆنەپەستان دەچەوسێنرێنەو ئازار دەدرێن :

مودەتێکی زۆرە کورد غەمگین‌و ماتو پرغەمە
بۆ هەموو کەس بەزموو شادی بۆمە هەر شین‌وتەمە
قەت نەبوو جارێك کەیف خۆش بین ڕەهابین لەم هەمە
پاشی ناخۆشی دەڵێن خۆشی هەیە بۆکورد کەمە

ڕەنگ زەردی ، لێو بەباری ئیرسی حەوت سەد ساڵەمە بەڵام لەگەڵ ئەمەشدا وەنەبێ خواڵێ خۆش بوو ورەی بەردابێ‌و بە چاوچاویلکەیەکی ڕەش سەیری دونیای کردبێ ، بەڵکو بە پێچەوانەوە بەپێی توانا هەوڵێ داوە کەهۆی ئەم ژێردەستی‌و دواکەوتنە بۆ میللەتەکەمان رون بکاتەوەو هانیان بدات بۆ کۆری خەبات‌و تێکۆشان لەپێناوی ئازادکردنی کوردستانی خۆشەویست‌و ڕاماڵینی ئەو بیرو یاسا چەوتانەی کەخۆیان بەسەر میللەتەکەماندا سەپاندوە ..

قەومی کورد بابۆت بەیان کەم یەك کەلامی موختەسەر
پرچ‌و ریش‌و دار عەسا قەت ئیشی پێ ناچێتە سەر

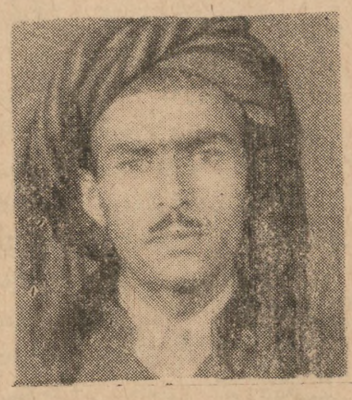

حیفزی ناموس واجبە سیو اوکو مێزەر بێ‌سەمەر
چاك تەماشاکەن خەرافات‌و لەکەللە بێتەدەر
حەیفە بۆ کور دوازە لیل بێ چون نەژادی رۆستەمە
نیشتمان‌و ئاوەدان کەن نەی نەژادی قارەمان
خۆبە کوشت دەن بابکوژن گشتی خاوەن پارەکان
پرچی دەروێش ریشی سۆفی هەڵکەنن ئەی نەوجەوان
بێرە مەیدانی دلێری هەروە کو شێری ژیان
بۆچی هەرمن رووت‌و دوژمن بۆتە سوڵتان جمجمە

ئەمجار لەمیللەتەکەمان دەگەیێنێ کەدەرەبەگ‌و سەرمایەدار وشێخ‌و ئەو کورەنین کە پشتگیری میللەت بکەن بۆ وەدەست هێنانی مافی ڕەوای خۆی ، بەڵکو بەپێچەوانەوە هەمیشە هەوڵی ئەوە ئەدەن کەمیللەتەکەمان ئازاد نەبێ‌و بە ژێردەستی بمینێتەوە هەروەکو دەڵێ :

حەز دەکەن میللەت ڕەزیل بێ شێخو ئاغای موفتەخۆر
مانعن بۆ سەربەخۆیی زاڵما نی پارە زۆر
نانی ئازادی حەرامە لای مە لای عەمامە بۆر
پێی حەڵاڵە بردنی باری گرانو زوڵمی زۆر
لای حەڵاڵە ریشی سەیری زددی پەرچەمە

دوای ئەوە ڕوو دەکاتە ئەو مەلایانەی کە لەڕاستی لایان داوەو پێ یاندەڵێ : جەنابی مەلا ڕاستە ئاغاو سەرمایەدار زۆردارن وە چاوەڕوانی شتی باشیان لێ‌ناکرێ بەڵام خۆتو مەلای‌و لافی چاکەو مرڤایەتی لێ دەدەی کەچی دەبینم بەبێ ئەوەی تاوانێکم هەبێ فەرمان بۆ کوشتنم دەردەکەی تەنیا بۆ ئەوەی پارویەکی چەورت چنگ کەوێ ؟

مام مەلا گیان کوڵەکەی دین ئاتۆ بۆچی‌وا دەکەی
بۆ قلوستێکی لەرێگای شەرعی خاوین لادەدەی
لات وەهایە نامری بۆکوشتنم فتوا دەدەی
لانی خاوەن پارە دەگری والە من چاشا دەکەی
بەسیە فتوای نابەهە

بروانە ل ٧

لێکۆڵینەوەیەك دەربارەی چیرۆکی مەم‌وزین
شاکاری ئەحمەدی خانی

عەزیز گەردی

« سەرنجێك »

دوکتۆر (مان)ی ئەڵمانـــیچیروکی (مەوزین)ی میللی لـەدەم (رەحمان‌بەکر)وەرگرتبوو وە کردبووی بە ئەڵمانـــی ،کوردیو ئەڵمانی‌یەکەی بە چاپ‌گەیاندبوو • مامۆستا (عبدالله ئەیوبیان)یش هەمان جیرۆکەوەکوو چۆن(مان) لە(رەحمان)ی‌وەرگرتبو ئاوا گرتوویـــەو کردوویە بە فارسی ، کوردی‌وفارسی‌یەکەی پێکەوە چـــاپ‌کردووە ،وە بە لێکۆلینەوەیەکی زۆر ووردو جـــوان پێشەکی‌بۆ نوسیوە ، جالەبەر ئـەوەی‌لێکۆلینەوەکەی ئێجگار گرنگ بوو ، بە پێویســـتم زانی ،بەدەستکاری‌یەکی کەمــــەوەبیکەم بە کوردی‌و بێخمـــــە بەرچاوی خونیەرانی کـوردی‌خوشەویست •

وەرگێر

چیرۆکی کۆن‌و دلڕفێن ، (مەموزین) یەکێکە لە کۆنترین ڕێکخراوەکانی ئەدەبیاتی کورد (رژەلسکو ووتویە کە ئەم بەرهەمـــە دل بزوێنە بەلای کوردەکـانەوە سۆزو حەماسەتێکی نەتەوایەتی بەتینی هەیە • لە هەمـــوو کونجێکی ئـەم کوردستانەدا کوردێکی وا نابینرێ کـــە شارەزای ئەم چیرۆکە نەبێت‌و نەتوانێ بەپاکی چەند بەیتێکی لێ بخوێنێتەوە بگرە دەسەڵات‌و ناوبانگ‌و قەڵەمڕەوی چیرۆکی (مەموزین) لـــە لووتـــکە بەرزەکانی (ئارارات)گرتوویە تا لێواری گۆمی (ئورمیە) وە لە دامێنی شاخەکانی موکری‌و زاگروس تا ڕۆژهەڵات ترین ناوچەی کوردنشین ئاسـیای بچووك • جگە لەمەش ئـــەم چیرۆکە لە سنووری کوردستان پەڕیوەتەوەو گەیشتوتە نـاو نەتەوە دراوسێ‌کان‌و چۆتە ناو زمان‌و ئەدەبیاتی ئەرمـــەن‌و تورك‌و بەزیندووترین زمانـــە زیندووەکانی دونیـــا ، ناساندراوە (١) •

مەردومی ئازادو رەوشـــت پەرستی کورد سەدەها ســـاڵە چیرۆکی (مەموزین) پشـــت بەپشت‌و دەم بە دەم‌و سـینە بە سینە بونەوەی داهاتـــوو ئەگێرێتەوەو لە وون بوون‌و لە ناو چوون ئەی‌پارێزێ •

مێژووی ژیانی (مەموزین) و ڕێکخستنی چیرۆکی (مەموزین) کە بێ‌گومان لە ئەفسانە هەرە کۆنەکان نی‌یە ، تا ئێســـتا بەتەواوی ساغ نەبۆتـــەوە • (گیوموکریانی) لەو کورتـــە باسەی لەسەر شاکـــاری ئەحمەدی خانی نووسیویـــە سەردەمی ژیانی (مەموزین)ی بە دەوروبەری ساڵی (١٣٠٠)ز داناوە (٢) •

خانی ، شـــاعری ناودارو دانشمەندی کورد (فەردەوسی کوردستان) ی پێ ئەڵێـــن لەبەرهەمە تۆمارکراوەکانی لـە هەموویان زیاتر بە چیرۆکـی مەموزین ناوبانگی دەرکردووە ، بەلای دوکتور (بلچ‌شیرکۆ) وە (٣) •

خانی چیرۆکی مەموزینی لە ساڵی (١٥٩١) ز وەلە تەمەنـی (٤٤) ساڵی دا ڕێکخستووە •

ئەوەی کە ئەتوانرێ لـــە (مەموزین) وەربگیـــرێ‌و تێ‌بگەیشترێ ئەوەیە کـــە چیرۆکی مللی (مەموزیـــن) (مەمی ئالان‌و زینی بۆتان) لە سەردەمی ژیانی خانی کۆنترە ڕەنگە لە زەمانی خانی ئـــەم ڕێکخراوە میللی‌یە لە ســـەرە مەرگ‌و لەبیرچوونەوە بووبێت‌و وای لە خانی ،شاعری نیشتمان پەروەرو ئازادی خوا ، کردبێ کە بکەوێتە بیری زینـــدوو کردنەوەی ئەم چیرۆکە ، لـــە کاتێکا کە ئەڵێ :ـ

نەغمێ (هەنگی) وەژپەردەی دەرینم
(زین) و (مەم)ێ ژنـــوی وەژینم

واتە :ئاوازێکی وا لەپەردەوە دەربێنم کە سەرلەنـــوێ زین‌و مەمی پێ زیندووکەمەوەو بیان ژێنمەوە •

بۆی هەیە لەســـەردەمی ژیانی خانی هونەری (چیرۆك) ڕوو لە کزی‌و بێ هێـــزی بووبێت‌و مەم‌و زینی میلـــی ڕەنگێکی نا هەمواری گرتبێ‌و هەستی شاعری بزواندبێ‌و خستبیە سەر ئەو باوەڕە کـــە سەر لەنوێ چیرۆکی (مەم‌و زین) بە شێوەو ڕێچکەیەکی دلگیر دابڕێژێ‌و بە چاکی دلـــدارو دلخواز بە خەلك بناسێنێ :ـ

مەشهور بکەم بە تـــەرزو أسلوب
مومتاز بین موحیبو مـــە حبوب

واتە : ئەبێ بە شـــێوەو تەرزێکی شایستە دلـــدارو دلخواز ناودار بکەم‌و زۆر بـە چاکی بناسرێن •

شاعر چونکە لە حوجـــرەو خوێنـــدنگا ئایینی‌یەکـــانا خوێندویەتی هەڵبەت ئەدەبیات‌و زانیاری ئیســـلامی (عەرەبی‌و فارسی) کاری تێ‌کردووە • وە چیرۆکی مەم‌و زینی میللی بـــە شێوەیەکی وا نووسیوە کـــە زمانی ڕەسمی کوردی ئـــەو سەردەمە بووە ، هەروەها لـە سەر کێشی (مەســـنەوی) داڕشتووەو ڕەنگێکی ئەدەبی جوانی پێ داکردووە •

وا دیارە شاعر لە دەرهێنانی چیرۆکی (مەم وزین) بە تەرزو شێوەیەکی جوان‌و مەشهورو ناودار کردنی‌دلدارو دلخوازیێ لایەنی بنەڕەتی گرتووە :ـ

١ ـ چیرۆکەکەی لە شێوەی داڕشتنی میللی تایبەتی کوردی‌یەوە کە خاوەن کێش‌و تـــەڕو پڕو ئاودار بوو خستۆتە بۆتەی کێشش‌و سەرواى مەسنەوی‌یەوە جا لەبەر ئەوەی خۆی کەوتبووە ژێر کاریگەری (هونـــەری ئەدەبی)و ئەدەبیاتی ئیسلامی (عەرەبی وفارسی)یەوە ئـەم ئیشەی لە دونیای ئەدەبیـاتی کوردی‌دا بە شـــتێکی جوان‌و شایەنی سەرنج‌کێشان ئەزانی •

٢ ـ خانی بە هۆنینـــەوەو ڕێکخستنی (مـــەم‌و زین) قوتابخـــانەیەکی نوێی لـــە ئەدەبیاتی کوردی دا هێنـــایەوە (٤) •

٣ ـ لەگەل فرێدانی هەندێ نوکاتی ئەفسانەیی لە چیرۆکی (مەم‌و زین) کە پەیوەندی بـە دەستوورو ڕەوشـتی مێژوویی کوردانەوە هـەیە ، خانی بـە گوێرەی ڕێبـــازی بیرو باوەڕو ڕەوشـــتی خۆیـــەوە ڕەنگ‌و ڕوویەکی ئیسلامی بە چیرۆکەکەی ئەدا •

خانی یەکەمین کەسە کـــە مەم‌و زینی میللی لە شـــێوەی بەرهەمێکی ئەدەبی هۆنیوەتەوە باس‌و خواسی داستانی مەوزینی خانی گەلێ ، گەلێ جیایە لـــە هی مەموزینی میللی بەتایبـــەتی خوو ڕەوشـــت‌و ســـیفەتی قارەمانەکانی داســـتانی خانی بەتەواوی ئەگۆڕێن لەگـــەل پاڵەوانەکانی مەموزینی میللی •

مەتنی (مەموزین)ی خانی بە هیچ جورێ لەگەل مەتنـــی چیرۆکە میللی‌یەکانی (مـــەم‌و زین) یەك ناگرنەوە • ئـــەم جیاوازی‌یەش بەزۆری لە بارەی ناوەڕۆك‌و شێوەو داڕشتنەوەیە•

خانی لەبەرهەمەکەی خۆیـــا عەرووزی عـــەرەبی‌و فارســـی وەرگرتووەو لە گەلێ لایەنـــەوە لە بوێژە فارسەکانی وەکـــو (نظامی)و (جامی) ئەچێ •

فەرهەنگی‌و ووشـــەو زمـــانی (مەموزین)ی خانی وەکـــو شێوەو داڕشتنەکەی گـــەلێ کەوتۆتە ژێر کاریگەری ووشەی عەرەبی‌و فارسی‌و گەلێ ووشەی عەرەبی‌و فارسی بەکار هێناوە کە لەشـــێوەی فارسی‌دا دەر ئەکەوێ •

ئەمانە هەندێ لەو ووشـــە کوردی‌یانەن‌کە بەشێوەی فارسی بەکار هیناون :

(خوین = خون ، شەو = شەب ، ســـێو = سـێب ، زیوین = سیمین) •

لەگەل ئەوەی کـــە خانی چیرۆکی مـــەم‌و زینی بـە شێوەیەکی زانایانەو لەبەرکێکی ئەدەبی ڕازاوەدا پیشـــانداوە ، ناتواتین بەرامبەر ئەم ڕاستی‌یە خۆمان کڕبکەین کە هیچ کاتێ مەسنەوی خانی نەیتوانیـــوە جێگای مەموزینی مللی بگرێتەوە کە گۆرانی بێژە نەخوێندەوارەکان بەئاواز ئەیلێننەوە •

لەکاتی بەراوردکردنی مەم‌و زینی خانی لەگەل چیرۆکی میللی (کاکە مەم‌و پای زین) ئێمـــە

پروانـــە ل ٧

ئەبێ چی جێگای شانازی بێت !

حمید عزیز

ئەبێ مرۆڤ شانازی بـــەچیەوە بکات ؟ دوور نیە ئـەوپرسیارە سەیر بێتو لـــە هەمانکاتدا بەرەو زۆر شـــت رامانکێشێتو لەناوەڕۆکـــی نوسینەکەمان بچینە دەرەوەو بـــە پەڕاوێك نەتوانین بـــەتەواوی وەڵامێکی پڕ بەپێستی بدەینەوە !!

لە شارستانی یۆنانی کۆندا مرۆڤی یونانی بـەوە زۆر دڵ خۆش بو ، بگرە شانازیشـــی پێوە ئەکرد کە لە ڕەگـــەزی بەربەر نیە ! بەڵکو لە ڕەچڵەکی یۆنانیە ..! ئەمەویەکان بـــە ڕەگەزەکانی کەیان ئـــەوت مەوالـــی‌و لەگـــەل ئاژەڵدا ووشەی (ئەعجەمیان) بەکـــار ئەهێناو خۆیان بەخاوەنی هەمو نەریت‌و ڕەوشتی مرۆڤایەتـــی دائەناو بەجۆرێـــکی کـــە ئەیانروانیە ڕەگەزە جیاوازەکانی کە .. بەڵکو لە وەش ســـەیر تر وازانراوە کە هـــــەر ئەمەویەکان وتویانە کە نوێـــژ بەسێ شت بەتاڵ ئەبێ واتـــە بەرناکەوێ یەکێك لەو شتانە ئەوەیە کە مەوالیەك بـــەلای نوێژکەرە ئەمەویەکـــەدا ، تێ‌پەڕێ‌و نیمەش ئەزانین چـــی بەر مرۆڤ کەوێت نوێژەکـــەی بەتاڵ ئەبێت !

جگە لەشانازی کـــردن بەرەگەزی سامیەتی • فیختەو نیتشەو ئەدۆلف هیتلـــەری ئەلمانی بەچاوێکی گومـــان‌و کەم ڕێزەیەوە سەیری گەلانـــی ناجەرمانیان کردوە .. فیختـــە ئەڵی مرۆڤی ئەلمانی خـــاوەن دەرون‌و ڕەگەزێـــکی بەرزەو وینەی لەناو هیچ ڕەگەزێکی کە دا نیەو مایەی شانازیـــە ... نیتشە خەڵکی کردوە بـــە دوو بەشەوە بەپێی ڕەوشـــت‌و چینایەتیەوە :ـ چینی بـــەگ‌و ئاغـــا لەلایەك‌و چینی ڕەش‌و روت‌و کۆیلەکان لە لایەکی کەوە داوای لەناو بردنی چینی دوەم‌و شوێنەوارو باوەڕو ڕەوشتیانی کردوە بەبیانوی ئەوەی کـــە گوایە کۆسپێکن لەرێگـــای دروست بونی سۆپەرمان کـــە خۆی خەونی پێوە دیـــوەو شانازیشی بەچینی یەکەمـــەوە کردوەو باو باڵۆرەی بـــۆ لێداون .. وەبەلایەوە هـــێزو بەگزادەکان باڵاترین نمونـــەی مروڤایەتی وریز لێ‌گرتنن .. برتراند ڕەسلی ئینگلیزی لـــەو باوەڕەدایە کە تەنها ڕۆژئاواییە کان خاوەنی هەموشتێکن ولەم ڕووەوە پەراوێکی نوســـیوە بەناوی مێژوی فەلسەفەو بەرهە مەکانی ڕوژهەلاتی بەلاسایی نوسینی یۆنانیەکان دائەنێت.. ئارنست رینانی فەرەنسای ئەڵی تەنها مێشك‌و بیری ـ ئاری ـ ئافەریدەکەری هەمو شانازیە ! بەڵام ڕەگەزی سامی هـــەر بەســـواری حوشتر لەبیابانـــە کاندا دووچاری گەران بەشوێن لەوەرگاو ئاودابوە !

.. تورکەکان .. هەرباسیان ناکرێت .. هیچ نەتەوەیـــەك بەشت نازانن‌و برواشـــیان بەهیچ میللەتیك نیـــە ... لەڕەگەز پەرســـتیدا زۆر پێشکەوتون‌و لەرۆژی ئەزەلەوە پیشەو چارەنوسیان بـــوە !! جولەکەکان خۆیان بە میللەتیك دائەنێن کەخوا هەڵیبژاردون ! باشە ئەبێ نەتەوەیەك لەسەر باوەڕەدایە کە نەتەوەکانـــی ڕۆژئاوا خاوەنی سامـــان‌و ڕووی ئەو زەمینە پان‌و بەرینـــە ئەبێت کە بە چاوێکی نزمیەوە سەیری خۆی‌و مێژوی بکات ؟ یان بەو حوکمە ڕازی بێت کـــە کەسێك یان ڕەگەز پەرستێك‌و گەلێکی کەی نادۆست ئەیـــدا بەسەریدا ؟ ئەبێ کەسێك ببێ بەدوی بلێ ترشە ..؟ هـەر چەندە قولە ڕەشەکان دووچاری هەزارەها چەرمەســـەری‌و چەوسانەوە بون‌و لەهەمـــو مافێکی ئاسایی ئادەمیزاد بـــێ بەش کرابن‌و بەچاوێکی کەوە سەیریان بکرێت ، بەڵام زیاتر بڕوایان بەخۆیان‌و نەتـــەوەو ڕەگەزیان پتەوتر بوەو لەزۆر ڕوی چالاکیەوە پاڵەوانیەتیان نواندوەو سەلماندویانە کە لـــە مرۆڤی پێست سپی کەمترنین‌و شیاوی ئەو پایەن کە بـــە ئادەمیزاد ڕەوابێت ..

ئەی ئەبێ من بەچیـــەوە بنازم ؟ بەسامان‌و دارایـــی‌و کورسی‌و .. پایە ؟ یان بـــە

بروانە ل ٧

بیرێکی ڕاگوزاری

ـ ١ ـ

● ئەبێت .. من خـــۆم‌ڕاستی بوونی خۆم بسلمێنم بەو جۆرەی هەم ئیتر پیویستم بـــەپیا هەڵدان‌و « ئافرینی » کەس نیە ... وە هەر رۆژی کـــەلەتەمەنم رائەبورێ ... زیاتر هەست بەوە ئەکەم .. خـــۆم‌پیویستم بە بڕیاردانی ڕاستی خۆمە ... وە دڵنیا ئەبم ئەم‌کارە کە کەوتە دەست کەسێکی تر ، گومان ئەکـــەم لەوەی‌ساختە نەبێ •

● ئەگەر ئەمانە ، ڕاستی‌وئـەو پەڕی ڕاستی نەبونایە ، ئێمە نـــە ئەبوینە قوربانی« شیرو تیرەکەی داســـتانی کابرا ..!! » و رۆژمـــــان‌بەم رۆژە نە ئەگەیشت‌و نەوەی نوێی ئەم سەردەمەش تاڵاوی ئـــەو ڕۆژانەی رابوردووی نەئەنۆشی !!

● هەر ئەگەر ئەمـــەش‌ڕاست‌و ئەو پەڕی ڕاســـت نەبوایە مامۆستا گیان : لـــەکۆتای سەدەی بیستەمدا لـــە کۆمەڵەکەی ئێمـــەدا ، ئیسقان‌نەئەخرایە بەر وڵاخ‌و کـــا نەئەکرایە بەر ســـەگ‌و زین‌لەمشك ساز نەئەکراو پشـــیلە نەئەبوە سوارچاك ..!!

● مامۆستای خۆشەویستم:ئەگەر ئەمە « ئەومام حقیقەتە » نەبوایە ئێمە بەدوایا ئەگـەڕێن‌تەڵەکەبازی نە ئەبوە نیشانەی بلیمەتی‌و درو و دەلەسە جێگەی‌ڕاست گویی‌و سەر ڕاستیان نە ئەگرتەوە •

ـ ٢ ـ

● لە کوتایا : ئەگەر ڕاست‌بوایە ئێمە «ڕێزی» نمرەکانمان ئەگرین ، بەتایبـــەتی کۆن‌ویستەکان « لەگـــەڵ گرڤـان پریشیانا » پەیکەرەکەی (خاڵەپیرەمێرد) لە قوڕ دروســـت نەئەکراو بەم زستانە دومـەڵ‌لەپشتی نە ئەهات !! ئێـــوە ئەڵێن چی « ئەی ئەوانــــەی‌بەقسە !! پیرەمێرد خاڵـــەو فەیلەسوف‌و مامۆستاتانە !!• »

ـ ئەڵێن .. ئەگەر یان ڕواندبەری نەگرت « پێشان ئەڵێن » !

● ئەگەرو ئەگەر ... ئەی‌ئەگەر بەر بگەرە !!•

بەهرە

هەڵوێستێك و ڕوانینێك بەدەولووتکە

عبدالوهاب تاڵەبانی

لەژێر پۆستاڵا برژێنن
ڕەشو ڕووتی کـورد
ئارەق برێژێ
سنگی زەوی هەڵدڕێ
شەونخوونی بکێشـــێ
گەوهەرو زێڕ وەبەرهەم بێنێ
دواییش
ڕەشو ڕووتی کورد
لە هەموو شتێ
بێ بەش بێ .. !
بۆ کورد ..
چوار وەرزی ساڵ
بەهارێکی تیانەبێ
هەر خەزان بێ
لەبەر قوتیلکەی نەوتینـــا
لە زنجەکانی کوردستانا

ئەیانەوێ چاوەڕێ کـــەم
کەی نۆرەم یەتـــەسەر ..؟
کەی داگیرکەری وولاتەکەم ..
وولاتەکەمم پێ (ئەبەخشێ) .. !
ئازادیم (ئەداتێ)..!
بەدیاری ..
لەگەل برسێتی‌و نەخۆشی‌و هەژاری
دەستە ئەژنـــۆ دانیشـــم
سەدەی بیستە میش بەسەر بەرم ..!
هەر چاوەڕێ بم
وورگ زلەکان
لووت بەرزەکـــان
بلەوەڕێن زیاتر ..
دوا گوڵە گەنمـــم‌بقرتێنن
دوا کانیاوم لێـــل‌کـــەن
دوا دڵۆپەی خـــوێنم ..!!
ببەن ، تالانـــــی‌کەن
کوردســـتانی وولاتـــم
لەباتی چوار پارچەش
سەدپارچەی‌کەن ،
گوڵی بەهاری نیشتمانم

لەم سەدەیەدا ..!
لەم چەرخەدا ..!
کە ووشە و مانای(نەزانین) ئەسرڕێتەوە
میللەتەکەم ، داســـتانی
ڕۆستەمی زاڵ‌و خورشیدی خاوەر بگێڕێتەوە ..!!
هەموو درزێك داخراوە
قەدەغەیە ..
پەنجەرەیەك
دەرگایـــەك ..
بکرێتەوە ...

لەو دیویشەوە
لەپشت دەرگـــای‌ئاسنینەوە
تیشکی بیروزانســـتی
گشت جیهانـــی‌گرتوەتەوە
مانگ ، ئەســـتێرەکان
لە بەردەستی ئادەمیزادان
مناڵان پڕ بەدڵ پێ‌ئەکەن
تریقەی خۆشیان ئەگاتە ئاسمان
بەڵام لەکودستانی‌دابەش کراوا
لە هەرچ شوێنێ زۆرداری هەبێ

پروانـــە ل ٧

institutkurde.org

پاشماوەی : مەمو زین

خۆمان بەرامبەر دوو شێوەو دوو جۆرە رێختی سەربەخۆ ئەبینین لە بارەی بیروگیانو شێوەی هونەرییەوە بگرە گەلێ جار چەمكو ناوەرۆك هەر بەتەواوی ئەگۆرێ .

لەسەر قسەی دوكتۆر بلەچ شێركۆ مەمو زینی خانی لە سالی ١٥٩١ ز لە شاری بایەزیدی كوردستانی توركیا رێكخراوە ، وە دروستترینو كۆنترین نوسخەی دەستنووس كە لە مەتنی نەژادییەوە دەسكەوتووە بەم جۆرەی خوارەوەیە :ـ

١ ـ مەمو زینی ئەحمەدی خانی ـ دەستنووس ـ لە نووسینو سەرپەرشتی كردنی (عزیزی كوری شیرمام زیدی) كە لە سالی ١١٦٥ ك . نووسراوە .

٢ ـ مەموزینی ئەحمەدی خانی ـ دەستنووس ـ (لە نووسینو سەرپەرشتی كردنی؟) كە لە پەرتووكخانەی تایبەتی مامۆستای خوالێخۆشبوو داماو (حسین حزنی موكریانی) و گیو دایە . لە سالی ١١٧٣ ك . نووسراوە .

٣ ـ مەموزینی ئەحمەدیخانی ـ دەستنووس ـ (لەنووسینو سەرپەرشتی كردنی ؟؟) ئەم دانە گرانبەهایە كە گوایە راستترینو كۆنترینی هەمووانە ، بەدەستی زانای پایەبەرز (ملا عبدالهادی محمد) دانیشتووی (درباسیە) لە كوردستانی سوریە ئەگا . ملا عبدالهادی دانا بەرمەتی پیاوێكی مەزن (مرانی حمزە بەگ) هەڵەی راست كردەتەوەو مانای ووشە رەقو شاراوەكانی لێداوەتەوە . (أصل) و وەرگێراوەكەو روون كردنەوەكەی پێشكەشی مامۆستا (گیو موكریانی) كردووە ، ئێستاش لە پەرتووكخانەی ئەواند هەیە كە لە شاری هەولێرە لە عێراق .

٤ ـ مەم وزینی ئەحمەدی خانی ـ دەستنووس ـ (لە نووسینو سەرپەرشتی كردنی ؟) لە سالی ١٣٢٣ ك . ش لە شاری (مەهاباد) لە دەست (مەلا عبداللە داودی) خوالێ خوشبوو چاوم بەم دانەیە كەوت كە بەخەتی هەمە جۆر نووسراوەو كتێبێكی ئێجگار جوانو بەرزە، بەلام داخەكەم پەرەكانی بەرایيو دوایی پێوە نەمابوو .

باوەر پێكراوترین دانەی جاپ كراوی (مەموزین) بەم گوێرەی خوارەوەیە :ـ

١ ـ هەروەكو لە بەرهەمی زۆرەی لێكۆلەرەوەو كوردشناسەكان هێمای بۆكراوە مەمو زینی (ئەدەبو مێلا) بە هەلو تەقەلای هەندێ لە رۆژهەلات ناسەكانەوە لەم شوێنانە جاپ كراوە :ـ

(بەرلین، پاریس ، لەنینگراد ئستامبول ، شام ـ دمشق) جگە لە كۆمەلێ (گولچین) كە لە مەمو زین وەرگیراوەو بە راڤەكردن لەشاری ئەروان سالی ١٩٣٦ز بە جاپ گەیشتووە .

٢ ـ وا دیارە مەمو زینی خانی یەكەم جار بەكۆششیو لەسەر ئەركی لێكەلەرەوەی ناودار (مرانی حمزە بەگ) لە دەستنووسی خوالێخۆشبوو ملا عزیزی كوری شیرمام زید لە شاری استامبول سالی (١٣٣٧ ـ ١٣٣٥) ك . ش . جاپكراوە .

ماویەتی

پاشماوەی : هەلوێستێك ..

لە ڤیتنامو ئەمەریكای لاتین
لە ئەفەریقیای رەش یان فەلەستین
منالەكانمان ..
لە كۆشی خەما
خەوی (ژیان ..)ئەبینن ..!
لە زەمینی بەرمەینەتا ...
تەمامی (هیوا ..)ئەرووێنن ..!
جاوەرێ ناكەمئیتر
سەر دانانەوێنم لەمە زیاتر
تۆڵەی هەزار سالی ژێر دەستی
لە لەتكەی جای بوركانی قینا
بەتێنەی ژلەمەو ئاگرو بەرد
ئەتەقێنمەوە ...بۆ مافی كورد
سەری بەرتەسكو دزەكان
دەژمنانی گەلان ..
ئەهارە پێ شێلی ئەكەم
كوردستانی لەت لەت كراوم
لەسەر نەخشەی جیهان
(یەك پارچەی)ئەكەم
ئەوكاتە ..
رەشو رووتم ئەحەسێتەوە
تالی تاریكی ..
هەتا هەتایە ئەرەوێتەوە

ئیعلانی ژمارە (١٠٠)ی سالی ١٩٧٠ لە بەریوەبەرایەتی ئینحساری تووتنەوە

بەریوەبەرایەتیی انحصاریتووتن بانگی هەموو ئەو كەسانە ئەكات كە ئارەزووی بەشداربوونیان هەیە لەو مناقصە نهێنییەدا كە بۆ گواستنەوەیتووتنەكانێتی لە « ماوەتە » وە بۆ « سلێمانی » .

عەتاكان لە زەرفێكی مۆوكراودا پێشكەش سكرتێری ئەنجومەنی ئەم بەرێوەبەرایەتیيە ئەكرێت لە بەغدا تا سعاتی « ١٢ »ی رۆژی ٤ـ١ـ١٩٧١ بەمەرجێك عەتاكان لەگەل تامیناتێكی « ٢٠٠ » دیناریدابێت بە نەقدی یا بە كەفالەتێكی بانقی لەگەل شهادەی بەشداربوون لە ژووری بازرگانی یان وەسیقەی تۆماركردن لە بەرێوەبەرایەتی ضریبەی دەخلی گشتیدا .

مەرجەكانی مناقصەكە لە لای سكرتێری ئەنجومەنی بەرێوەبەرایەتی لە مەركەزی ئەم بەرێوەبەرایەتییەدا وە لە لای مەركەزی بەرێوەبەرایەتیانحصاری تووتن لە سلێمانیدا دەس ئەكەوێ .

عبدالكریم تۆفیق
بەرێوەبەری گشتیو
سەرۆكی ئەنجومەنی بەریوە
بەرایەتیی ئینحیساری تووتن

پاشماوەی: ئیمەو بەشی كوردی

كەچی لەماوەی ئەم چوار سالەی دانیشگا تەواویك فیر ئەبنو ئەتوانن بەریك وپیكی وانەكە بلینەوە .. چ لە رووی گرامەر (ریزمان) وەیا لەبارەی شیكردنەوەی باسەكانی تر.. وەبو ئەمە رەنگە بلین ئەمانە هەر لە پولی پینجەمی سەرەتاییەوە ئینگلیزی ئەخوینن ، لە وەلامدا ئەلیم هەر چونیك بیت قوتابیەكی كورد « كوردی لە ئینگلیزی پتر ئەزانی لەكاتی دەرچوونی لە پولی پینجەم » وە تائیستاش قوتابیەكی بیگانە لە بەشەكەی كوردی دەرنەچوە تابلێین ئەگەر چاكیش نەبێ قەیناكات .. خو ئەگەر ئەوێش بەجی بیلینو بچینە بەشی عەرەبی هەروایەو چاكتریش وە ئەگەر بچینە دانیشگاكانی ترو سەریك لە دانیشگای پزیشكی بدەین ئەبینین قوتابی كە دیتە دانیشگاكە شتیكیوا لە پزیشكی نازانی كەچی دوای دەرچوونی بە سەدان كەس لە مردن رزگار ئەكا لەگەل ئەوەشدا كە دانیشگای پزیشكی دەئەوەندەی بەشی كوردی گرانترە .. وە هەندەسەو كیمیاو فیزیاش هەمان جورە .. جا ئەبی لیرەدا شتیك هەبی !! هەر چەندە ئیستا ئەوا ماموستاكان خەریكنو پتر گوێ ئەدەنە وانەكان بەلام هیشتا ماویەتی . چونكە ئەم بەشە بەراستی پیویستی بە پەروەردەو ، گرنگیەكی تایبەتی هەیە .. وە ئەمەش هەر لە ئەستوی خومانە !!

وە بەلای منەوە بو پتر بەرەوپیش بردنی بەشەكە ئەم خالانەی خوارەوە بەگرنگ وەربگیرین چونكە وەك كورد ئەلی « دۆم بیو كەلاش بو خوی دوورست بكا » جا ئیمەش بو بەرژەوەندی گەلەكەمانو قوتابیانی كوردستان لە چوار چیوەی تواناماندا هەولیكی بو بدەینو سوپاس بو خوا خۆ هەموو ماموستاكانیش دكتورنو بەلكو ئەم ووتەیەی پیشنان بەسەر بەشەكەشا بەراست دەربینین :ـ

١ ـ بو ئەو قوتابیانەی كە كوردی نازانن هەتا ئەگەر رەچەلەكیشیان كورد بیت پیویستە سالیك وەیا شەش مانگ لە زمانی كوردی بخوینن و بو وەرگرتن لە زمانی كوردی تاقی‌یان بكەنەوەو لە ئەنجامی سەركەوتنیان ئینجا وەربگیرین هەر وەكو هەموو بەشەكانی تر كە لە دەرەوە قوتابی بو دێن ، نەك وەك ئیستا لە بەشی كوردیە .. كوردە .. ئەبی بە ماموستایەكی زمانی كوردی كەچی تواناى ئەوەی نیە بە تەواوی بە كوردی ووتو ویژبكا .

٢ ـ دەوام بەگرنگ وەربگیری .. هەموو سالیك بەشی كوردی هەموو بەشەكانی تر دەوام ئەكەن بەتایبەتی پولی یەكەم .. خو پولەكانی تریش لە ریكەوتەكانا هەر لیی گەرێ . گەلی قوتابی واهەیە لە ٢٥٪ وانەكان بەشدار نابی سیچوار روژ دەوام نامینی ، بو بەلگە لەجەژنی رەمەزانی ئەم سال كە (٣) روژە (١٥) روژیان لیدا !!

٣ ـ پتر گوێ بدریتە وانەكانو هەول بدری پلەی زانیاری قوتابیەكان ومادەكان بەرزبكریتەوەو هەر دكتورەی پروگرامیكی تایبەتی هەبیو ئاگاداری بیرورای یەكتریش بن بو ئەوەی تیك هەلنەگوتن لە وانەكاندا لە نیوانیاندا روونەدا نەك هەندیكیان بە (حرف) بلین (پیت)و هەندیكی تریشیان بلین (تیپ) .

٤ ـ چاویك بە تەواوی پروگرامی بەشەكە ، بخشیندریتەوە .. چونكە بەراستی پلەی زانیاری قوتابیەكان نزمە ، جا بو ئەوەی لەمە رزگاریمان ببی، جاكتر وابە كە ماموستاكان وا لە قوتابیەكان بكەن كە هەست بە لیپرسینەوە بكەن .. خو ئەگەر هەر گوییان نەدایی ئەوا توندو تیژ بەكار بینن لەكاتی وەیا كە روژیكی پشوودان دیتە پیشەوە هەر نەبی بەرینەوەیان لە پولیك بو پولیكی تر ..بگرە هی وا هەیە لە دەرچوانی بەشی كوردیەو هەتا ئیستا شتیكی ئەوتوی لی نازانی بە تایبەتی چۆنیەتی وانە ووتنەوە . وەلەم توندو تیژیە ماموستا بە خراپ لەقەلەم نادری چونكە لیخوشبون لە سەر بەرژەوەندی گشتیو گوی پی نەدانی ئەوە خراپەیە .

٥ ـ لە هاوینی ئەمسالدا دەورەیەكی راهینانی ، بەهیزكردن بو دەرچوانی سالانی رابردوو بكریتەوە .

٦ ـ لەبەر ئەوەی ماموستایەتی بوە پیشەی بچینەیی دەرچووانی بەشی كوردی گومان لەوەدا نیە بەر لە دەرچوونیان پیویستیان بە سەردانی قوتابخانەكان هەیە. چاكتریش ئەوەیە كەماوەیەكیان بو راهینان لە قوتابخانە ناوەندیەكان بو تەرخان بكری. جا ئەگەر راهینانە لە كوردستان بی باشترە .. وە ئەمە لەگەلی گیرو گرفت رزگاریمان ئەكا .

٧ ـ لەبەر ئەوەی ئەزانین كە (بەهرە) و (ئارەزوو) دوو رەگەزی سەرەكین بو سەركەوتن لە كارو پیشەكاندا بوبە پەسندە ماوە بدریتە ئەو ماموستایانەی سەرەتاییش كە هەردوو مەرجیان تیایە وەیا هەر نەبی ئەوەی دوای تاوەكو بتوانن لە بەشەكە دەوام بكەنو ئەوانیش لە كاروانی پیشكەوتنی زانیاری كوردی دوا نەكەون .

ئیدی لە دواییدا ئومیدەوارم ئەگەر هەمووشی نەء هەندی لەم خالانەی سەرەوە گویی پی‌بدری .

بەغدا : یوسف ئەحمەد دەرگەلەیی

پاشماوەی : ئەبێ چی جیگای شانازی بێت ؟

گەلو مێژۆیە دیرینەكەیو پالەوانیەتی رۆلانی كە بە ووشەی زێرین لە لاپەرەكانیدا تۆمار كراوە .. یان تەنها بەوەی كە ئاری نەژادمو وەكو ئەوتریۆ كراوەتە بنێشتە خۆشەی ژێردان لەكاتیكدا لەژێر پەردەی ئەو ووشە قەبەدا لە كوردستانی رۆژهەلات رۆژی چەندین تاوان دژ بە گەلی كوردمان ئەكرێت ؟ یان بە كردارو چالاكیم ؟ یاخود ئەو سەدەیەی كە لەگەل ناردنی مرۆڤ بۆ مانگ ئاساییانە هەمو رۆژێ هەوالی كوشتنی چەندەها ئادەمیزادی ! سەر ئەم زەوییە ئەبیستین ؟ هەوالی مرۆڤی كورد لە خاكی چوار پارچە كراویدا لەسەدەی ئوتومو ئەلكتروندا قەدەغەیە بەزمانی خۆی قسەبكاتو بە..شاخاوی دائەنرێ ؟ وە لە بچوكترین مافی سروشتی خۆی بێبەش كراوە !.. خۆ ئەگەر كات ، سال رۆژگار بەتانو یوی مێژوو گوزەران دانرێت ئەوە سالی ١٩٧٠ بەسالێكی دراماتیكی ئەژمێرێت سالێك كە كارەساتەكانی وەكو زنجیرێك هەمو ئالقەكانی بەیەكەوە بەستراون هەر لەگەل تنو تیشكانو فرمێسكەوە تاوەكو سەركەوتنو زەردەخەنەو شادیو گەیشتن بەئامانج .. وە سەرزەمین چەندین شانۆی حۆراو جۆری لەسەر نوێنرا !.. لەبەردەیەكیا دێوەزمەی تۆفو تووناو لێزمەو قاتو قری، حەنگ باڵی رەشی بەسەر زۆر ناوچەدا كێشا هەر لەئەمریكای لاتینەوە تاوەكو ... فراوان بوو حەنگ قیتنامە گرتنەوەی كەمبۆدیا دوای هەلگەرانەوەی رژێمی فەرمان رەوای ئەمیر سیهانوكو كەوتنە ... دەدار ناسەوە دیگۆلو .... لەبەردەیەكی كەیدا جەندها هەنگاو ئەهریمەن ، كوندە بەبۆی شەیدای كەلاوە ، پلنگی مقەبا لە روخی گۆر نزیك كرایەوە بە بەشدار بونی گەلانی تر لەخەباتی خوێناوی .. خۆری ئوتونومی لەئاسوی چیاكانی كوردستان هەلاتو شەمشەمە كویرەی شەو پەرست رەویەوە ..ئەگەریمەوە سەر وەلامی پرسیارەكەم .. من شانازی بە نەتەوەكەمەوە ئەكەم كە بە درێژایی ژیانی شەیدای ئازادی بوە خاوەنی رابردویەكی شورشگێرانەی پیرۆزەو كەلەپوریكی مێژویی بەرزی هەیە ، خۆ كە گەلانی جیهان لەچەند قۆناغیكدا بازوی خەباتیان لێ‌هەڵمالیبێ ،نەتەوەی كوردی ئیمە بە درێژایی مێژوی هەر لەو رۆژەوە كە ئادەمیزادی كورد لەكوردستاندا بوە مێژۆو ژیانی زنجیرەیەك خەباتی خوێناوی‌بوە دژی دژمنو داگیركەران .. خاوەنی رۆلانی وابوە كە زۆر بەئاسایی گیانی پاكیان كردوتە سوتەمەنی مەشخەلی رزگاری كوردستان ... من شانازی ئەكەم چونكە خاوەنی بیروباوەریكم ودلسۆزم بۆی ... من شانازی بەرۆلانی گەلەجەوساوەكانەوە ئەكەم كە گۆر بۆ دوژمنانی ئادەمیزاد هەلئەكەننو بە بازوی پۆلاینیان بەردەوام لە حەنگدان لەپێناو دوا رۆژێكی بەختەوەرتر بۆ ئادەمیزادی سەر روی زەمین دوا رۆژێك كە جەوساندنەوەو زۆرداریو جیاوازیو . رەگەزایەتر و داگیركەران تەنها لە لاپەرەكانی بەروای مێژودا بەرحاو بكەونو لەسەر شانۆی سنەی ... مرۆڤێكیش كەدەا ئامانجێ نیت نەك وەسلەی ... لەنەوان دووشتی شاراوەو نادیاردا رادو بەكی سەختە ساماناكو ئایندەیەكی نەزانراو !

حمید عزیز

بوزانین

لە بەریوە بەرایەتی ئینحیساری تووتنەوە

بەریوەبەرایەتی ئینحساریتوتن بانگی هەمو ئارەزومەندان ئەكات بۆ بەشدار بون لە مناقەسەی نهینی بۆ گواستنەوەی ئەو توتنانەی كە ئینحیسارهەیەتی لە :ـ سلیمانیەوە بۆ دەربەندی خان .

عەتائات پیشكەش ئەكریت بە سكرتیری ئەنجومەنی ئەم بەریوەبەرایەتیە لە بەغدا لە كات ژمیری ١٢ ـ ی رۆژی دو شەممەی ریكەوتی ٤ـ١ـ١٩٧١وە ئەبێ ئەم عەتائاتە ببەستریت بە تأميناتیكی (٤٠٠) چوارسەد دیناری نەقدیەوە یان كەفالەتیكی بانقیوە شەهادەی ئینتساب لە ژوری بازرگانی وە وەسیقەی تسجیل لە بەریوەبەرایەتی زەریبەی دەخلی گشتی لەلای سكرتیری ئەنجومەنی ئیدارەی مەركەزی بەریوەبەرایەتی ئینحیساری توتن لەسلیمانی مەرجەكانی ئەم مناقەسەیە دەس ئەكەویت وەئەبینریت .

ئیمزا
عبدالكریم توفیق
بەریوە بەری گشتیو
سەروكی ئەنجومەنی
ئیداری ئینحیساری توتن

پاشماوەی : مانگ لە ..

ئاسمانی كرد پەلەیێك هەوری تەلخی رەشی بینی بەرەو مانگ ئەكشا .. ئیستاش نەیزانی بۆجی ئەدرەوشیتەوە .

لە لای كەلەكە بەردیكەوە وەستانی ، زۆنگاویكی بچووكی بینی، لەلای راستییەوە كە لیلاوو چلكاو یەنگی تیا خوارد بووەوە ، مانگ لە ناویا خۆی مەلاس دابوو ، لەلایكی ترەوە بالندەیێكی پەر رەش بەسەر حلی درەختیكی رووتە لەوە هەلنشتبوو ، نەختێك بالە فرەی كرد .

كە بینی لوولەی جەكەكە پێنج شەش هەنگاو لێیەوە دوورخرابەوەو رووی كردە سنگی ، تف لەدەمیا وەشكبوو دانەكانی لە جوقە جوق كەوتن ئەژنۆكانی خەریكبوون بە لەرزە لەرز چۆكیان دا ئەدایە سەر زەوی ، بە خێرایی وینەی خیزانەكەی هاتەوە پێش چاوی .. ئافرەتیكو چوار منالی رەشو رووتو برسی لە كونجی ژووریكی پچووك و تاریك خزاون بەدیار سێ جوار پشكۆ ئاگری سوورەوە لە ئاگردانەكەدا كە بەرەو ساردبوونەوە ئەچێ ، چاوەروانی گەرانەوەی بە خیری ئەم ئەكەن .. لەبەر تریفەی مانگەكەدا دەمو چاوی بە ئاسمانی ئەبینرا كە لەو سەرمایەدا زەرد هەلگەرابوو هەندەی بلەی یەكو دوو .. تاریكەكەی ناو لەولە تفەنگەكە ، بە چەخماخەیێكی ئاگر رووناك بووەوە ، تاوانەكە لە چارەی شەو ئیمزا كرا ، پەلە هەورە رەشەكە تریفەی مانگی خەفە كرد ، شانۆكە تاریكبوو ، بالندە پەر رەشەكە فریو لە تاریكییەكەی حەوادا وونبوو ، نالەیێك لە گەروویێكی تاساوەوە هات لەو نالاندنانەی هەناسەی ژیان بە دوایخۆیا ئەكوژینیتەوە تیكەل بە سروشت بوو ، بە دەشتە سپییەكەدا كشا ، بە دامێنی چیا سەختەكانا سەركەوت تا گەیشتە لوتكە قووچەكان . پاش تاویك كە مانگ لەژیر پەلە هەورەكە دەرچوو ، لاشەیێك لەسەر بەفرەكە ئەبینرا ، سەری بە دامێنی چالی زۆنگاوەكەدا لار بووبووەوە ، بەفرەكە لەژیریا سوور بوو بەو ، وا ئەهاتە پێش چاو كە ئەیەوی قسەیێك یا پرسیاریك بكات كە لە ناخی دلیەوە دیتە دەرەوە .

بەلام ئەو پرسیارەو دەیان پرسیاریتر لەژیر سای پێلووەكانیو سەر لیوە شین هەلگەراوەكانی ووشكبوونو بێگیان مانەوە كاتێ بۆشاییە باریكیە تاریكەكەی ناو لوولە تفەنگەكە جاریكی تریش بە چەخماخەیێكی ئاگر رووناك كرایەوە .

هەر نەیزانی مانگ بۆ ئەدرەوشێتەوە

ئێستا ئیسترە تۆرەكە مژدەی چاوەروانیی هەمیشەیی داوە بە خیزانەكەیو لە پشكۆ خامۆش بووەكانو ئاگردانە پر ژیلەمۆكەی دوور خستوونەتەوە بالندە پەر رەشەكە لە تاریكییەكەدا تەرە بووبوو ، مانگیش لە زۆنگاوەكەدا لەرزیو لەرزی ..

سلێمانی ـ ١٩٦٨

پاشماوەی

میرزا حەسەنی جوانە مەرگ

ق نازانی شیركی ئەعزەمە
ئەی وەتەن گوێ رابدێرە بۆ
ت بەیان كەم دەردیخۆم
چەند ئەتۆزارو زەلیلی سەد
ئەوێندە رەنجەرۆم
تۆسوتاوی بۆمنو من هەر
سوتاوی دەستی تۆم
دایەنی خەلكی ئەگەر چی هە
رمنیش ئەولادی تۆم
دایكی من دایەنی
خەلكە بۆیە ئاهو نالەمە

خوالێ خۆش بوو (خەجیجە) ناوێكی خۆش ویستوە ، وەهەروەكو لەم هۆنراوەیەدا دەر دەكەوێ خۆشەویستەكەی راستەقینە بووە وە لەخۆشەویستی (ئیژەن بۆ مەنیجە)ی بەكەمتر دانەناوە :

وەك بیژەنی لەتاو عەشقی
مەنیجە
چۆنی بو بەمەسەل
عەینی وەهام بۆتۆ خەجیجە
هەرچەندە كە ئاوساردو هەوا
سافە لەهێرۆ

بیرەوەی ئەتۆ
گەرمە لەلام مسلی جەهەنجە

وادیارە خۆشەویستەكەی بۆ ئەو نەدەوەو بەزۆر داویانە بەیەكێكی كە بۆیە دەلێ :

بێشەرعی مەلاو حوكمی حزم
وائەسەری كرد
پێت خۆش نەبوو
تەللاهی بەئەو كۆسە هەجیجە
سێوو بەیو میوەكە هەموو تو
ندنو تورتن
وەك مەمكی ئەتۆ
وانە ببینە چەندە لیجە

وە ئەمەش چوارینەیەكە كە بەخەتی خۆی لەپشتی وێنەكەی نوسیوە ، وەلە ٢٠ـ١١ـ١٩٥٦ی زاینی بۆهاورێ یەكی ناردووە بۆیدەلێ :

هەلگرە وێنەكەم بەیاد
گاری
نەك نەكا دەوام عومری
بێعاری
بەلكو لەدەای من سالی چە
ند دەفعە
ئسمە ناوەكەم بێتە
سەرزاری

بەخستنە رووی ئەم سێپارچە هۆنراوەیە كۆتایی بەوو ئاگەدەهێنین بەو هیوایەی لەدەرفەتێكی كەدا ئەوچوار پێنج هۆنراوەیەی لامان ماوە ئەوانیش بخەینە روو .

رفیق صابر

بەیاننامەی بەریوەبەرایەتی ئینحیساری تووتنی ژمارە «١٣»ی سالی ١٩٧٠

دوابەدوای بەیاننامەی ژماره(٩)ی سالی ١٩٧٠

ئەوە بەیاننامەیەیسەرەوەمان بەم جورەی لێ‌ئەكریت :

یەكەم :ـ مەركەزەكانیفحصو وەرگرتنی تووتنی بەرهەمی سالی ١٩٧٠ :

١ ـ مەركەزی سلیمانی :تووتنەكانی هەموو ناحیەكانی قەزای مەركەزی ناحیەیسروچكی لیدا فحص ئەكریتو وەرئەگیری ، « تەنها بازیان نەبی » .

٢ ـ مەركەزی قەلادزی :تووتنەكانی قەزای پشدەری لی فحص ئەكریتو وەرئەگیری

٣ ـ مەركەزی رانیە : تووتنەكانی قەزای رانیەی لی فحص ئەكریتو وەرئەگیری ـوەرزیرەكانی قەزای رانیە بۆیان هەیە تووتنەكانیان ببەنە مەركەزی كۆیەش جگە لە مەركەزی رانیە .

٤ ـ مەركەزی هەلەبجە :تووتنەكانی قەزای هەلەبجەی لی فحص ئەكریتو وەرئەگیری

٥ ـ مەركەزی پینجوین :تووتنەكانی قەزای پینجوینی لی فحص ئەكریتو وەرئەگیری.

٦ ـ مەركەزی چوارتا :تووتنەكانی ناحیەی سیوەیلو مەركەزی جوارتای لێ فحص ئەكریتو وەرئەگیری .

٧ ـ مەركەزی ماوەت تووتنەكانی ناحیەی ماوەتی لێ فحص ئەكریتو وەرئەگیری

٨ ـ مەركەزی شەقلاوە :تووتنەكانی قەزای شەقلاوەی لی فحص ئەكریت و وەرئەگیری

٩ ـ مەركەزی دیانا ،توتنەكانی قەزای رەواندرو زیبارو جومانی الی فحص ئەكریتووەرئەگیری .

١٠ ـ مەركەزی كویە :تووتنەكانی قەزای كویەی لی فحص ئەكریتو وەرئەگیری .

١١ ـ مەركەزی دهوك :تووتنەكانی قەزای دهوكو زاخوو ئامیدیو شیخانوئاكرێی لێ فحص ئەكریت وەرئەگیری .

بەریوەبەری گشتیو
سەرەكی ئەنجوومەنی بەریوە
بەرایەتیی
ئینحیساری تووتن
عبدالكریم توفیق

institut kurde de paris

لاپەڕەیەکی سەربەست

بەسەرپەرشتی : نوری حیران

ئەمە وێنەی ئەو ئالەتی هەڵکۆڵینەیە کە ئەڵەمانیای رۆژئاوا دروستی ئەکات بۆ کۆماری چیکوسلۆفاکیا بۆ هەڵکۆڵینی دەربەندەکانی نێوان چیای « مینا لیغار » .
قورسای ئەم هەڵکۆڵەرە ٧٥ تەنە وە لەرۆژیکدا توانای هەڵکۆڵینی ٢٥ مەترە زوی هەیە .. وە ئەتوانێت بەردی‌واهەڵکۆلیت کە دە ئەوەندەی کۆنکریتی موسەلەح سەخت بێت ..

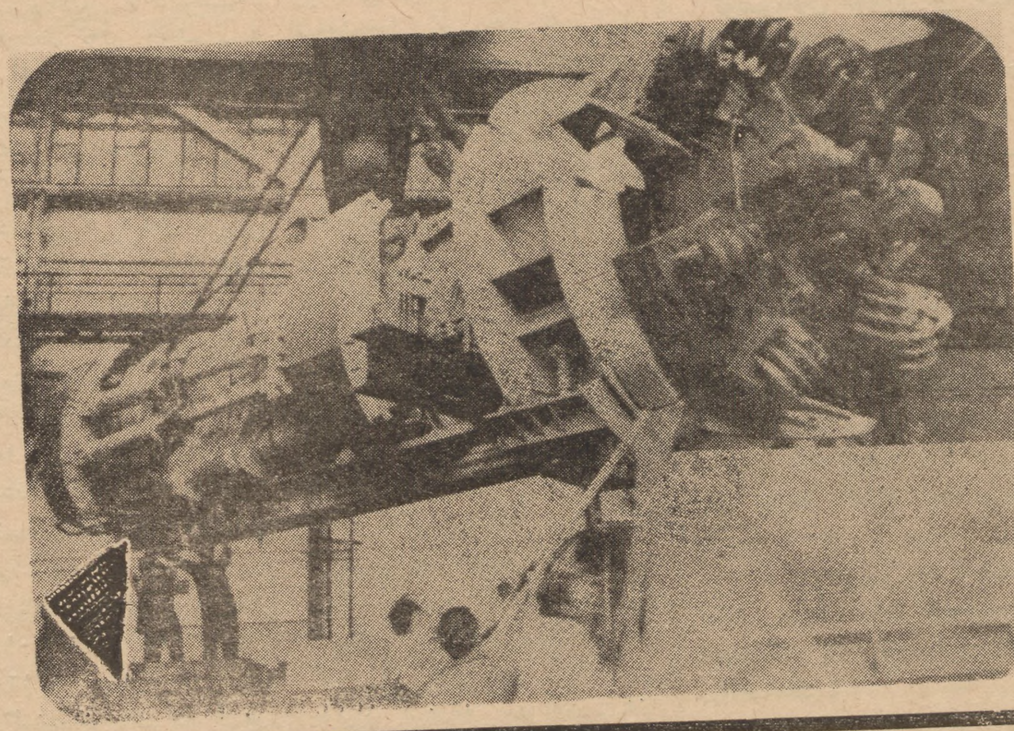

هاوکاری و خوێنەران

● تکایە لەسەر یەك دیوی پەڕەکە بنووسن .
● نێوان هەر ووشەو ووشەیەکی‌تر ماوە بەجێ بێلن .
● تا بتوانن نوسینەکانتان مورەکەزو کورت‌بن .
● ناو و ئەدریس‌و ناوی تایبەتی ئەگەر ویستتان‌بنوسن .
● بەبێ رەچاو کردنی ئەم مەرجانە هەر پارچە نوسینێك بێت بلاوناکرێتەوە .
هەموو نوسینێك بەم ئەدرێسە بنێرن :
بغداد
- المؤسسە العامة للصحافة والطباعە - جریدة هاوکاری .

● کاك سەلام فەتتاح ئەحمەد - لە هەولێرەوە بەبۆنەی یادی بێ‌کەس هۆنراوەیەکی ناردووە ، هیوادارین هۆنراوەی داهاتووی چاکتربێ .
● کاك شێرکو چەمچەماڵی - هۆنراوەیەکی ناردووە ، زور سەرکەوتو بووە لە هەڵبژاردنی ناوەرۆکی هونراوەکە ، بەڵام لەروی رێکخستن‌و دارشتن وانەبوو ، هیوادارین لە بەرهەمی داهاتووی سەرکەوتو تر بێ .
چیرۆکێ شانۆی بۆ ناردوین بەداخەوە نەمان توانی دەست خەتەکەی بخوێنینەوە .
● کاك مستەفا محمود رەحیم - لە سلێمانی‌یەوە ، هۆنراوەیەکی ناردووە ئەڵێ :
ئەمن وەك بەعزە شەخصێ سادەو بێ‌عاقل ورووت‌نیم
هەتا هەم گوێلکی خۆماڵێ بە گای ئەجنەبی نادەم
● کاك هشام طاهر بەرزنجی لەبەغداوە ، هۆنراوەیکی بۆ ناردوین‌و ئەڵێ : هیوادارم وەکو ئەوەکەی‌تر ئاوی قاچی دانەیەت ، کاك هیشام ، ئەوی تریش بلاوئەکەینەوەو ئەمەی تازەش بلاوئەکەین ، بەڵام مەسەلەکە بە نۆرەیە .. هیوادارین سەر لە هاوکاری بدەی .
● کاك - خالد حسین - لە زاخووە ، نوسینەکانت پێمان گەیشت ، هیوادارین شتی‌کەمان بۆ بنوسی ، وە زیاتر دەربارەی شعرو ئەدەب بخوێنیتەوە .
● **ماموستا عمر ساقی لە هەولێرەوە باسێکی مێژویی گرنگی بۆ ناردوین ، دەربارەی پەیدا بوونی ناوی هەولێر ، لەکاتیکا ئێمە سوپاسی ماموستا ئەکەین ، داوای لێ بوردن ئەکەین .. ناتوانین ئێستا بلاوی بکەینەوە ، چونکە لەو بارەوە زۆر ووتار بلاو کراوەتەوە .**
● کاك کریم أحمد حسین ، لە هەولێرەوە ، هۆنراوەیەکی ناردووە بە ناوی - هەتاوی ئازادی - هیوادارین شتیکەمان بۆ بنێرێ .
● کاك هەڵۆی جەنگ ، نوسینەکەت بلاوناکرێتەوە ئێمە چەند جار داوامان کردووە ناونیشانی تەواو بنووسیت .
● کاك ئەنوەر قادر جاف ، لە بەغداوە هۆنراوەیکی بۆ ناردوین بەناوی « دیاری بۆ شورشگێرێك - هیوادارین بەرهەمی داهاتوتان سەرکەوتو تربێ .
● کاك سەردار عبدالرحمن ، لە دهۆکەوە ، هۆنراوەیێکی بۆ ناردوین ، هیوادارین پارچەیی ترمان بۆ بنێرێ .
« ئومێد »

لە وڵاتە یەکگرتوکانی ئەمریکا توانیویانە گلینەی چاو لە پلاستیێك دروست بکەن ، کە ئەم گلێنە دەستکردە کاری گلێنەی راستەقینە ئەکات لەچاودا .. ئەم گلێنە دروست کراوە خراوتە چاوی ٤٠ لەوانەی چاویان لە کەلك کەوتووبووە وە ئەنجامەکانی لە هەموویاندا سەرکەوتووبووە .. ئەم کارە گرنگە شۆڕشێك ئەگێریت لەبەر ئەوەی کە ئیجگار بەئاسانی بەکاردێت .

مەتەڵی هەفتە

وەڵامی راستی مەتەڵی ژمارە « ٥١ »ی هاوکاری رێبازی ئەدەبی « روانگە »یە ، ئەو خوێنەدەوارە بەرێزانەی وەرامیان بەراستی دابۆوە ئەمانەن .
لە کرکوك : محمد حاجی قادر ، شیرزاد محمد أمین ، رشید حسین ، أمین عبدالله
دانە ، معروف شیخ عمر ، معروف گوڵ ، ظاهر عبدالله ، أکرم حسین رشید ، طارق رشید ، ظاهر محمد وەلی ، کریم احمد ، احمد محیی‌الدین نجم الدین فاتح وە لە سلەیمانی‌یەوە : نامق محمد أمین ، منیرة محمد سلطە ، شیروان مصطفی حیران ، سلیم محمد علی ، حلاوە محمود أمین ، ئاراس رشید فرج ، زەردشت محمد حەیران ، اسماعیل فەقێ
عزیز ، قارەمان لطیف ، محمد سعید قادر ، گولبەهار احمد عبدالله ، ماردین جیهان عمر ، فاطمە احمد عبدالله ، میدیا غفور رشید ، علی محمد کریم ، بێتوشی احمد عبدالله ، ع. هەورامی ، [illegible] نەریمان قارەمان ، [illegible] محمد غریب ، ئازاد محمود شریف ، صباح محمد فرج ، منصور غفور ، احمد فارس ، عبدالله توفیق ، جمال محیی الدین رشید ،
جمال عبدالرحمن ، حسن ملا علی ، م. عبابەیلێی ، نۆانا جلال توفیق ، مصطفی محمود رحیم ، محمد احمد ، سامان غالب عبدالله .
لە هەولێرەوە : برهان الدین خۆشناو ، پرشنگ فرج سعید ، ئازاد کۆیی ، همداد کریم ، وە لە سلەیمانی‌یەوە ، علی عمر کاکی سەربەست محمد غریب . محمد عبدالله سلیمان ، تەنیا عبدالقادر ، رشید عزیز ، نەهرۆ عزیز ، ئارس رووتە ، شێرزاد محمد أمین ، صباح اسعد خۆشناو ، بەختیار فەرەج ، بارزان کریم شارەزا ، راستی رووتە ، خالد مولود احمد ، - کوردۆ عبداللە گەردی ، رشاد حمید کاوانی ، دلپاك عبدالرحمن ابراهیم حسن مولان ، رزگار رووتە ، شێرزاد حەمە سوور ، کریم احمد حسین ، خضر عبدالرحمن محمد ، سەردار کریم محمد عزیز . وە لە بەغداوە : محیی الدین رشید ، علی محمد سعید ، طه عبدالله عبدالرحمن محمود عارف ، رشید عمر دزەیی فوءاد خۆشناو ، نورالدین عزیز احمد ، أصغر دزەیی ، محمد اسماعیل ، عبدالقادر محمد معروف ، شەیدا .
وە لە ئەنجامی سەرپشك کردنی ئەم ناوانەدا پاداشی ژمارەکە کە دووکتێبی کوردیە بۆ خوشکە میدیا غفور رشید دەرچوو ، پر بەدڵ پیرۆز بایی لێ ئەکین‌و چاوەڕوانی پاداشەکە بێت تا لە پۆستەوەپێی دەگات .
×

سوکەڵەترین قاپی شوشە ئێستاکە لە شاری ئۆبەر تکرشن دروست ئەکریت .. کەبە ناوبانگترین شارە لە دروستکردنی پیشە سازی شوشەدا .. ئەم وینەیە هەندیك بەرهەمی شوشە نیشان ئەدات کە لەو شارەدا دروست کراوە ، ئێستە کارگەکانی ئەو شارە ریگەیەکی نوێی دۆزیوەتەوە بۆ دروستکردنی قاپی شوشە ، کە دەتوانێن گەورەترین قەوارە بەسووکترین قورسایی دروست بکەن وە ئەو قاپە توانای ئەوەی هەیە کە بۆ ماوەیەکی زۆر پارێزگاری تام‌و بۆنی ئەوشتە بکەن کە تیایدا هەڵدەگیریت .

لە ئاسۆی ئەرخەوانیدا

جارێ خوێندمەوە ..
تێ نەگەیشتم ..
دووبارە خوێندمەوە ..هەمیسان نەمزانی ئەڵێ‌چی ..
ووتم .. بەشکم من دوواکەوتوو بم .. لەم شتانەی کە ئەڵێن نوێ‌یە حاڵی نەبم .. رووم کردە ، خەڵکی .. کەچی هەر من نەبووم ، دوو سێ کەرەت چیرۆکەکەی خوێندبێتەوەو .. نەیزانی بێ مەسەلەکە چی‌یە .
- ... یەکێك پێم ئەڵێ‌چی !!
- .. کاکە چیرۆکەکەی کاکە مەم ، کە لە ژمارەی رابوردوو بلاوکرایەوە ..
- .. .. !!
- بەڵێ چیرۆکەکەی کاکەمەم
تۆ بلێی ئەمە ئەدەبی نوێ بێ ..
ئەدەبێ بێ خزمەتی مەسەلەی‌رزگار بوونی مرۆڤایەتی بکا مەسەلەی شۆڕشی ئینسان دژی‌بەندو کۆتی دوێنی .. دژی کۆنی کۆڵەوار ئەدەبێ کە نەك‌خوێنەری کورد !! بەڵکو رۆشن‌بیری کوردیش .. تێ نەگا ..
- مەبەستم خۆم نی‌یە ، کاکە مەم !
تو لەو بڕوایە نیت‌شتیکی‌کەی لە دوواوەیە کە خزمەتی کۆنی کۆڵەوار ئەکات؟
کە گەلێ دوورە لە سروشت‌و چونیەتی ئەدەبی نوێوە ..
بەلای منەوە .. ببورە ..
ئەگەر هیچیشی لە دوواوەنەبێت ..
ئاوانێکە بە ناوی نوێ‌وەئەکرێ ..
من یەکێکم لەوانەی‌تونەوانەکەی « مەلا ئاوارە » بە ئەدەبی نوێ ئەزانن .
تونەوانەکەی « مەلا ئاوارە» کە لە پێناوی نوێ‌دا خۆی بەخت‌کرد لە دەم تونەوانێکەوەبیستراوەو نوسراوەتەو .. وە هەرچی تونەوان‌و جوتیارو رەنجدەر هەیە لەو ناوچەیەدا هۆنراوەکانی « مەلا ئاوارە »- روی راستی شورشی مرۆڤ - ئەزانن‌و لێی ئەگەن‌و دەماودەم ئەی‌گێرنەوە ..
نوێ تریش بە قسەی‌خاوەنەکانیان هەبوو ؟ بەڵام هی ئاوارە چۆتە ناخی لادێ‌و چەسپیوەو خزمەتی (نوێ)ی کردووە .
ئەدەبی نوێ .. ئەدەبێکە کلوڵ‌و رەنجدەرو رەش‌وروت لێ‌ی‌ئەگات ئەدەبی نوێ ..ئەدەبێکە خزمەتی بەرژەوەندی ئەمانە ئەکات ئەدەبی نوێ ..ئەدەبی دەستەیێکی «سەروی» جەماوەرو گیروگرفتەکانی نی‌یە
ئەدەبی نوێ .. بەلای‌کەمەوە بە زمانی جەماوەر قسەئەکا نەك بە ژمارە ١ ، ٢ ، ٣ ، ٤ ..
دژایەتی (نوێ) هەمیشە‌راستەوخۆ ناکرێ بەتایبەتی ئێستا ..
بۆیە بەپێچ‌وپەنا ..
لە ژێر چەندەها پەردەوەئەکرێ ..
یەکێکیان ..
یەکێکیان .. لە ژێر پەردەی‌نوێ‌خوازی خۆی‌دا ئەکرێ نەك هەر لە مەیدانی ئەدەب ...بەڵکو لە چەندەها مەیدانی تریش ..
بەڵام ..
نوێ‌خوازان .. ئەمە ئەزانن ..
نوێ‌خوازان .. کە چیرۆك‌ئەنوسن ناڵێن ، ١ ، ٢ ، ٣٠ ، ٤٠ .
« سەربەست »

چیرۆك بۆ مندالان

نوسینی : نووسەری تاجیکی (م. شرقی) وەرگێڕی : جەلال دەباغ

هێشتا (شوهدی) مندالێکی بچووك بوو ، تەمەنی بەرەو پێنج ساڵی ئەچوو ، بەڵام هاورێ‌یەکی باشتر لە (سالمی) باپیری نەبوو کە لەوەوبەر هەفتا ساڵی تەواو لەم گیتی‌یەدا ژیابوو ..
سالمی باپیری خۆشترین چیرۆکی بۆ کورەزاکەی ئەگێڕا‌یەوە ، لەگەڵ ئەوەشدا بەدرێژایی رۆژ بازووی هەر لە کاردا بوو ، وە بەتەنیا شتێك هەبوو کە لای شوهدی روون نەبوو .. ئەویش ئەمە بوو :- ئایا باپیری ئەتوانیت بەسەردار گوێزەکەی بەر ئاوایی‌دا هەڵگەڕێت ..؟!
جارێکیان لەکاتی پێگەیشتنی گوێزدا شوهدی لە باپیری پرسی :-
- باپیرە ! ئەتوانیت بەسەردار گوێزەکەدا هەڵگەرریت ؟
مام سالم بەسەرسوڕمانێکەوە وەڵامی دایەوە :
- بەڵام بۆچی پیویستە بەسەر ئەو دارەدا هەڵگەڕێم ؟
- ئەی کەواتە چۆن گوێزمان‌دەست‌کەوێ ؟
باپیرەکە بە زەردە خەنەیەکەوە ووتی :
- لەوەدا تۆ یارمەتیم ئەدەیت.. هەروەها یارمەتی‌دەرێکی تریشم هەیە ..!
شوهدی ووتی :
- بەڵام من منداڵم‌و ناتوانم‌بە دارا هەڵگەڕێم ..
- پێویست نی‌یە تۆ بە دارا هەڵگەڕێیت ..!
ئەمەی ووت‌و لەگەڵ کورەزاکەی‌دا بەرەو رووبارەکەرۆیشتن‌و لەوێ دەستی‌کرد بە برینی لق‌و پۆپی داربی‌و شوهدیش کۆی ئەکردنەوە ..
لە ماڵەوە سالمی باپیر لەو لقەبی‌یانە سەبەتەیێکی بێ بنی‌ی چنی ، شوهدی زور لەمە سەری سورماو لە باپیری پرسی بۆچی‌وا دروستی ئەکات ، باپیری لەوەڵامدا ووتی :-
- لە پاشدا تێ‌ئەگەیت ..
سەبەتەکەی بردو لەژێر دار گوێزەکەدا دای‌نا .. ئەو شەوەشوهدی زور بە دوودڵی‌یەوە نووست‌و لەوەئەترسا کە لەگەڵ روژهەلاتدا خەبەری نەبێتەوە ، هێشتا تیشکی خورەتاو ئاسمانی جوانی روشن نەکردبۆوە کە باپیرو کورەزا بەرەو دارگوێزەکە بوی دەرچوون ..
لەوێ شوهدی لەناکاواووورچێکی گەورەی لەژێر دارگوێزەکەدا دی ، هەر کە بۆنی مرۆڤی کرد ، پری کرد بەسەبەتەکەداو فراندی .. شوهدی قیژاندی :
- وورچە ..! باپیر ..!وورچە ..! وا سەبەتەکەمان ئەبات ..
باپیرە بە زەردەخەنەیەکەوەوەڵامی دایەوەو کە گەیشتنەدارەکە .. هەر لەو شوێنەدا کە سەبەتەکەی لێ‌دانرابوو ، شوهدی کۆمەڵیکی گەورەگوێزی دی لەژێر دارەکەدا .. باپیرە بوی باس‌کرد کە وورچ حەز لە گوێز ئەکات‌و ئەو وورچە کە چاوی بە سەبەتەکە کەوتبوو بڕیاری دابوو پڕی بکات لەم بەرهەمە بەتامە .. لەبەر ئەوەسەرکەوتبووە سەری‌و گوێزی لە دارەکە بری بوو ، گشتی‌خستبووە ناو سەبەتەکەوە بێ ئەوەی بزانێت کە بنی‌ی نیە .. بەم جورە پێویست بوو لەسەر ئەو گیاندارە بەسزمانە کە سەبەتە بەتاڵەکە هەڵ بگرێ ..
شوهدی ووتی :-
- کەواتە ئەو وورچە یارمەتی دەرتە ..؟
باپیرە سەری راوەشاندو بەزەردەخەنەیەکەوە ووتی :-
- بەڵێ ئەو « یارمەتی دەرمە ..! » .

ئەمە وێنەی ئەو ئۆتۆمبیلەیە کە لە پیشانگاکانی فەرەنساو ئیتالیادا نیشان دراوە ، کە نموونەی ئۆتۆمبیلی داهاتووە.
ئەوشتەی لەم ئۆتۆمبیلەدا سەرنج رائەکێش ئەویە پێش‌و پاش لەیەك بەگران جیا ئەکرێتەوە ..

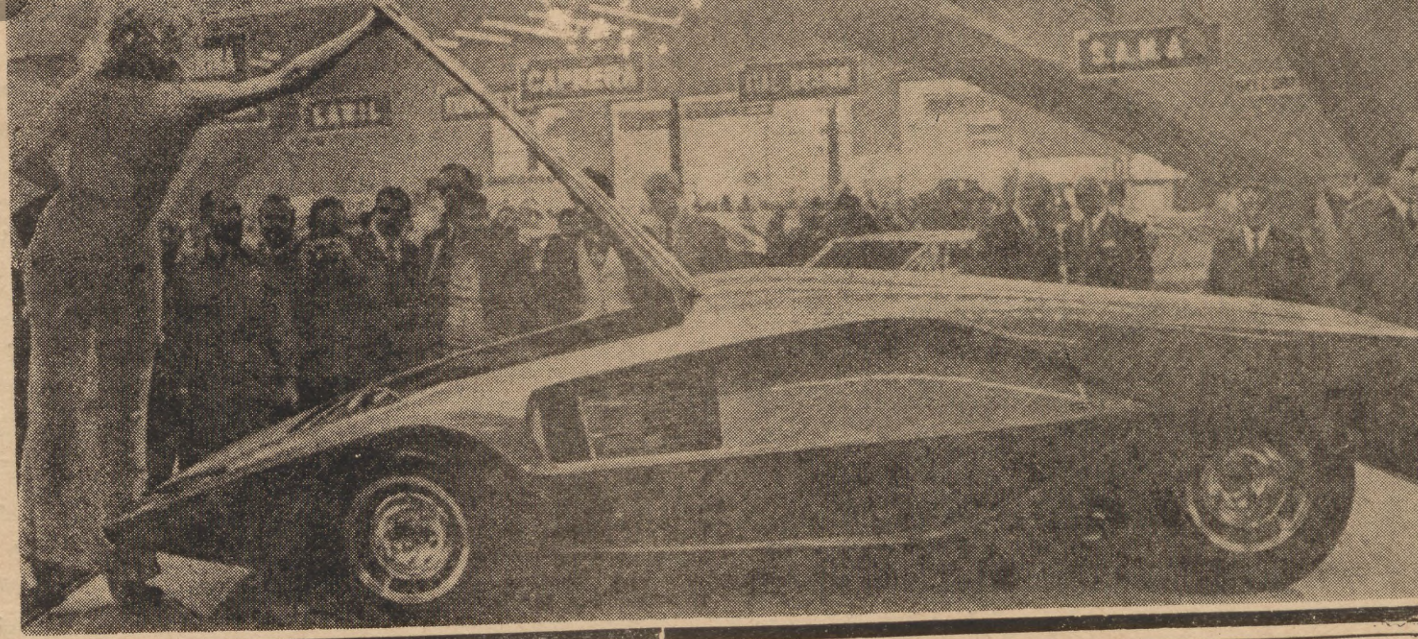

بۆ یەکتر ناسین

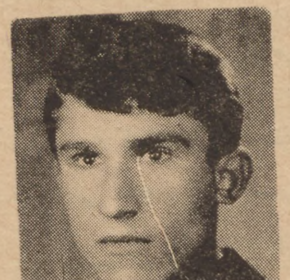

ناو : صباح أسعد خوشناو
ناونیشان : هەولێر - قوتابخانەی ئامادەیی کشت‌وکاڵ .
تەمەن : ١٩ ساڵ .
ئارەزو : خوێندنەوە ، لاسایی گورینەوەی نامە .

ناو : شێرزاد محمد أمین
ناونیشان : هەولێر - قوتابخانەی مەولەوی .
تەمەن : ١٤ ساڵ .
ئارەزو : خوێندنەوە . گورینەوەی نامە .

ناو : لوقمان بەرزنجی
ناونیشان : هەولێر - قوتابخانەی ناوەندی سەلاحدین .
تەمەن : ١٤ ساڵ .
ئارەزوو : یاری توپێن ، گوێ‌گرتن لە گۆرانی .

ناو : کمال عبدالرحمن
ناونیشان : هەولێر - شەقامی مزەفەریە گازینۆی کاوە .
تەمەن : ١٥ ساڵ .
ئارەزو : وێنە کۆکردن ، نامە گورین .

ناو : ناظم حسین دلبەند
ناونیشان : هەولێر - شەقامی مزەفەریە - گازینو کاوە .
تەمەن : ١٤ ساڵ .
ئارەزو : هەڵبەست نوسین ، وێنە کۆکردن .

ناو : دلێر ئەحمد شوکری
ناونیشان : سلێمانی - شەقامی مەولەوی - بەرگ‌درو یادگار .
تەمەن : ٢٢ ساڵ .
ئارەزو : نامەگۆرین ، وێنە کۆکردنەوە .

ناو ....
ناونیشان ....
ئارەزو ....